

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Nominální a reálná konvergence České republiky k eurozóně
Nominal and Real Convergence of the Czech Republic to the Eurozone

Student: Bc. Kateřina Doláková
Vedoucí diplomové práce: Ing. Kateřina Dvoroková

Ostrava 2011

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Kateřina Doláková**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210T004 Eurospráva
Téma: Nominální a reálná konvergence České republiky k eurozóně
Nominal and Real Convergence of the Czech Republic to the Eurozone

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teoretické vymezení ekonomické konvergence
3. Nominální konvergence České republiky k eurozóně
4. Reálná konvergence České republiky k eurozóně
5. Přípravenost České republiky na vstup do eurozóny
6. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BARRO, R. J., SALA-I-MARTIN, X. *Economic Growth*. 2nd ed. Cambridge: The MIT Press, 2004. 654 s. ISBN 978-0-262-02553-9.

LACINA, L. *Měnová integrace: Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.

NACHTIGAL, V.; TOMŠÍK, V. *Konvergence zemí střední a východní Evropy*. 1. vyd. Praha: Linde, 2002. 231 s. ISBN 80-7201-361-0.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Kateřina Dvoroková**

Datum zadání: 26.11.2010

Datum odevzdání: 29.04.2011

doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně. Všechny použité zdroje uvádím v seznamu použité literatury.

Děkuji vedoucí práce Ing. Kateřině Dvorokové za odbornou pomoc při tvorbě diplomové práce.

V Ostravě 29. dubna 2011

Bc. Kateřina Doláková

OBSAH

1	ÚVOD	6
2	TEORETICKÉ VYMEZENÍ EKONOMICKÉ KONVERGENCE.....	8
2.1	Vymezení ekonomické konvergence	8
2.1.1	Konvergence v evropských souvislostech.....	11
2.2	Nominální konvergence	12
2.2.1	Maastrichtská konvergenční kritéria	12
2.2.2	Význam maastrichtských konvergenčních kritérií	17
2.2.3	Balassův-Samuelsonův efekt.....	18
2.3	Reálná konvergence	19
2.3.1	HDP jako ukazatel reálné konvergence	22
2.3.2	Relativní cenová hladina	23
2.3.3	Sladěnost hospodářských cyklů	24
2.3.4	Strukturální sladěnost ekonomik.....	24
2.4	Vztah nominální a reálné konvergence	25
2.5	Shrnutí teoretické kapitoly	26
3	NOMINÁLNÍ KONVERGENCE ČESKÉ REPUBLIKY K EUROZÓNĚ.....	28
3.1	Vývoj konvergenčního kritéria cenové stability v ČR.....	29
3.1.1	Vývoj míry inflace v České republice.....	31
3.2	Vývoj konvergenčního kritéria dlouhodobých úrokových sazeb v ČR.....	33
3.3	Vývoj konvergenčního kritéria udržitelnosti veřejných financí v ČR	34
3.3.1	Vývoj rozpočtového deficitu České republiky	37
3.3.2	Vývoj veřejného dluhu v ČR.....	38
3.3.3	Fiskální strategie vlády ČR	39
3.3.4	Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí v ČR	40
3.3.5	Evropský semestr	41
3.4	Vývoj konvergenčního kritéria stability měnového kurzu v ČR.....	41
3.5	Maastrichtská konvergenční kritéria – vhodný indikátor připravenosti na vstup do eurozóny?.....	44
3.6	Shrnutí Konvergenční zprávy z roku 2010	46
4	REÁLNÁ KONVERGENCE ČESKÉ REPUBLIKY K EUROZÓNĚ.....	48
4.1	Reálná ekonomická konvergence.....	49
4.1.1	Ekonomická úroveň.....	49
4.1.2	Cenová hladina HDP	51
4.2	Ukazatele ekonomické sladěnosti.....	54
4.2.1	Sladěnost hospodářských cyklů ČR a eurozóny	54
4.2.2	Strukturální sladěnost ekonomiky ČR a eurozóny	56
4.2.3	Konvergence úrokových sazeb.....	58
4.2.4	Konvergence měnového kurzu.....	59
4.3	Zapojení ČR do mezinárodních ekonomických vztahů.....	60
4.3.1	Obchodní provázanost ČR a eurozóny	61

4.3.2	Vlastnická provázanost ČR a eurozóny	62
4.4	Finanční trh ČR.....	63
4.4.1	Finanční zprostředkování v ČR.....	63
4.4.2	Struktura finančních aktiv a pasiv podniků a domácností.....	63
4.4.3	Integrace finančních trhů ČR	64
4.5	Přízpusobovací mechanismy v ČR.....	64
4.6	Shrnutí reálné konvergence a sladění ČR s eurozónou	65
5	PŘIPRAVENOST ČESKÉ REPUBLIKY NA VSTUP DO EUROZÓNY	67
5.1	Závazek České republiky zavést euro	67
5.2	Praktické přípravy ČR na vstup do eurozóny	68
5.2.1	Strategie přistoupení ČR k eurozóně.....	69
5.2.2	Aktualizovaná strategie přistoupení ČR k eurozóně	69
5.2.3	Institucionální zajištění zavedení eura v ČR	70
5.2.4	Volba scénáře zavedení eura v ČR.....	71
5.2.5	Národní plán zavedení eura v ČR	71
5.3	Aktuální vývoj české ekonomiky	72
5.3.1	Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů ČR.....	72
5.3.2	Státní rozpočet ČR na rok 2011	73
5.3.3	Důchodová reforma v ČR	74
5.3.4	Daňová reforma v ČR	75
5.4	Přínosy a náklady společné měny pro ČR	76
5.4.1	Přínosy zavedení eura v ČR	77
5.4.2	Náklady zavedení eura v ČR.....	79
5.5	Euro a veřejné mínění v ČR.....	81
5.5.1	Postoj občanů ČR k euru.....	81
5.5.2	Postoj prezidenta ČR Václava Klause k euru.....	83
5.6	Zhodnocení připravenosti České republiky na vstup do eurozóny	84
6	ZÁVĚR.....	87
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	90
	SEZNAM ZKRATEK.....	95
	SEZNAM TABULEK	96
	SEZNAM GRAFŮ	97
	SEZNAM PŘÍLOH.....	99

1 Úvod

„51 let po podpisu Římské smlouvy euro zůstává jedním z nejhmatatelnějších projevů odhodlání občanů EU, aby utvářeli společnou budoucnost a spolupracovali na zajištění míru a prosperity pro náš světadíl." (*José Manuel Barroso, 2008*)

1. květen 2004 představoval pro Českou republiku jeden z významných okamžiků. K tomuto datu ČR spolu s dalšími státy střední a východní Evropy vstoupila do Evropské unie. Svým vstupem do EU se ČR zavázala přijmout společnou měnu euro a stát se plnohodnotným členem eurozóny. Polovina států přistupujících spolu s ČR v roce 2004 již svou cestu k euru dokončila. Česká republika spolu s Polskem, Maďarskem, Litvou a Lotyšskem ve své cestě k euru pokračují. Otázkou pro ČR tedy není, zda euro přijmout nebo nepřijmout, ale načasovat vstup do eurozóny tak, aby to bylo pro ČR výhodné.

Podmínky vstupu do eurozóny jsou dány plněním **kritérií nominální konvergence**, které právně zakotvila Maastrichtská smlouva. Každá země by měla být schopna plnit tato kritéria udržitelným způsobem i v budoucnosti, nikoliv pouze jednorázově. Vedle těchto kritérií Ministerstvo financí ČR a ČNB vyhodnocují stupeň **reálné konvergence** a ekonomické sladění ČR s eurozónou. Přičemž čím vyšší sladění bude dosaženo, tím se dá očekávat, že rizika z přijetí eura budou minimalizována. Je nutné dodat, že tato kritéria nejsou právně zakotvena v legislativě EU.

Myslím si, že přijetí eura bude pro ČR představovat nejvýznamnější ekonomickou událost budoucnosti. Otázky přijetí eura a tedy i splnění nezbytných podmínek k tomu vyžadovaných jsou v současnosti velmi aktuální. Vedou se diskuse jak mezi ekonomy, tak na politické úrovni. Z tohoto důvodu jsem si vybrala i téma méj diplomové práce – Nominální a reálná konvergence ČR k eurozóně.

Cílem diplomové práce je na základě teoretických přístupů a empirických studií posoudit plnění kritérií nominální a reálné konvergence v České republice a celkově zhodnotit připravenost ČR na přijetí společné měny. Cíl diplomové práce bude naplněn čtyřmi tematickými kapitolami.

Z možných vědeckých **metod** využívám především metodu analýzy dat a informací z odborné literatury, která mi umožní interpretovat proces konvergence. Dále je využita komparace ČR s vybranými zeměmi prostřednictvím dvourozměrných grafů. Potřebná data jsou čerpána z údajů Ministerstva financí ČR, České národní banky a Eurostatu. Podkladem pro zpracování teoretických východisek problematiky je relevantní odborná literatura, kdy bude využita metoda rešerše.

Jednotlivé kapitoly na sebe logicky navazují, aby byl čtenář schopen se v problematice snadno zorientovat. Začátek práce nabízí úvod do problematiky, nastínění základních momentů v procesu měnové integrace ČR. **Druhá kapitola** se zaměřuje na teoretická východiska k dané problematice. Tato kapitola obsahuje vysvětlení pojmu konvergence, dále také vysvětlení nominální a reálné konvergence. Větší pozornost je věnována maastrichtským konvergenčním kritériím, jejich vzniku a vymezení. Reálná konvergence je pak vysvětlena v kontextu hlavních ukazatelů. **Třetí kapitola** se zaměřuje na analýzu plnění konvergenčních kritérií Českou republikou. Základem pro zpracování této kapitoly jsou Konvergenční zprávy ECB z let 2004, 2006, 2008 a 2010. Plnění jednotlivých konvergenčních kritérií je analyzováno dle jednotlivých Konvergenčních zpráv ECB. U kritérií cenové stability a udržitelnosti veřejných financí, které se skládá z kritéria rozpočtového deficitu a veřejného dluhu, je navíc uveden vývoj těchto ukazatelů od roku 1998 (s těmito kritérii měla ČR největší problémy). Závěr podkapitoly obsahuje shrnutí plnění konvergenčních kritérií Českou republikou dle Konvergenční zprávy ECB z roku 2010. Další kapitola, v pořadí **čtvrtá** se zabývá kritérii reálné konvergence v podmínkách ČR. Východiskem pro zpracování této kapitoly jsou analýzy sladění. Také tato podkapitola obsahuje dílčí shrnutí. **Pátá kapitola** se zabývá připraveností ČR na vstup do eurozóny a je obsahově nejpestřejší. Zabývá se přípravou ČR na své cestě k euru, aktuálním vývojem české ekonomiky a vymezením nákladů a přínosů společné měny pro ČR. Pozornost je také věnována veřejnému mínění v ČR ve vztahu k přijetí eura. Závěr této kapitoly obsahuje celkové zhodnocení připravenosti ČR na vstup do eurozóny. **Šestá kapitola** se zabývá závěrečným shrnutím a zhodnocením výsledků diplomové práce.

Tato diplomová práce ověřuje **hypotézu**, že Česká republika není z hlediska plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a dosaženého stupně reálné konvergence a sladění s eurozónou připravena na přijetí eura.

2 Teoretické vymezení ekonomické konvergence

Cílem této první kapitoly je objasnit pojem ekonomická konvergence. Konvergence je v této kapitole vysvětlena jednak z teoretického hlediska, ale také jako předpoklad vstupu kandidátské země do eurozóny. Konvergence bývá v literatuře nejčastěji členěna na konvergenci nominální a reálnou, proto se této problematice věnují další podkapitoly.

Mnoha autory bývá pojem nominální konvergence chápán jako plnění maastrichtských konvergenčních kritérií jako nutný předpoklad vstupu dané země do eurozóny. Plnění konvergenčních kritérií však pro posouzení připravenosti dané země na vstup do měnové unie nestačí. Je tedy důležité zabývat se také veličinami reálné konvergence. Dále je popsána nominální a reálná konvergence v kontextu hlavních ukazatelů. Poslední podkapitola se zabývá vztahem nominální a reálné konvergence.

2.1 Vymezení ekonomické konvergence

Pojem konvergence je všeobecně vykládán jako sbíhavost, sblížování nebo také splývání, v matematických vědách se pak jedná o vyjádření toho, že daná veličina má konečnou limitu. Termín konvergence se vyskytuje i v jiných vědních disciplínách jako např. v lékařství, přírodovědě a také v již zmiňované matematice. Rigorózní teoretické vymezení konvergence podává např. (Greene, 2003).

Specifický význam pak má **ekonomická konvergence** jako proces, kdy dochází ke zmenšování rozdílů v ekonomické úrovni a zároveň i výkonnosti jednotlivých zemí (případně regionů), pokud nastane opačný případ, pak se jedná o divergenci¹. Nejde však jen o to, zda se rozdíly mezi státy zužují nebo rozšiřují, ale je také důležité jak rychle tyto změny probíhají. Ekonomická konvergence se pak stává středem zájmu různých ekonomických komparací, které sledují jak se mění rozdíly v ekonomické výkonnosti srovnávaných zemí v čase.

¹ Pojem divergence znamená odchýlení, odklon a v ekonomické teorii pak tento pojem znamená zvětšující se rozdíly v ekonomické výkonnosti jednotlivých států.

Konvergence jako kategorie makroekonomických teorií pak úzce souvisí s problematikou **dlohodobého ekonomického růstu**, respektive s **ekonomickou teorií růstu**. Tato teorie pak má za cíl zkoumat faktory, které ovlivňují tempa ekonomického růstu v jednotlivých zemích a vysvětlit rozdíly v jejich reálných důchodech na hlavu. V 50. a 60. letech to byla zejména **neoklasická teorie růstu**, později v 80. a 90. letech pak **teorie endogenního růstu**, která bývá také označována jako nová teorie růstu. Tyto teorie zkoumaly problémy měření hospodářské zaostalosti chudých zemí za zeměmi hospodářsky vyspělými. Měření se provádělo vzájemným porovnáváním hodnot vybraného reálného makroagregátu jednotlivých zemí v relaci na obyvatele. Jednalo se např. o reálný hrubý domácí nebo národní produkt připadající v průměru na obyvatele, jiné studie berou v úvahu také HDP vytvořený za rok v průměru jedním pracovníkem. Při vyhodnocování těchto měření se pak používají postupy regresní analýzy.²

Ekonomická literatura obvykle rozlišuje dva typy konvergence, které byly vyvinuty v souvislosti s teorií růstových modelů, jedná se o **sigma konvergenci a beta konvergenci**.

- **Sigma konvergence** vychází z neoklasické teorie ekonomického růstu, na základě které všechny země konvergují ke stejné úrovni vyspělosti anebo ke stejnému ekonomickému výkonu. Sigma konvergence je definována jako snižování variance logaritmu reálného HDP na obyvatele mezi ekonomikami v čase. Při označení variance logaritmu reálného HDP na obyvatele ve skupině zemí v čase t , pak σ -konvergence v období mezi t a $t + 1$ znamená:

$$\sigma_t > \sigma_{t+1} \quad (2.1)$$

Koncept σ -konvergence byl původně definován pro **reálný důchod**, s jeho pomocí lze však zkoumat i jiné ekonomické veličiny.

² NACHTIGAL, V.; TOMŠÍK, V. *Konvergence zemí střední a východní Evropy*. 1. vyd. Praha: Linde, 2002. 231 s. ISBN 80-7201-361-0.

➤ **Beta konvergence** také vychází z neoklasického pojetí ekonomického růstu. Růst HDP je zde negativně závislý na počáteční ekonomické úrovni. Z toho vyplývá, že původně chudší země vykazují vyšší růstovou dynamiku, díky které dochází postupně ke konvergenci mezi zeměmi.³

Beta konvergence vede k regresní rovnici:

$$\frac{1}{T} \log \left(\frac{Y_{it}}{Y_{i0}} \right) = \alpha + \beta * \log Y_{i0} + \gamma Z_i + \mu_i \quad (2.2)$$

kde Y_{i0} - je počáteční ekonomická úroveň,
 Z_i - soubor exogenních faktorů,
 T - celkový počet let zkoumaného období,
 α - konstanta,
 β a γ – koeficienty,
 μ_i - náhodná složka.

Je také nutné rozlišovat dva typy konvergence: a to **konvergenci nominální a reálnou**. Reálná konvergence neoddělitelně souvisí s konvergencí nominální a je nutné je posuzovat jako paralelně se vyvíjející a související procesy. Je důležité také podotknout, že chápání nominální a reálné konvergence není mezi jednotlivými autory jednoznačné. Nominální konvergencí je obvykle možné v **úzkém pojetí** chápat jako sbližování ekonomik z hlediska cenových charakteristik, např. z hlediska HDP na hlavu ve „společné“ měně, blíže viz (Frait, Komárek, 2001). V širším pojetí je možné chápat nominální konvergenci jako plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a dále také jako konvergenci všech nominálních veličin.

³ SMRČKOVÁ, G., VLČEK, I., CVENGROŠ, F. *Reálná konvergence – souvislosti a příčiny*. Výzkumná studie pro Ministerstvo financí ČR [online]. 2008. Praha: Ministerstvo financí ČR. [cit. 2010-06-20]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Proces_realne_konvergence_MF_2008_pdf.pdf>.

2.1.1 Konvergence v evropských souvislostech

V novém tisíciletí vstoupily do Evropské unie transformující se země střední a východní Evropy včetně České republiky, jejichž ekonomická úroveň značně zaostávala. Současně tito noví členové při vstupu do Evropské unie přijali závazek přijmout společnou měnu euro.

Tím však dochází ke spojení zemí s rozdílnou ekonomickou úrovní, což sebou přináší i určitá rizika. Pro bezporuchové fungování integrace je však nezbytné, aby docházelo k dosažení nejvyššího stupně konvergence ekonomické úrovně a i životní úrovně obyvatelstva s integračním jádrem nejvyspělejších zemí Evropské unie.

Ačkoliv existovaly různé spory ohledně nutnosti konvergence před vstupem do měnové unie, bylo dosaženo v této oblasti souhlasu. Přestože se očekává, že samotné prostředí měnové unie by mělo míru konvergence prohloubit⁴, tak není dobré vstupovat do eurozóny⁵ bez minimální míry prokázané konvergence. V současnosti se prosazuje názor, že je nutný určitý stupeň ekonomické konvergence, který předchází vysokému stupni měnové integrace. Tento názor zastávali zejména zástupci německé centrální banky, kteří vyslovili názor, že bez odpovídající připravenosti není možné vstoupit do eurozóny. Teprve poté co je dosaženo konvergence může být proces integrace „**korunován**“ zavedením jednotné měny. Tento přístup byl označen jako **tzv. korunovační teorie**. Nutnost určité konvergence před vstupem do eurozóny se promítla do zformulování maastrichtských konvergenčních kritérií (viz dále).⁶

Stupeň konvergence národní ekonomiky ke skupině zemí eurozóny je možné sledovat v řadě hospodářských oblastech prostřednictvím mnoha ukazatelů.

⁴ Tzn. platí hypotéza endogenity, která předpokládá, že zavedení jednotné měny by mělo vést dle této hypotézy k posílení volného trhu a růstu obchodu s partnery v měnové unii. Zvýšení obchodní integrace by mělo tedy vést k vyšší sladění ekonomických cyklů.

⁵ Eurozóna je měnová oblast, kde platí společná měna euro. Vznikla 1. ledna 1999, kdy 11 členských zemí vytvořilo měnovou unii. V současnosti je členem eurozóny 17 států, jsou to tyto: Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a od 1. 1. 2011 také jeden z pobaltských států - Estonsko.

⁶ ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. 364 s. ISBN 80-7179-472-4.

Jedná se o ukazatele nominální a reálné konvergence, stupeň otevřenosti a provázanosti národní ekonomiky s ekonomikou eurozóny, sladěnost hospodářských cyklů dané země s eurozónou atd.⁷

2.2 Nominální konvergence

Nominální konvergence je chápána jako analogie konvergence reálné, tedy jako sbližování nominálních veličin, např. HDP v nominálním vyjádření, nominálních mezd. V jiném pojetí nominální konvergence představuje plnění maastrichtských kritérií, která jsou podmínkou pro vstup zemí do eurozóny⁸ (viz dále).

Nominální konvergenci je možné chápat v těchto rovinách:

- ➡ konvergence cen (jedná se o úzké pojetí, cenová konvergence),
- ➡ konvergence všech nominálních veličin, tj. cen, mezd, penzí (jedná se o širokou definici),
- ➡ maastrichtská konvergenční kritéria.⁹

V této práci bude používán pojen nominální konvergence ve smyslu plnění maastrichtských konvergenčních kritérií zemí usilujících o vstup do eurozóny.

2.2.1 Maastrichtská konvergenční kritéria

Česká republika se spolu s dalšími státy, které vstoupily do Evropské unie 1. května 2004 zavázala přijmout společnou měnu euro. Na Českou republiku se vztahuje přechodná výjimka pro zavedení eura. To znamená, že Česká republika společnou měnu nezavedla, protože neplní podmínky pro zavedení jednotné měny, které vyplývají z práva EU.

⁷ MANDEL, M.; TOMŠÍK V. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*. 2 vyd. Praha: Management press, 2008. 367 s. ISBN 978-80-7261-185-0.

⁸ VINTROVÁ, R. *Reálná a nominální konvergence v zemích středoevropské pětky*. [online]. 2007. [cit. 2010-06-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.vse.cz/polek/cislo.php?cislo=2&rocnik=2007>>

⁹ ŽDÁREK, V. *Konvergence české ekonomiky – současný stav a vybrané implikace*. [online]. 2007. [cit. 2010-06-20]. Dostupný z WWW: <www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zdarek_CES_VSEM.ppt>

Tyto podmínky pro přijetí společné měny jsou nazývány **maastrichtská konvergenční kritéria**. Konvergenční kritéria obsahují jednak kritéria **fiskální** (deficit veřejných financí, veřejný dluh) a dále kritéria **měnová** (cenová stabilita, stabilita měnového kurzu, kritérium dlouhodobých úrokových sazeb). Země, na kterou se vztahuje přechodná výjimka je povinna usilovat o plnění těchto kritérií v co nejbližším termínu.

Maastrichtská smlouva

Přijetí těchto konvergenčních kritérií bezprostředně souvisí s ratifikací **Maastrichtské smlouvy**¹⁰, proto je užitečné si tuto smlouvu přiblížit. Tato smlouva představuje završení desetiletí snah o dosažení měnové unie. Smlouva byla dojednána v nizozemském městě, jak už název smlouvy napovídá, které nese jméno Maastricht, v prosinci 1991. K ratifikaci smlouvy však došlo až 7. února 1992. Tato smlouva transformovala název Evropské společenství na Evropskou unii, dále doplnila stávající hospodářský pilíř o další dva pilíře. Co je však z hlediska této práce nejdůležitější Evropská měnová unie se stala jedním z hlavních cílů Evropské unie a stala se součástí prvního pilíře. Smlouva o EU také definuje **přesné znění konvergenčních kritérií** prostřednictvím připojených protokolů.¹¹

Konvergenční kritéria

Jak již bylo zmíněno Maastrichtská smlouva právně zakotvila měnovou unii, ale také stanovila kritéria jejichž splnění je nezbytné pro vstup země do třetí etapy HMU¹². Těmito kritériím se začalo běžně říkat **maastrichtská konvergenční kritéria** – tedy kritéria konvergence pro zavedení společné měny, společné měnové politiky a existenci společné centrální banky. Zejména Německo upozorňovalo na to, že do měnové unie nemůže vstoupit každý stát, ale pouze stát, který je na to dostatečně připravený, aby později nedocházelo k narušování stability měnové unie. Konvergenční kritéria představují nominální konvergenci a jedná se o ekonomické podmínky vyjádřené měřitelnými ukazateli. V případě plnění těchto kritérií může daný stát vstoupit do eurozóny.

¹⁰ Smlouva o EU, která vstoupila v platnost 1. listopadu 1993. Smlouva je dostupná v českém jazyce na webu: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>.

¹¹ BALDWIN, R.; WYPLOSZ, Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1.

¹² Hospodářská a měnová unie je proces harmonizace hospodářských a měnových politik členských států Evropské unie s výhledem na zavedení jednotné měny - eura.

Plnění těchto kritérií by mělo být **dlouhodobé** a ne jednorázové. Smlouva o EU stanovila, že podmínkou pro přijetí společné měny je nejen plnění konvergenčních kritérií ale také podmínka **slučitelnosti statutu národní centrální banky se statutem ECB**¹³ **a Evropského systému centrálních bank**¹⁴.

Vyvstává však otázka, jak je to s plněním konvergenčních kritérií po vstupu země do měnové unie. Měla by být dodržována určitá fiskální disciplína? Odpovědí na tuto otázku bylo zformulování **Paktu stability a růstu**. Pakt se skládá z rezoluce Evropské rady přijaté 17. června 1997¹⁵ v Amsterdamu a dvou nařízení Rady ze 7. července 1997¹⁶. Pakt stability a růstu má dvě části – **preventivní** a **sankční**. Preventivní část se v praxi promítá do povinnosti členských států EU vypracovávat **stabilizační**¹⁷ a **konvergenční**¹⁸ programy.

Sankční mechanismus pak vychází z předpokladu, že se členské státy zavázaly ve Smlouvě o ES a v příslušných dodatkových protokolech, že po vstupu do třetí etapy HMU budou dodržovat rozpočtovou disciplínu v rámci:

- 3 % přípustného deficitu veřejných rozpočtů k HDP a
- 60 % veřejné zadluženosti.

Sankce jsou však myslitelné pro členské státy eurozóny, tedy pro ty jejichž měnou je euro. Sankcí pro státy, které používají vlastní měnu je, že do měnové unie nevstoupí.¹⁹

¹³ Evropská centrální banka zahájila svou činnost de facto k 1.7.1998 a nahradila Evropský měnový institut. Evropská centrální banka zodpovídá za provádění měnové politiky v eurozóně. ECB má právní subjektivitu a v čele je prezident ECB (současným prezidentem je Jean-Claude Trichet).

¹⁴ Evropský systém centrálních bank se skládá z ECB a dále z národních centrálních bank členských zemí EU, tedy i těch které nevstoupily do eurozóny.

¹⁵ Rezoluce Evropské rady o Paktu stability a růstu, přijatá na zasedání v Amsterdamu dne 17. června 1997.

¹⁶ Nařízení ES 1466/97 Rady EU ze 7. července 1997 o posilování dohledu nad rozpočtovými pozicemi a o dohledu nad koordinací hospodářských politik.

Nařízení ES 1467/97 Rady EU ze 7. července 1997 o urychlování a vyjasňování aplikace postupů při nadměrném rozpočtovém schodku.

¹⁷ Stabilizační programy vypracovávají členské země eurozóny, tedy ty v kterých byla zavedena společná měna euro.

¹⁸ Konvergenční programy musí každoročně předkládat země, které do eurozóny nevstoupily, jejich měnou tedy není euro. Konvergenční program má doložit, že uplatňovaná fiskální strategie v dané zemi umožňuje plnění maastrichtských konvergenčních kritérií, které jsou nezbytným předpokladem pro přijetí společné měny euro.

¹⁹ Sagit.cz. *Pakt stability a růstu*. [online]. 2010. [cit. 2010-09-23]. Dostupný z WWW:<http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=EU_183.HTM>.

Konvergenční kritéria jsou právně zakotvena ve **Smlouvě o fungování Evropské unie** (článek 140) a dále také v připojených protokolech ke Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o fungování Evropské unie:

- **Protokol č. 13 o kritériích konvergence a**
- **Protokol č. 12 o postupu při nadměrném schodku.**²⁰

Jako konvergenční kritéria jsou označovány tyto:

- **kritérium cenové stability,**
- **kritérium dlouhodobých úrokových sazeb,**
- **kritérium udržitelnosti veřejných financí,**
- **kritérium stability měnového kurzu.**

Dosažení těchto kritérií sleduje dva cíle:

- makroekonomickou stabilizaci dané země,
- konvergenci ekonomického vývoje zemí, které vytvářejí měnovou unii.

Dosažení makroekonomické stabilizace je v zájmu každé země bez ohledu na její zapojení v integračních seskupeních. Konvergence ekonomického vývoje zemí, které vytvářejí měnovou unii, pak souvisí se ztrátou samostatné národní měny, měnové politiky a měnového kurzu.²¹

Kritérium cenové stability

Cílem tohoto kritéria je dosažení vysokého stupně cenové stability, které vyplývá z míry inflace. Země vstupující do eurozóny by měla mít míru inflace srovnatelnou se zeměmi v Evropské unii. Kritérium cenové stability požaduje, aby členský stát vykazoval dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a aby průměrná míra inflace nepřekračovala o více než 1,5 p. b. míru inflace nejvýše tří členských států²², které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků.

²⁰ Eur-lex.cz. *Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie*. [online]. 2010. [cit. 2010-09-23]. Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2010:083:SOM:CS:HTML>>

²¹ HELÍSEK, M. *Česká republika a EU*. 1. vyd. Krigl: Praha, 2010. 206 s. ISBN 978-80-86912-39-4.

²² Členskými zeměmi se rozumí členské země Evropské unie, nikoliv pouze členské země eurozóny.

Mezi tyto tři země by však neměla být zařazena země se zápornou inflací, tedy deflací. Inflace se měří prostřednictvím harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP²³). Referenční hodnota se pak vypočítá jako nevážený aritmetický průměr míry inflace ve třech zemích, které dosáhly nejnižší míry inflace.

Kritérium stability měnového kurzu

Kritérium stability měnového kurzu vyžaduje dodržování normálního fluktuačního rozpětí stanoveného mechanismem měnových kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči měně jiného členského státu. Členský stát nesmí také v tomto období z vlastní iniciativy devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči měně kteréhokoli členského státu. Měna daného státu nesmí překročit povolené fluktuační pásmo $\pm 15 \%$ od centrální parity v ERM II²⁴.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb spolu s kritériem cenové stability bývají vzhledem k jejich charakteru označovány jako **tzv. kritéria monetární**. Kritérium konvergence úrokových sazeb stanovuje, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračuje o více než 2 p. b. úrokovou sazbu nejvýše 3 členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů.

Kritérium udržitelnosti veřejných financí

Kritérium udržitelnosti veřejných financí se skládá ze dvou částí. Jedná se o kritérium vládního deficitu, toto kritérium je zaměřené zejména na krátkodobý až střednědobý stav veřejných financí.

²³ Harmonizovaný index spotřebitelských cen se používá pro měření vývoje cenové hladiny v zemích EU. Tento index je přesně vymezen příslušnými pokyny, které jsou závazné pro všechny členské země EU, tzn. že na rozdíl od jiných indexů umožňuje HICP mezinárodní srovnatelnost.

²⁴ Mechanismus měnových kurzů (ERM II) vznikl přeměnou původního ERM k 1. 1. 1999.

Druhé kritérium se zabývá veřejným dluhem a reprezentuje schopnost dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Tato kritéria jsou označována jako **tzv. fiskální konvergenční kritéria**.

Kritérium deficitu veřejného rozpočtu stanovuje, že poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k HDP nepřekročí referenční hodnotu, která je stanovena ve výši **3 %**. S výjimkou případů kdy: poměr nepřetržitě klesal a dosáhl by úrovně která se přibližuje referenční hodnotě nebo se jedná o překročení referenční hodnoty, které je výjimečné a má dočasný charakter a poměr zůstává stále blízko referenční hodnoty.

Kritérium veřejného dluhu stanoví, že poměr veřejného dluhu k HDP nepřekročí referenční hodnotu, která je stanovena na úrovni **60 %**, s výjimkou případů, kdy se poměr dostatečně snižuje a blíží se doporučené hodnotě.²⁵

2.2.2 Význam maastrichtských konvergenčních kritérií

Hlavním důvodem vzniku konvergenčních kritérií byla obava, že by budoucí měnová unie mohla mít **inflační dopady**. Tato myšlenka vychází ze skutečnosti, že pokud by do měnové unie vstupovaly země s rozdílnými představami (preferencemi) ohledně výše inflace, pak by pravděpodobně země s nižší inflací doplácely na vstup do měnové unie, zejména v důsledku toho, že měnová politika ECB by odrážela představu o výši inflace všech zemí měnové unie (nikoliv jen země s nízkou inflací). V důsledku těchto skutečností by pravděpodobně došlo ke zvýšení inflace v celé měnové unii (tedy i v zemi s nižší inflací). Mezi pozitivní důsledky zavedení kritéria cenové stability bezpochyby patří snížení míry inflace v zemích, které usilovaly o vstup do eurozóny i v zemích, které předem deklarovaly, že do eurozóny nevstoupí. I takové země, které měly s mírou inflace velké problémy, jako bylo **Řecko a Itálie** dosáhly jejího snížení na takovou úroveň, která byla všeobecně akceptovatelná. Zároveň byl kladen důraz na snižování dlouhodobých úrokových sazeb, které mělo odrážet příznivé podmínky pro dlouhodobý hospodářský růst. Největším problémem pro většinu zemí se však stalo plnění dvou kritérií – fiskální disciplíny a stability.

²⁵ LACINA, L. *Měnová integrace : Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.

Ve většině zemí se pod hrozbou nesplnění kritéria podařilo v roce 1997 snížit rozpočtové schodky pod stanovenou hranici 3 % HDP (s výjimkou Řecka 4 %). Větší problémy však nastaly s plněním kritéria veřejného dluhu. Podíl veřejného dluhu na HDP u zemí usilujících o vstup do eurozóny těsně před zahájením třetí etapy pohyboval nad stanovenou referenční hodnotou 60 %. U některých zemí tyto hodnoty dokonce přesáhly 100 %, jako např. u **Řecka, Itálie a Belgie**.²⁶

2.2.3 Balassův-Samuelsonův efekt

Předchozí podkapitola pojednávala o pozitivních skutečnostech, které sebou přinesla aplikace maastrichtských kritérií. Tato kritéria byla však i z různých důvodů kritizována, a proto je důležité zaměřit se na souvislosti **Balassova-Samuelsnova efektu**, který má své opodstatnění zejména pro země střední a východní Evropy (země, které dohánějí ekonomickou úroveň vyspělejších zemí EU).

Tento efekt vychází ze skutečnosti, že v rámci ekonomické integrace dochází k vyššímu růstu produktivity práce v sektoru mezinárodně obchodovatelného zboží²⁷ než v sektoru mezinárodně neobchodovatelného zboží²⁸. V důsledku růstu produktivity práce dochází k růstu mezd v sektoru mezinárodně obchodovaného zboží, tato mzdová náklaza se však přelévá i do sektoru mezinárodně neobchodovatelného zboží, ve kterém je produktivita práce nižší. V sektoru neobchodovatelného zboží tedy dochází k růstu mezd bez adekvátního růstu produktivity a tyto skutečnosti nutí výrobce v sektoru neobchodovatelného zboží zvyšovat ceny. Výsledkem je, že dochází k **tlaku na růst inflace** ze strany mezinárodně neobchodovatelného zboží.

Dle Mezinárodního měnového fondu lze B-S efekt v zemích s vyšším růstem produktivity práce vyčíslit na 1,5 – 2 p. b. Z toho vyplývá, že už samotná existence B-S efektu komplikuje plnění maastrichtského kritéria cenové stability ve většině kandidátských zemí eurozóny.^{29,30}

²⁶ LACINA, L. *Měnová integrace : Náklady a přínosy členství v měnové unii*, 2007.

²⁷ Mezi obchodovatelné zboží zařazujeme stroje a zařízení, potraviny, oblečení, obuv, komunikační zařízení a služby, drogy.

²⁸ Mezi neobchodovatelné zboží zařazujeme zdravotní péči, sociální služby, vzdělání, veřejnou správu aj.

²⁹ MANDEL, M.; TOMŠÍK, V. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*, 2008.

2.3 Reálná konvergence

V podkapitole 2.2 byla objasněna nominální konvergence, která bývá nejčastěji spojována s plněním maastrichtských konvergenčních kritérií. Pro posouzení vstupu dané země do eurozóny, však plnění konvergenčních kritérií nestačí. Je důležité také hodnotit i veličiny reálné konvergence, které však nejsou přímo definovány ve Smlouvě o EU.

Reálná konvergence vyjadřuje přibližování ekonomické úrovně země k úrovni jiné vyspělé země nebo skupině zemí. Reálná konvergence se obvykle vyjadřuje pomocí ukazatele **HDP na obyvatele**. Mezinárodní srovnání se pak provádí přepočtem podle **parity kupní síly (PPP)** nebo **parity kupního standardu (PPS)**. Reálnou konvergenci je možné také chápat jako strukturální sbližování ekonomik nebo používaných technologií.

Reálná konvergence je vyjadřována těmito ukazateli:

- sbližování ekonomické úrovně (HDP/1 obyv.),
- sbližování cenových hladin,
- sladěnost hospodářských cyklů,
- strukturální podobnost ekonomik.³¹

V případě hodnocení vztahu ekonomické úrovně mezi dvěma ekonomickými celky je možné proces konvergence formálně zapsat takto:

$$\frac{y_{1,t}}{y_{2,t}} < \frac{y_{1,t+1}}{y_{2,t+1}} \text{ pro } y_{1,t} < y_{2,t} \quad (2.3)$$

kde y – je důchod na osobu celku 1 a 2 v čase t a $t+1$.

Tento vztah je možné popsat tak, že se relativní odstup ekonomických úrovní na obyvatele v čase snižuje.

³⁰ CHRENKOVÁ, J., MUCHOVÁ, E. *Nominálna a reálna konvergencia v kontexte rozširovania EMÚ*. [online]. 2007. [cit. 2010-06-23]. Dostupný z WWW: <www3.ekf.tuke.sk/konfera2008/zbornik/files/prispevky/chrenkova.pdf>.

³¹ HELÍSEK, M. *Česká republika a EU*. 1. vyd. Krigl: Praha, 2010. 206 s. ISBN 978-80-86912-39-4.

V literatuře je možné se setkat s podobnou definicí, která je založena na **absolutní diferenci**.

$$|y_{1,t} - y_{2,t}| > |y_{1,t+H} - y_{2,t+H}| \quad (2.4)$$

V případě opačného znaménka se hovoří o divergenci.³²

Teorie dlouhodobého hospodářského růstu

Neoklasická teorie předpokládá přibližování se **stálému stavu**, který je shodný pro všechny ekonomiky, a tento stálý stav je ovlivňován řadou parametrů dané ekonomiky. Mezi tyto parametry patří např. **úspory, míra opotřebení používaných kapitálových statků, růst populace** atd. Tato teorie ekonomického růstu však nebyla schopna vysvětlit procesy probíhající v reálné ekonomice, např. dohánění vyspělých zemí méně vyspělými ekonomikami. Studie docházely k řadě různých výsledků. Zejména ukázaly, že méně vyspělé země zůstávají na nižších úrovních a konvergence tak není pozorována.

Nebo také v některých státech dochází k rychlé konvergenci, která odporuje předpokladům neoklasické teorie růstu. Tyto nedostatky neoklasické teorie růstu vedly k nutnosti hledat **jiné koncepty**. V posledních dvou desetiletích se objevily nové přístupy, jedná se o koncepty **teorie endogenního růstu** (viz Barro, Sala-i-Martin, 2004), které zkoumaly i další faktory, které byly doposud opomíjeny, jedná se např. o **vzdělání populace, kvalitu institucionálního prostředí**. Na základě těchto odlišných faktorů pak neexistuje jeden stálý stav pro jinak shodné ekonomiky. Tyto modely jsou schopné popsat doložený vývoj ekonomik s vyšší mezerou v ekonomické úrovni, které rostou rychleji než jiné (nebo v opačném případě mohou země růst rychleji než ostatní, i přes dosaženou vyšší ekonomickou úroveň).³³

³² ŽDÁREK, V. *Konvergence nových členských zemí EU a aktuální problémy* [online]. 2006. [cit. 2010-06-20]. Dostupný z WWW: <http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_Brno0906_VZ.pdf>.

³³ ŽDÁREK, V. *Konvergence nových členských zemí EU a aktuální problémy*, 2006.

Teorie optimálních měnových zón³⁴

Teorie optimálních měnových zón byla zformulována v 60. letech 20. století. Mezi zakladatele teorie OCA patří Robert **A. Mundell**³⁵, který v se problematice optimální měnové oblasti věnoval ve svém článku z roku 1961 „A Theory of Optimal Currency Areas“. Teorie OCA vychází z práce R. A. Mundella, postupně však byla rozvíjena dalšími ekonomy, např. R. I. McKinnonem, P. B. Kenenem. Tato teorie je jedním z často používaných přístupů k určení, zda analyzované země jsou dobrými kandidáty pro zavedení společné měny. V souvislosti se vznikem eura jsou poznatky této teorie používány k vyhodnocení vhodnosti přijetí jednotné měny euro novými členskými zeměmi EU. Základem této teorie je tedy vztah mezi **náklady a přínosy**. Teorie OCA neposkytuje přímočarou odpověď na otázku, zda přijetí společné měny v určité oblasti je výhodné, ale poskytuje kritéria, podle nichž je možné posoudit zisky a náklady zavedení společné měny. Teorie OCA se snaží zkoumat alternativní nástroje, které mohou nahradit výpadek měnového kurzu v případě, že se daný stát stane součástí měnové unie. Měnový kurz je totiž chápán teorií OCA jako důležitý nástroj hospodářské politiky pro reakci daného státu na asymetrický šok. Tato teorie tedy podává výčet kritérií optimální měnové oblasti, které umožňují začlenit se do měnové unie.

Mundell vycházel z předpokladu, že při neměnných cenách a mzdách může být součástí měnové oblasti jen země s vysokou mobilitou práce a kapitálu. Z toho plyne, že k zajištění zaměstnanosti není nutná změna měnových kurzů. Ztráta měnového kurzu je tedy nahrazena **vysokou flexibilitou a mobilitou práce a kapitálu**. Vycházel z předpokladu, že náklady sdílení jednotné měny budou sníženy pokud bude pracovní síla zcela přemístitelná přes hranice. Později upozornil také na důležitost integrace finančních trhů. Na Roberta Mundella později navázal Peter Kenen a Ronald McKinnon. Peter Kenen doplnil teorii OCA o požadavek, aby do měnové unie vstupovaly země s **podobnou a široce diverzifikovanou výrobní strukturou**. Ronald McKinnon pak spojuje optimalitu měnové oblasti s **obchodní otevřeností členů měnové unie**. Mezi další kritéria OCA se řadí cyklická sladěnost, pružnost cen a mezd, pružnost trhu práce, udržitelnost veřejných financí atd.^{36,37}

³⁴ Teorie OCA – Optimum Currency Area – optimální měnová oblast.

³⁵ R. Mundell získal za svou celoživotní práci v roce 1999 Nobelovu cenu za ekonomii.

³⁶ BALDWIN, R.; WYPLOSZ, Ch. *Ekonomie evropské integrace*, 2008.

³⁷ Zavedení eura v ČR. *Optimální měnová oblast*. [online]. 2011c. [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <http://zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html?PG=O#Optimální%20měnová%20oblast>

2.3.1 HDP jako ukazatel reálné konvergence

Hrubý domácí produkt je základním ukazatelem ekonomické aktivity. Vyjadřuje **tržní hodnotu finálních výrobků a služeb vyprodukovaných v dané zemi v průběhu daného časového období**. Pro vyjádření ekonomické úrovně bývá HDP vyjadřován v přepočtu na obyvatele (per capita, na obyvatele) nebo také na pracovníka. Celkový HDP představuje ekonomickou sílu země. V souvislosti s HDP se dále rozlišuje nominální HDP a reálný HDP.

Nominální HDP měří hodnotu výstupu ekonomiky v běžných cenách, tedy v cenách toho období, ve kterém byl výstup vytvořen. Naproti tomu **reálný HDP** měří výstup určitého období v cenách zvoleného základního období, pak se hovoří o stálých cenách.³⁸

Jak již bylo řečeno HDP je nejlepším ukazatelem zkoumání ekonomického blahobytu společnosti. Najdou se však i tvrzení, která zpochybňují platnost ukazatele HDP jako měřítka bohatství. Např. veřejně tento makroekonomický agregát kritizoval v prezidentské kampani senátor **Robert Kennedy** v roce 1968.³⁹ Většina námitek Roberta Kennedyho však byla pravdivých. HDP opomíjí některé důležité skutečnosti (netržní aktivity) jako je např. volný čas, dále HDP nezahrnuje kvalitu životního prostředí a najde se mnoho dalších příkladů. HDP tedy neměří přímo ty významné skutečnosti, které život dělají smysluplným a hlubokým, ale dělá to nepřímou tím, že **měří naši schopnost těchto skutečností dosáhnout**.⁴⁰

Mezinárodní srovnávání pomocí parity kupní síly

Výdaje, které jsou vynaložené na HDP jsou vyjádřeny v národních měnách a také v národních cenách. Mezinárodní srovnávání výdajů na HDP v reálném vyjádření proto vyžaduje dvojí převod, tedy na **mezinárodní měnu** a na **mezinárodní ceny**. K tomuto převodu dochází pomocí uměle vytvořených směnných kurzů, které se nazývají **parity kupní síly** (*purchasing power parities – PPPs*).

³⁸ KADEŘÁBKOVÁ, A.; ŽDÁREK, V. *Makroekonomická analýza*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2007. 293 s. ISBN 978-80-86730-05-9.

³⁹ „HDP nehodnotí kvalitu dětské zdravotní péče, rovněž nevypovídá o kvalitě jejich vzdělání nebo jak děti tráví volný čas. Nezahrnuje v sobě krásu naší poezie nebo sílu manželských svazků, inteligenci politických diskusí ani bezúhonnost našich státních úředníků. Neměří odvahu, moudrost ani vlastenectví. Stručně řečeno neměří nic z toho, co činí náš život hlubokým a krásným, a říká nám o Americe vše ostatní mimo to, proč bychom měli být hrdí na to, že jsme Američany“.

⁴⁰ MANKIW, N. G. *Zásady ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. 763 s. ISBN 80-7169-891-1.

Tyto parity kupní síly jsou současně měnovými převodními jednotkami (z národních měn na společnou měnu) a prostorovými cenovými deflátoři (tedy z národních cenových úrovní na společnou cenovou úroveň). Mezinárodní srovnatelnost je pomocí parit kupní síly zajišťována prostřednictvím údajů o národních výdajích na HDP ve stejné měně i ve stejných cenách.⁴¹

V nejjednodušší podobě jsou PPP relativní ceny, které ukazují poměr mezi cenami stejného zboží v různých zemích v národních měnách⁴²⁴³. Parity kupní síly však nejsou počítány jen pro jednotlivé produkty, ale také pro produktové skupiny až po HDP. Parita kupní síly se používá v mezinárodních srovnáváních, protože umožňuje odstraňovat rozdílné cenové úrovně ve dvou nebo více zemích. Dle definice OECD je parita kupní síly *kurz měn, který eliminuje rozdíly v cenových úrovních různých zemí*. Z toho vyplývá, že za určité množství peněz, převedené do různých měn pomocí parity kupní síly se nakoupí stejné množství zboží a služeb v různých zemích.

2.3.2 Relativní cenová hladina

Ekonomiky se liší nejen svojí ekonomickou úrovní na obyvatele, ale také úrovní cenové hladiny. Ukazatelem relativní úrovně cenové hladiny je **CPL – comparative price level**. Jde o index, který vyjadřuje na kolika procentech je cenová hladina ve zkoumané ekonomice ve srovnání s cenovou hladinou v ekonomice, která byla zvolena jako základ srovnání. Je možné zkoumat relativní cenové hladiny různých segmentů HDP (např. pouze spotřeby, investic) nebo relativní cenovou hladinu celého HDP.

Tento ukazatel tedy vyjadřuje kolik peněžních jednotek v každé zemi je nutno vynaložit na nákup stejného koše zboží a služeb. Jedná se tedy o srovnání cenové úrovně mezi dvěma zeměmi. CPL vyjadřujeme v procentech a vypočítáme ji z podílu hodnot parit kupní síly PPPs a směnných kursů (ER).⁴⁴

⁴¹ KADEŘÁBKOVÁ, A.; ŽDÁREK, V. *Makroekonomická analýza*, 2007.

⁴² Pokud stojí 1 kg masa v ČR 150 Kč a v USA 10 USD, je parita kupní síly Kč vůči 1 USD 15 Kč. Při takovémto kurzu by se dalo koupit stejné množství masa v ČR i USA.

⁴³ KADEŘÁBKOVÁ, A.; SPĚVÁČEK, V., ŽÁK, M.. *Růst, stabilita a konkurenceschopnost: aktuální problémy české ekonomiky na cestě do EU*. 1. vyd. Praha: Linde, 2003. 329 s. ISBN 80-86131-35-1.

⁴⁴ KADEŘÁBKOVÁ, A.; ŽDÁREK, V. *Makroekonomická analýza*, 2007.

2.3.3 Sladěnost hospodářských cyklů

Z hlediska vstupu České republiky do eurozóny je třeba zkoumat kromě stupně reálné konvergence také různé ukazatele sladěnosti České republiky s eurozónou. Tyto indikátory sladěnosti vyjadřují do jaké míry je ekonomika ČR podobná ekonomice eurozóny.

Sladěností hospodářského cyklu je myšlen podobný hospodářský vývoj mezi danou zemí (Českou republikou) a eurozónou. Sladěnosti hospodářských cyklů je nutné dosáhnout ještě před vstupem dané země do eurozóny. Je to důležité zejména proto, že po vstupu dané země do eurozóny je prováděná společná měnová politika, která nahrazuje dosavadní měnové politiky jednotlivých centrálních bank. Společná měnová politika se poté odvíjí od průměrného hospodářského vývoje v eurozóně. Proto tato měnová politika může mít nepříznivé dopady na zemi, která se nachází v rozdílné fázi cyklu. Tyto nepříznivé dopady neboli náklady plynoucí ze ztráty vlastní měnové politiky budou nižší pro země, které budou vykazovat vyšší úroveň sladěnosti hospodářského cyklu s měnovou unií.

Jednou z metod jak posoudit sladěnost hospodářského cyklu dané ekonomiky s hospodářským cyklem eurozóny je použití **korelačního koeficientu meziročních temp reálného růstu HDP** v národní ekonomice s meziročními tempy růstu v měnové unií. Tento koeficient může nabývat hodnot od -1 do 1. Pokud se koeficient blíží 1, znamená to, že existuje silná podobnost hospodářského cyklu dané ekonomiky a eurozóny. V opačném případě, pokud se tedy koeficient blíží -1, tak mají hospodářské cykly opačný průběh.⁴⁵

2.3.4 Strukturální sladěnost ekonomik

Strukturální sladěností ekonomik se rozumí podobnost struktury ekonomické aktivity mezi přístupujícími ekonomikami a stávajícími ekonomikami měnové unie. V případě vyšší podobnosti struktury ekonomiky se snižuje riziko výskytu asymetrického ekonomického šoku.⁴⁶ Strukturální sladěnost ekonomik srovnávaných zemí s eurozónou je možné sledovat pomocí **Landesmannova strukturálního koeficientu**.

⁴⁵ BRŮŽEK, A., SMRČKOVÁ, G., ZÁKLASNÍK, M. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha: Velryba, 2007. 197 s. ISBN 978-80-85860-19-1.

⁴⁶ Asymetrický šok je obecně definován jako situace, kdy určitá událost postihuje pouze určitou národní ekonomiku nebo taková událost, která vyvolává v jednotlivých národních ekonomikách odlišné dopady, zejména pokud jde o hospodářský růst a zaměstnanost.

Tento koeficient porovnává podíly šesti odvětví ekonomiky⁴⁷ na celkové přidané hodnotě ve srovnávaných zemích a eurozóně. Koeficient nabývá hodnot od 0 do 1 a platí, pokud se hodnota koeficientu blíží k nule, je možné očekávat vyšší podobnost struktury ekonomické aktivity.⁴⁸

Průběh konvergenčního procesu a stupeň konvergence národní ekonomiky k eurozóně je možné sledovat vedle ukazatelů cyklické a strukturální sladěnosti i v jiných oblastech. Jedná se o ukazatele, které vypovídají o **stupni otevřenosti a provázanosti** národní ekonomiky s ekonomikou eurozóny, **sladěnosti či nesladěnosti ekonomických šoků**, **stupni integrace českých finančních trhů** a trhů eurozóny.⁴⁹

2.4 Vztah nominální a reálné konvergence

Na problematiku vztahu nominální a reálné konvergence existuje **mnoho názorů**. Někteří ekonomové je považují za vzájemně se **podporující procesy**. Vycházejí přitom z myšlenky, že stabilní makroekonomické prostředí vymezené maastrichtskými konvergenčními kritérii může působit jako stimulující faktor podnikatelských aktivit. Tím dochází k vytváření lepších podmínek pro **rychlejší hospodářský růst**.

Na druhé straně mnoho odborníků západní i východní Evropy se domnívá, že zvyšování nominální konvergence prostřednictvím rychlého vstupu do eurozóny nemusí nevyhnutelně přispět k zvýšení reálné konvergence. Právě naopak může dojít k zvýšení konvergence nominálních ukazatelů na úkor ukazatelů reálné konvergence. Nižší inflaci a nižší deficit veřejných financí je možné dosáhnout jen za cenu **nižšího ekonomického růstu** a opačně. Z toho lze odvodit, že snaha o rychlou konvergenci míry inflace k míře převažující v EU a zároveň zvyšování reálné konvergence mohou být považované za **konfliktní a vzájemně se vylučující cíle**.

⁴⁷ Jednotlivá odvětví jsou členěna podle klasifikace OKEČ: A, B – zemědělství, lesnictví a rybolov; C, D, E – průmysl; F – stavebnictví; G, H, I – velkoobchod a maloobchod, opravy, ubytování, doprava a komunikace; J, K – finanční zprostředkování, reality, pronájem a podnikatelské činnosti; L až P – ostatní služby.

⁴⁸ Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s Eurozónou*. [online]. 2009. [cit. 2010-06-25]. Dostupný z WWW: <www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/analzy_sladenosti_2009.pdf>

⁴⁹ MANDEL, M; TOMŠÍK, V. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*, 2008.

Existují však i názory, které podporují rychlou integraci do měnové unie, protože se domnívají že dochází k **podpoře reálné konvergence**. Vychází přitom z myšlenky, že v měnové unii dochází k eliminaci kurzového rizika a měnových krizí. Měnové krize jsou většinou značně nákladné a mohou brzdit ekonomický růst a tím i reálnou konvergenci.

K problematice vztahu nominální a reálné konvergence se vyjadřují i představitelé evropských institucí. Např. guvernér ECB **Jean – Claude Trichet** (2002) upozornil na to, že plnění nominálních konvergenčních kritérií musí být udržitelné, a že udržitelnost jejich plnění předpokládá dostatečný pokrok v reálné konvergenci. Nominální a reálná kritéria se podle něho vzájemně podmiňují, a proto se musí sledovat souběžně.⁵⁰

2.5 Shrnutí teoretické kapitoly

Obecné vysvětlení pojmu konvergence lze nalézt v různých slovnících, nejčastěji bývá konvergence označována jako **sbíhavost, sbližování**. V případě významu pojmu ekonomická konvergence bývá definice o něco obsáhlejší. Ekonomickou konvergencí se rozumí proces, kdy dochází k **zmenšování rozdílů v ekonomické úrovni a výkonnosti jednotlivých zemí**.

Konvergence bývá nejčastěji členěna na **nominální** a **reálnou**, přičemž je nutné posuzovat je jako vzájemně související procesy. Je důležité upozornit na fakt, že vysvětlení pojmu nominální a reálné konvergence není mezi jednotlivými autory jednoznačné. Někteří autoři chápou nominální konvergenci jako konvergenci všech nominálních veličin, další pak chápou pod tímto pojmem plnění maastrichtských konvergenčních kritérií. Pro účely této práce je však významnější zabývat se konvergencí z pohledu země usilující o vstup do eurozóny. Proto je výraznější pozornost věnována problematice maastrichtských konvergenčních kritérií. Tato kritéria jsou nezbytným předpokladem pro vstup země do eurozóny a Česká republika je samozřejmě jednou ze zemí, která o tento vstup usiluje.

Vedle plnění těchto kritérií, která jsou pro členské země EU závazná je důležité přikládat velkou pozornost **reálné konvergenci**.

⁵⁰ ŠIKULOVÁ, I. *Vzťah medzi nominálnou a reálnou konvergenciou v procese integrácie nových členských štátov EÚ do eurozóny*. [online]. 2006. [cit. 2010-09-19]. Dostupný z WWW: <www.ekonom.sav.sk/uploads/projects/Sikulova02.pdf>.

Reálná konvergence je nejčastěji vyjadřována prostřednictvím ukazatele **HDP na obyvatele**, pro účely mezinárodního srovnávání je pak používán ukazatel **HDP v paritě kupní síly**. Dalším ukazatelem reálné konvergence je také **relativní cenová hladina**. Vedle snižování rozdílů v HDP v PPP je důležité také sladit hospodářský vývoj dané země s eurozónou – je tedy důležité sledovat ukazatele **cyklické a strukturální sladěnosti**. Čím vyšší sladěnosti bude dosaženo, tak se dá očekávat, že riziko vzniku asymetrických šoků v dané zemi bude minimalizováno. Výčet dalších kritérií, které by země měla před vstupem do měnové unie splňovat podává teorie optimálních měnových zón.

Mezi nominální a reálnou konvergencí existuje **vzájemný vztah**. Názory jednotlivých autorů na tuto problematiku se liší. Dle některých se jedná o vzájemně se podporující procesy, na druhou stranu existují i tací, kteří je pokládají v určité míře jako konfliktní. Názor představitelů ECB na tuto problematiku je však jednotný – dle prezidenta ECB nominální a reálná konvergence jsou procesy **vzájemně se podmiňující a je nutné sledovat je souběžně**.

3 Nominální konvergence České republiky k eurozóně

Česká republika se svým vstupem do Evropské unie zavázala přijmout společnou měnu euro a stát se tedy plnohodnotným členem eurozóny. ČR se automaticky účastní třetí fáze budování Hospodářské a měnové unie a patří mezi země, na které se vztahuje přechodná výjimka na zavedení eura. To znamená, že ČR dosud společnou měnu nezavedla z důvodu neplnění stanovených podmínek, nicméně je povinna usilovat o zavedení eura v co nejbližším možném termínu. Podmínkou pro vstup členské země do eurozóny je dosažení vysokého stupně udržitelné konvergence. Měřítkem dosažené konvergence jsou v podmínkách Evropské unie **maastrichtská konvergenční kritéria**.

Plnění konvergenčních kritérií je každé dva roky nebo na žádost země s přechodnou výjimkou na zavedení eura přezkoumáváno Radou EU ve složení ministrů financí a hospodářství (ECOFIN) na základě **konvergenčních zpráv**, které vypracovává Evropská komise a Evropská centrální banka. V těchto konvergenčních zprávách je každá země hodnocena jednotlivě. Značný důraz je také kladen na udržitelnost plnění konvergenčních kritérií. Zkoumá se tedy, zdali je země schopná plnit tyto kritéria i v budoucnosti.⁵¹

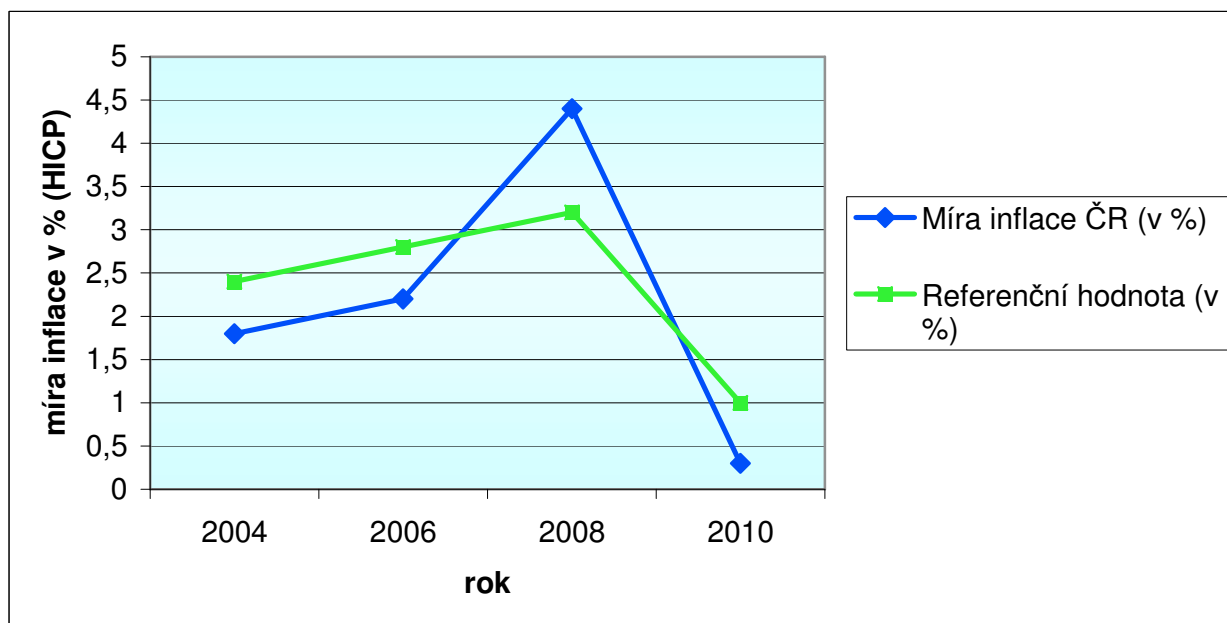
Nominální konvergence České republiky k eurozóně je v této práci hodnocena na základě posledních čtyř Konvergenčních zpráv ECB a to z let: 2004, 2006, 2008 a 2010. Zároveň jsou kritéria cenové stability a udržitelnosti veřejných financí doplněna o historický vývoj těchto ukazatelů (míry inflace, rozpočtového deficitu a veřejného dluhu) v České republice od roku 1998. Vývoj od roku 1998 ilustruje plnění těchto kritérií v delším časovém horizontu než Konvergenční zprávy ECB zpracované počínaje rokem 2004.

⁵¹ Zavedení eura v ČR. *Výkladový slovníček*. [online]. 2011e. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: <http://zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html?PG=K>

3.1 Vývoj konvergenčního kritéria cenové stability v ČR

Kritérium cenové stability vyžaduje, aby členský stát dosahoval dlouhodobě udržitelné cenové stability. Srovnatelnost inflačních měr je pak zabezpečována jednotnou metodikou měření spotřebitelské inflace. V roce 1995 Eurostat vyvinul tzv. **harmonizovaný index spotřebitelských cen** (Harmonised Index of Consumer Prices, HICP). HICP je založený na metodě zprůměrované hodnoty tohoto indexu za dvanáct měsíců.⁵² Vývoj konvergenčního kritéria cenové stability dle jednotlivých konvergenčních zpráv je zachycen v grafu č. 3.1.

Graf č. 3.1 Vývoj kritéria cenové stability v České republice podle konvergenčních zpráv (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, data: Konvergenční zpráva ECB z let: 2004, 2006, 2008, 2010.

V roce 2004 dosáhla míra inflace měřená HICP v České republice hodnoty 1,8 %, což je pod hranicí referenční hodnoty, která byla v tomto roce 2,4 %. V předchozích letech totiž spotřebitelské ceny vykazovaly tendenci k poklesu a inflace se propadla na velmi nízkou úroveň.

⁵² DĚDEK, O. *Historie evropské měnové integrace*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 260 s. ISBN 978-80-7400-076-8.

Dezinflační proces byl také podpořený monetární politikou, která se orientovala zejména na dosahování cenové stability.⁵³ Následně však inflace začala růst díky vyšším cenám potravin a ropy a také vzhledem ke změnám nepřímých daní. Tyto úpravy souvisely zejména se vstupem do EU a s reformou veřejných financí. V referenčním období od listopadu 2005 do října 2006 dosáhla dvanáctiměsíční průměrná míra inflace měřená indexem HICP úrovně 2,2 %, což je opět pod úrovní referenční hodnoty, která činila 2,8 %. Míra inflace téměř po celý rok 2006 vykazovala rostoucí trend, nicméně v říjnu došlo k jejímu poklesu na 0,8 %. Tento vývoj je zejména připisován zvýšení regulovaných cen a kolísání cen energií.⁵⁴

Konvergenční zpráva ECB z roku 2008⁵⁵ se vztahuje na období od dubna 2007 do března 2008. V tomto období v České republice dosáhla míra inflace úrovně 4,4 %. **Tato hodnota je výrazně nad referenční hodnotou**, která činila 3,2 %. Při pohledu do minulosti si lze povšimnout, že do roku 2003 tempo růstu spotřebitelských cen klesalo, pak se pohybovalo v rozmezí od 1 do 3 % a v roce 2007 bylo opět zaznamenáno zrychlení růstu spotřebitelských cen. Začátkem roku 2008 opět došlo k růstu míry inflace, která dosáhla v březnu 7,1 %. K tomuto růstu docházelo zejména v důsledku **růstu cen energetických surovin, vysokého růstu regulovaných cen, zavedení poplatků ve zdravotnictví a také zvýšení sazby DPH z 5 % na 9 % a zvýšením spotřebních daní u cigaret.**

Na základě Konvergenční zprávy ECB z roku 2010⁵⁶ dosáhla míra inflace v období od dubna 2009 do března 2010 úrovně 0,3 %. Tato hodnota je výrazně pod úrovní referenční hodnoty (1,0 %). V průběhu roku 2009 inflace výrazně poklesla a dosáhla záporných hodnot. Tento vývoj byl způsobený zejména snižováním světových cen energií. Konec roku 2009 je pak charakteristický nárůstem inflace, která dosáhla v březnu roku 2010 úrovně 0,4 %. Druhé čtvrtletí roku 2010 je charakteristické zvyšováním míry inflace.

⁵³ Zavedení eura v ČR. *Konvergenční zpráva ECB, 2004*. [online]. 2004. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: < <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/1088.html> >.

⁵⁴ Zavedení eura v ČR. *Konvergenční zpráva ECB, 2006*. [online]. 2006. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: < <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/1088.html> >.

⁵⁵ Zavedení eura v ČR. *Konvergenční zpráva ECB, 2008*. [online]. 2008. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: < <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/1088.html> >.

⁵⁶ Zavedení eura v ČR. *Konvergenční zpráva ECB, 2010*. [online]. 2010a. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: < <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/1088.html> >.

Tento průběh je ovlivněn zejména administrativními vlivy, **tj. růstem regulovaných cen a zvýšením nepřímých daní**. Ve vývoji regulovaných cen se především projevilo dubnové zdražení cen zemního plynu pro domácnosti, růst doplatků za léky a poplatků za zdravotní péči. Zvyšování nepřímých daní pak souvisí zejména se snižováním schodku státního rozpočtu. Došlo ke zvýšení obou sazeb DPH o 1 procentní bod a zvýšení spotřební daně u pohonných hmot, piva, lihovin a cigaret.

Je důležité také zmínit, že v roce 2010 došlo k poklesu **inflačního cíle ČNB**, který je od roku 2010 ve výši 2 % (toleranční pásmo je ve výši jednoho procentního bodu v obou směrech). V předchozích čtyřech letech byl inflační cíl ve výši 3 %. V kombinaci s nižší inflací může nový inflační cíl přispět k plnění maastrichtského kritéria cenové stability v budoucnu.⁵⁷

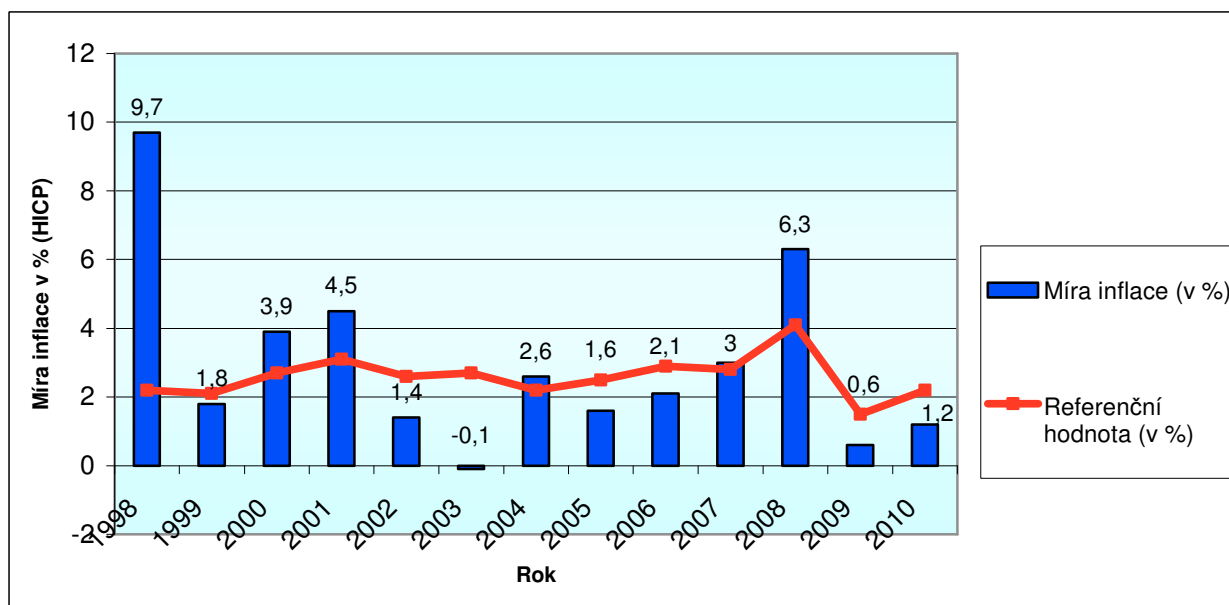
Dle odhadů MF ČR by mělo být kritérium cenové stability Českou republikou v letech 2011-2013 plněno. Proinflační rizika souvisí zejména s **očekávaným růstem světových cen ropy**. Zvýšení inflace může být také ovlivněno **administrativními zásahy**. V rámci chystané důchodové reformy je v současnosti v jednání návrh zvýšení snížené sazby DPH. Je možné se domnívat, že pokud bude tento návrh přijat, tak se může toto zvýšení DPH promítnout do výše inflace. V budoucnu je pravděpodobné, že na inflaci bude mít vliv vyrovnávání ekonomické úrovně, neboť HDP/obyvatele i cenová úroveň jsou v České republice stále nižší než v eurozóně.

3.1.1 Vývoj míry inflace v České republice

Z grafu č. 3.2 vyplývá, že vývoj míry inflace v České republice zaznamenal v minulých letech dynamický vývoj. Začátek sledovaného období, tedy rok 1998 byl charakteristický poměrně vysokou mírou inflace. Na růstu průměrné inflace se podílely především úpravy regulovaných cen a především spotřebních daní a také nepříznivé očekávání dalšího cenového vývoje.

⁵⁷ Česká národní banka. *Nový inflační cíl a změny v komunikaci měnové politiky*. [online]. 2007. [cit. 2011-01-08]. Dostupný z WWW: <www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/inflacni_cil_cnb_201>.

Graf č. 3.2 Vývoj míry inflace v České republice v období let 1998-2010 (HICP)

Zdroj: vlastní zpracování, data: MFČR, Eurostat, 2011b.

Následně v roce 1999 byl zaznamenán pokles inflace, ale v následujících letech došlo opět k růstu inflace. Vysoká inflace v roce 2001 byla způsobená především růstem cen v oddílech bydlení, potravin a nealkoholické nápoje. Došlo zejména k nárůstu cen zemního plynu, elektřiny a ovoce, masa a pekárenských výrobků a obilovin. Při pohledu do minulosti je zřejmé, že do roku 2003 docházelo k poklesu tempa růstu spotřebitelských cen. V roce 2008 pak došlo k prudkému nárůstu míry inflace. Tento vývoj je zejména připisován růstu cen potravin a energií. Následující rok 2009 je pak ve znamení globální krize.

V tomto roce došlo k poklesu cen energií i potravin, což společně s propadem ekonomiky způsobilo deflaci. V roce 2010 došlo opět k růstu inflace. Tento růst byl zejména způsobený **zvýšením základní i snížené sazby DPH z 19 % na 20 % resp. z 9 % na 10 %, zvýšením spotřebních daní u pohonných hmot, alkoholických nápojů, tabákových výrobků.**⁵⁸

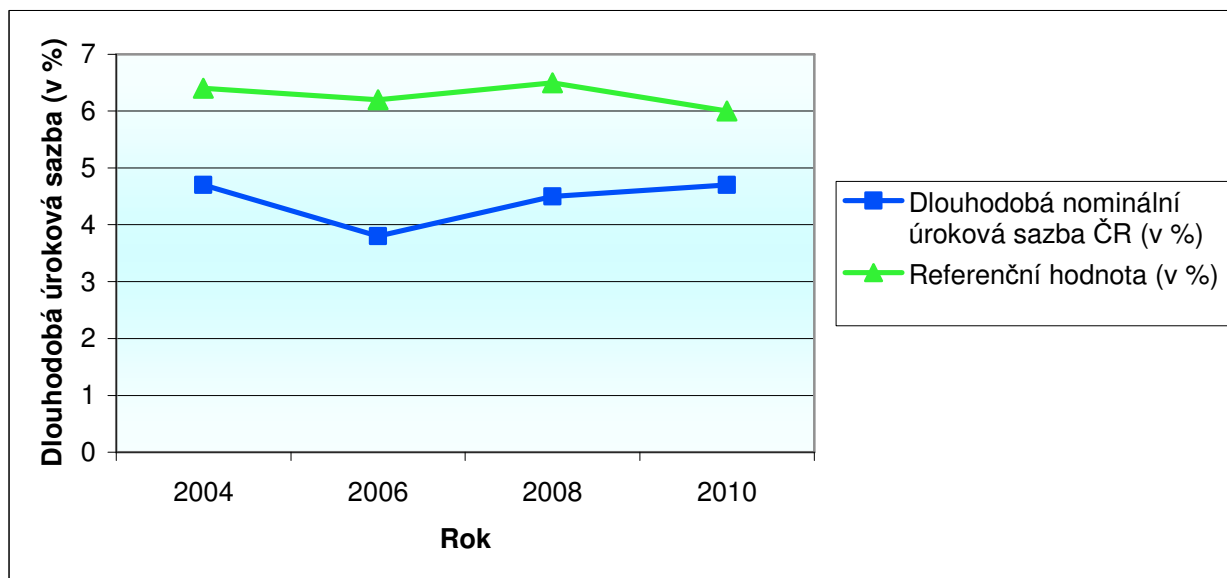
⁵⁸ Český statistický úřad. *Indexy spotřebitelských cen – inflace*. [online]. 2011. [cit. 2011-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/kalendar/2008-isc>>.

3.2 Vývoj konvergenčního kritéria dlouhodobých úrokových sazeb v ČR

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb požaduje, aby v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu, tři členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Sbližováním dlouhodobých úrokových sazeb by mělo být dokázáno, že kritéria cenové a kurzové stability nejsou plněny pouze náhodně, ale že mají nevratný charakter. Tato myšlenka vychází ze skutečnosti že případná inflace nebo devalvace měny se promítá formou přírážek k výnosům dlouhodobých úrokových sazeb.

Vývoj kritéria dlouhodobých úrokových sazeb je možné sledovat v grafu č. 3.3. Na základě Konvergenční zprávy ECB z roku 2004 je zřejmé, že Česká republika kritérium dlouhodobých nominálních úrokových sazeb plnila. Průměrná úroveň dlouhodobých úrokových sazeb byla 4,7 %, což je výrazně pod referenční hodnotou, která byla na úrovni 6,4 %.

Graf č. 3.3 Vývoj kritéria dlouhodobých úrokových sazeb v České republice podle konvergenčních zpráv (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, data: Konvergenční zpráva ECB z let: 2004, 2006, 2008, 2010.

V následující konvergenční zprávě z roku 2006 Česká republika opět plnila kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. V referenčním období od listopadu 2005 do října 2006 dosahovala průměrná úroveň dlouhodobých úrokových sazeb 3,8 %, což je opět výrazně pod referenční hodnotou 6,2 %. Průměrná úroveň dlouhodobých úrokových sazeb v období od dubna 2007 do března 2008 byla na úrovni 4,5 %. Tato hodnota se nacházela opět pod úrovní referenční hodnoty 6,5 %.

Z poslední dostupné konvergenční zprávy ECB z května 2010 je zřejmé, že Česká republika suverénně splňuje kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Od března 2009 do dubna 2010 dosahovala průměrná dlouhodobá úroková nominální sazba v ČR 4,7 %. Referenční hodnota byla v tomto období na úrovni 6 %. Od roku 2004 docházelo tedy k postupnému přibližování úrovně dlouhodobých úrokových sazeb k úrovni převládající v eurozóně. Dlouhodobé úrokové sazby zaznamenávaly vzestupný trend, v červnu 2009 pak byla dosažena nejvyšší hodnota 5,5 %. Následně došlo opět k poklesu dlouhodobých úrokových sazeb. Je tedy zřejmé, že na základě posledních čtyř Konvergenčních zpráv ECB **Česká republika kritérium dlouhodobých úrokových sazeb bez problémů splňuje.**⁵⁹

3.3 Vývoj konvergenčního kritéria udržitelnosti veřejných financí v ČR

Kritérium udržitelnosti veřejných financí se skládá ze dvou částí. První část kritéria vyžaduje, aby poměr rozpočtového schodku k HDP nepřevyšoval hodnotu 3 %, a druhá část kritéria vyžaduje, aby poměr veřejného zadlužení k HDP nepřekročil doporučovanou hodnotu 60 %. Kritérium udržitelnosti veřejných financí je tedy plněno pouze tehdy, jsou-li udržitelně plněny obě části kritéria udržitelnosti veřejných financí.

Kritérium rozpočtového deficitu

Konvergenční zpráva ECB z roku 2004 se zabývá vývojem veřejných rozpočtů v 11 členských zemích EU. V roce 2003 byl zaznamenán rozpočtový schodek přesahující 3 % celkem v šesti zemích, přičemž jednou z těchto zemí byla i Česká republika. V České republice byl v roce 2003 rozpočtový deficit výrazně nad referenční hodnotou a dosahoval 12,6 % (údaj o deficitu za rok 2003 zahrnuje dočasné opatření zvyšující deficit o 7 % HDP).

⁵⁹ Zavedení eura v ČR. *Konvergenční zprávy ECB z let: 2004, 2006, 2008, 2010.* [online]. 2004. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: < <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/1088.html> >.

S Českou republikou byla v roce 2004 zahájena **procedura při nadměrném schodku**. Česká republika se zavázala že do roku 2008 sníží rozpočtový deficit udržitelným způsobem pod 3 % HDP .

Na základě údajů konvergenční zprávy z roku 2006 se Česká republika opět nacházela v situaci nadměrného rozpočtového schodku. Tento rozpočtový schodek dosahoval výše 3,6 % HDP, což je hodnota vyšší než 3 %. Následně Česká republika snížila svůj rozpočtový schodek výrazně pod referenční hodnotu 3 %. Rozpočtový schodek dosáhl v roce 2007 v České republice 1,6 %. (Konvergenční zpráva 2008). Díky tomuto příznivému fiskálnímu výsledku došlo v červnu roku 2008 k ukončení procedury při nadměrném schodku. Tento příznivý trend však netrval dlouho. Koncem roku 2008 Českou republiku stejně jako i jiné země postihla hospodářská recese. Ta měla za následek, že docházelo v následujícím období k **nárůstu rozpočtového deficitu**.

Konvergenční zpráva ECB z roku 2010 konstatuje, že s výjimkou Bulharska, Estonska a Švédska se na všechny hodnocené země v době vypracování zprávy vztahuje **rozhodnutí Rady o existenci nadměrného schodku**. Pro Českou republiku je lhůta pro nápravu nadměrného schodku stanovena na rok 2013. Kromě Maďarska se rozpočtové schodky všech ostatních zemí (Lotyšsko, Litva, Polsko, Rumunsko, Česká Republika) blížily **6 %**. Konkrétně pak v České republice činil rozpočtový schodek **5,9 % HDP**. Udržitelnost veřejných financí České republiky dle zprávy EK o udržitelnosti za rok 2009 vystavena vysokému riziku. V rámci splnění střednědobého rozpočtového cíle stanoveného v Paktu stability a růstu bude nutné v ČR provést komplexní fiskální konsolidaci. Fiskální strategie vlády směřuje ke snížení deficitu v roce 2010 na úroveň 5,3 % HDP. Pokud by však nedošlo k přijetí dalších opatření, tak dle prognózy Ministerstva financí ČR dojde v následujících letech ke zvýšení rozpočtového deficitu.⁶⁰

Kritérium vládního dluhu

Česka republika plní kritérium vládního dluhu bez problémů. V minulých letech se vládní dluh pohyboval stabilně kolem hodnoty 30 % HDP, což je výrazně pod referenční hodnotou 60 %. Podle údajů Konvergenční zprávy ECB z roku 2004 veřejný dluh dosahoval v roce 2003 výše 37,8 % HDP.

⁶⁰ Zavedení eura v ČR. *Konvergenční zprávy ECB z let: 2004, 2006, 2008, 2010.*

Následující konvergenční zpráva z roku 2006 konstatuje, že došlo k poklesu veřejného dluhu k HDP na 30,4 %. V následujícím období pak došlo opět k poklesu veřejného dluhu a to na 28,1 % HDP v roce 2007. Rok 2009 je pak charakteristický nárůstem veřejného dluhu, a to na 35,4 %. Ve srovnání s ostatními zeměmi není úroveň zadlužení České republiky vysoká, ale v důsledku hospodářské recese se dá očekávat zvyšování zadluženosti. V minulých letech byla dynamika růstu zadlužení zpomalována privatizačním procesem, který je však již u konce, a z tohoto pohledu je možné očekávat, že období kdy bylo kritérium vládního dluhu plněno bez problémů končí. Je tedy třeba věnovat velkou pozornost **udržitelnosti tohoto kritéria do budoucna**. Dalším problémem pro Českou republiku je také **stárnutí obyvatelstva**.

Pokud nedojde k provedení reforem důchodového systému a systému poskytování zdravotní péče je možné v budoucnu počítat se zvyšováním podílu veřejného dluhu na HDP.⁶¹

Tab. č. 3.1 Plnění konvergenčního kritéria udržitelnosti veřejných financí Českou republikou dle jednotlivých konvergenčních zpráv

Konvergenční kritérium udržitelnosti veřejných financí	Konvergenční zprávy ECB			
1. část kritéria	2004	2006	2008	2010
Rozpočtový schodek (v %)	12,6	3,6	1,6	5,9
Referenční hodnota (v %)	3	3	3	3
2. část kritéria	2004	2006	2008	2010
Veřejný dluh (v %)	37,8	30,4	28,1	35,4
Referenční hodnota (v %)	60	60	60	60

Zdroj: vlastní zpracování, data: Konvergenční zpráva ECB z let 2004, 2006, 2008, 2010.

V tab. č. 3.1 je uvedeno souhrnné plnění konvergenčního kritéria udržitelnosti veřejných financí Českou republikou na základě Konvergenčních zpráv ECB z let 2004, 2006, 2008 a 2010.

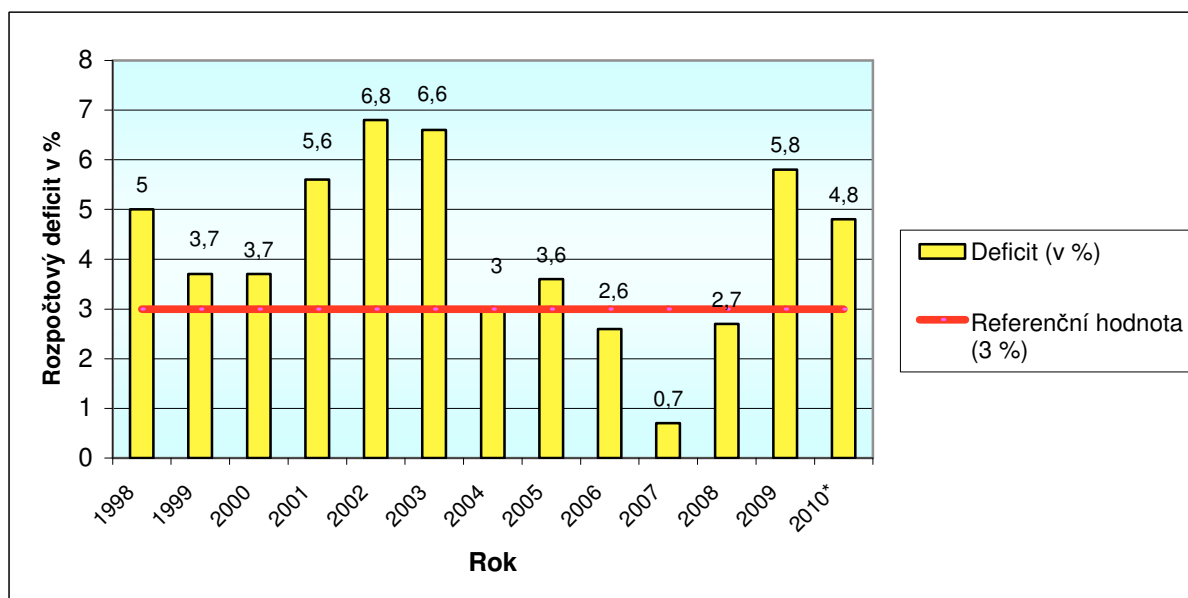
⁶¹ Zavedení eura v ČR. *Konvergenční zprávy ECB z let: 2004, 2006, 2008, 2010.*

Z tabulky lze vyvodit, že Česká republika má velké problémy s plněním první části kritéria udržitelnosti veřejných financí – **tedy s rozpočtovým schodkem**. Toto kritérium ČR splnila pouze v Konvergenční zprávě z roku 2008. Druhá část kritéria je Českou republikou plněna bez problémů. Poměr veřejného dluhu k HDP se drží **stabilně kolem hodnoty 30 %**. V budoucnu se však dají očekávat problémy s plněním tohoto kritéria. Nejlepšího hodnocení dosáhla ČR v roce 2008. V následujícím období pak opět došlo k nárůstu rozpočtového schodku i veřejného dluhu. V roce 2010 pak Česká republika kritérium udržitelnosti veřejných financí neplnila.

3.3.1 Vývoj rozpočtového deficitu České republiky

Vývoj rozpočtového deficitu České republiky od roku 1998 je zachycen v grafu č. 3.4. Z grafu je možné pozorovat volatilní vývoj rozpočtového schodku k HDP v České republice. Nejvyšší rozpočtový deficit v hodnoceném období byl v roce 2002, kdy dosáhl výše 6,8 % HDP.

Graf č. 3.4 Vývoj rozpočtového deficitu České republiky v období let 1998-2010 v (%)

* odhad Ministerstva finanční ČR

Zdroj: vlastní zpracování, data: MF ČR, Eurostat, 2011c.

Od roku 2004 pak Česká republika úspěšně snižovala svůj rozpočtový deficit, který dosáhl své nejnižší úrovně v roce 2007 (0,7 % HDP). Díky tomuto snížení rozpočtového deficitu byla s ČR ukončena procedura při nadměrném schodku, která požadovala snížení rozpočtového deficitu do roku 2008. Pozitivní výsledky z minulých let však byly narušeny hospodářskou recesí. Od roku 2008 opět docházelo k prohlubování rozpočtového deficitu, a to na 2,7 % HDP v roce 2008 a posléze na 5,8 % HDP v roce 2009. Výhled státního rozpočtu na roky 2010-2012 předpokládá určitou stabilizaci salda vládního sektoru, nicméně velkým problémem stále zůstává udržitelnost veřejných financí. Dle posledních údajů Ministerstvo financí ČR odhaduje, že rozpočtový deficit ČR dosáhl v roce 2010 hodnoty 176,7 mld. Kč, což představuje 4,8 % HDP. Tento výsledek představuje mírné zlepšení oproti původním odhadům.

Do budoucna bude nutné se zaměřit na vyšší rozpočtovou disciplínu a přijmout další opatření, která by vedla ke stabilizaci veřejných financí ČR. Dalším problémem pro ČR bude také dosažení strukturálního deficitu vládního sektoru ve výši max. 1 % HDP, jak vyplývá z Paktu stability a růstu. Česká republika se zavázala dosáhnout tohoto cíle nejpozději do roku 2012. Je však velmi pravděpodobné, že ČR tento střednědobý rozpočtový cíl nesplní.^{62,63}

3.3.2 Vývoj veřejného dluhu v ČR

Dynamika vývoje veřejného dluhu v ČR má vzrůstající charakter, jak je vidět na grafu č. 3.5. Zcela nejnižší veřejný dluh 15 % HDP byl zaznamenán v roce 1998. V následujících letech docházelo **k nárůstu veřejného zadlužení** až do roku 2003, kdy bylo dosaženo veřejného dluhu na úrovni 29,8 % HDP. V následujících letech až do roku 2008 se úroveň veřejného zadlužení pohybovala stabilně kolem 30 % HDP. Nicméně v roce 2009 došlo ke zvýšení veřejného dluhu na 35,3 %. Přestože tato hodnota stále splňuje maachstrichtské kritérium veřejného dluhu, tak zrychlení dynamiky růstu veřejného dluhu je varující.

⁶² Ministerstvo financí ČR. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou, 2010*. [online]. 2010c. [cit. 2011-01-15].

Dostupný z

WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_strategie_pristoupeni_59040.html>.

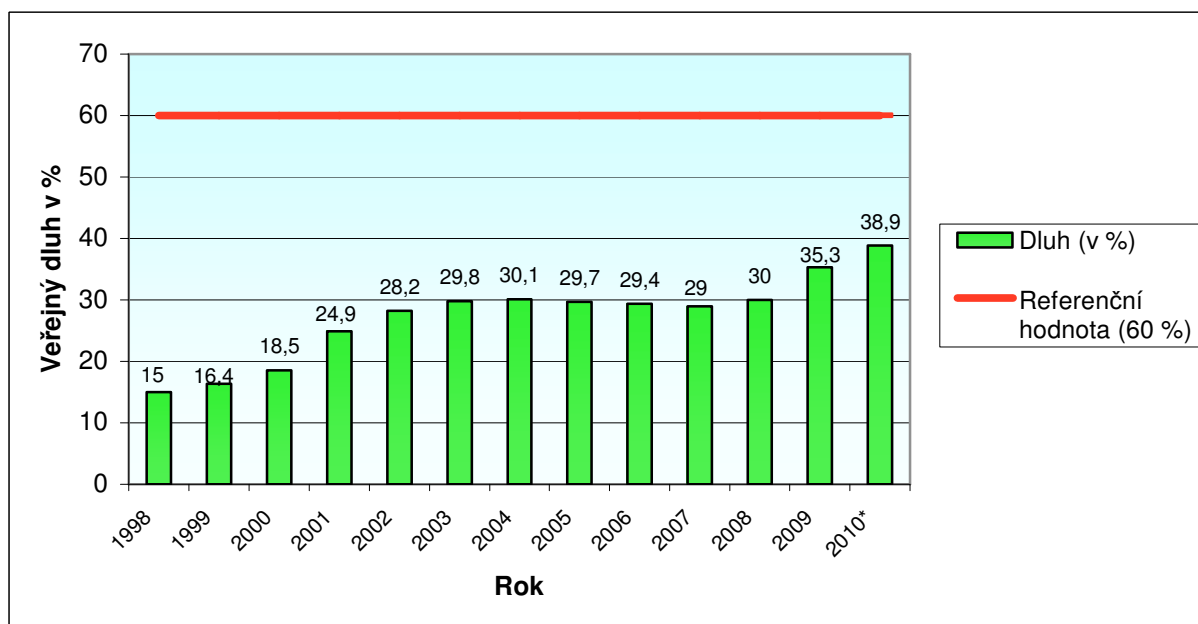
EUROSTAT. *Public balance*. [online]. 2011c. [cit. 2011-01-18]. Dostupný z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb080&plugin=1>>.

⁶³ Ministerstvo financí České republiky. *Makroekonomická predikce ČR*. [online]. 2011a. [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/makro_pre.html>.

Ministerstvo financí ČR. *Fiskální výhled České republiky, říjen 2010*. [online]. 2010a. [cit. 2011-01-23]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ek_fiskalni_vyhledy.html>.

V roce 2010 se očekávalo zvýšení veřejného dluhu, a to na 39,1 % HDP. Poslední údaje (odhad MFČR) však přinesly pozitivní zprávu, a to že veřejný dluh dosáhl v roce 2010 úrovně 38,9 % HDP, což je mírně lepší výsledek než bylo očekáváno. Ikdyž je tato hodnota stále pod hranicí 60 % HDP je zajímavé zmínit, že i řecký dluh byl kdysi na úrovni ČR.^{64,65}

Graf č. 3.5 Vývoj veřejného dluhu České republiky v období let 1998-2010 (v %)

* odhad Ministerstva finanční ČR

Zdroj: vlastní zpracování, data: MFČR, Eurostat, 2011a.

3.3.3 Fiskální strategie vlády ČR

Fiskální politika se v následujícím období bude zaměřovat zejména na fiskální konsolidaci. Cíle z konvergenčního programu z roku 2010, kterými je dosažení rozpočtového deficitu ve výši 3 % HDP v roce 2013 nová vláda převzala a dokonce i zpřísnila. Nová vláda má za cíl dosáhnout v roce **2013** rozpočtového deficitu ve výši **2,9 % HDP**. Fiskálním cílem vlády pro rok 2010 je pak dosažení rozpočtového deficitu ve výši 5,3 % HDP (dle odhadů MF ČR bylo v roce 2010 dosaženo rozpočtového deficitu 4,8 % HDP).

⁶⁴ EUROSTAT.cz. *General government debt*. [online]. 2011a. [cit. 2011-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb090&plugin=1>>.

⁶⁵ Ministerstvo financí České republiky. *Makroekonomická predikce ČR*, 2011a.

S Českou republikou byla 2. prosince 2009 zahájena procedura při nadměrném schodku. Pro ČR to znamená, jak již bylo výše nastíněno snížit rozpočtový deficit na 3 % HDP do roku 2013. Za tímto účelem přijala vláda návrh konsolidačních opatření na roky 2011-2013. Ve střednědobém výhledu vláda plánuje snížení rozpočtového deficitu na 4,6 % HDP v roce 2011 a dále na 3,5 % v roce 2012. Za účelem dosažení těchto cílů vláda stanovuje a Parlament ČR schvaluje **výdajové rámce státního rozpočtu a státních fondů**. V případě dodržení těchto výdajových rámců se dá očekávat, že stanovené fiskální cíle budou naplněny. Rizikem pro formulování fiskální politiky v ČR je zejména makroekonomický vývoj. Malá otevřená ekonomika, kterou ČR bezpochyby je, může být zasažena **nepříznivými šoky z vnějšího okolí**.⁶⁶

3.3.4 Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí v ČR

V roce 2009 byla Evropskou komisí vydána Zpráva o udržitelnosti veřejných financí. V této zprávě je fiskální udržitelnost definována na základě **tzv. indikátorů udržitelnosti**. V případě, že jsou indikátory kladné, znamená to že země musí vyvinout určité úsilí, aby dosáhla fiskální udržitelnosti, v opačném případě, tedy pokud jsou indikátory záporné, to pak znamená, že v dané zemi je dosaženo fiskální udržitelnosti.

Dle výsledků indikátorů udržitelnosti jsou pak země rozděleny do tří rizikových skupin. Země jsou tedy rozděleny na ty s nízkou mírou rizika v souvislosti s fiskální udržitelností, země se střední mírou rizika a země s vysokou mírou rizika. **Česká republika** je zařazena mezi země s **vysokou mírou rizika z hlediska fiskální udržitelnosti**. Do této skupiny mimo ČR patří dále také: Irsko, Španělsko, Řecko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Malta, Nizozemsko, Rumunsko, Slovinsko, Slovensko a Velká Británie. Pro země s vysokým rizikem v oblasti fiskální udržitelnosti jsou největším problémem vysoké náklady související se stárnutím obyvatelstva, ale na druhou stranu tyto země nemají výrazný problém s úrovní veřejného zadlužení, avšak většina těchto zemí nemá příliš příznivou výchozí rozpočtovou pozici. Pro ČR je cestou ke snížení rizik dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí jednak fiskální konsolidace a také další reformy sociálních systémů.⁶⁷

⁶⁶ Ministerstvo financí ČR. *Fiskální výhled České republiky*, 2010a.

⁶⁷ Ministerstvo financí ČR. *Fiskální výhled České republiky*, 2010a.

3.3.5 Evropský semestr

S udržitelností veřejných financí v České republice souvisí také tzv. **Evropský semestr**. Evropský semestr je reakcí na řadu rozpočtových nerovnováh a dluhových krizí (např. Řecko, ale i další státy), které byly zaznamenány v některých členských státech eurozóny. Cílem je, aby se tyto situace již neopakovaly v budoucnosti. Evropský semestr byl schválen Radou pro hospodářské a finanční věci 7. září 2010. První Evropský semestr byl zahájen v lednu 2011. Evropský semestr představuje šestiměsíční období během kterého budou **analyzovány rozpočtové a strukturální politiky** členských států, tak aby se podařilo objevit případné nerovnováhy ještě v době, než budou přijata rozpočtová rozhodnutí v konkrétních zemích.

Evropská rada vždy v březnu představí hospodářské výzvy a strategické pokyny týkající se politik. V návaznosti na tyto pokyny členské země v průběhu dubna předloží programy stability a konvergenční programy a zároveň představí své střednědobé rozpočtové strategie. V tomto období rovněž státy vypracují národní program reforem. Následně v červnu a červenci Evropská komise zaujme ke zpracovaným dokumentům stanovisko a Rada Ecofin k nim připojí své doporučení pro jednotlivé země. Evropská rada a Rada Ecofin potom vydají politická doporučení, ještě předtím než jednotlivé státy dokončí sestavování rozpočtu na následující rok.⁶⁸

Tato iniciativa, která vznikla pod záštitou Hermana Van Rompuye má velmi dobrý záměr, otázkou však zůstává zda-li bude tak úspěšná i v praxi. O tom se bude možné přesvědčit až v průběhu tohoto roku.

3.4 Vývoj konvergenčního kritéria stability měnového kurzu v ČR

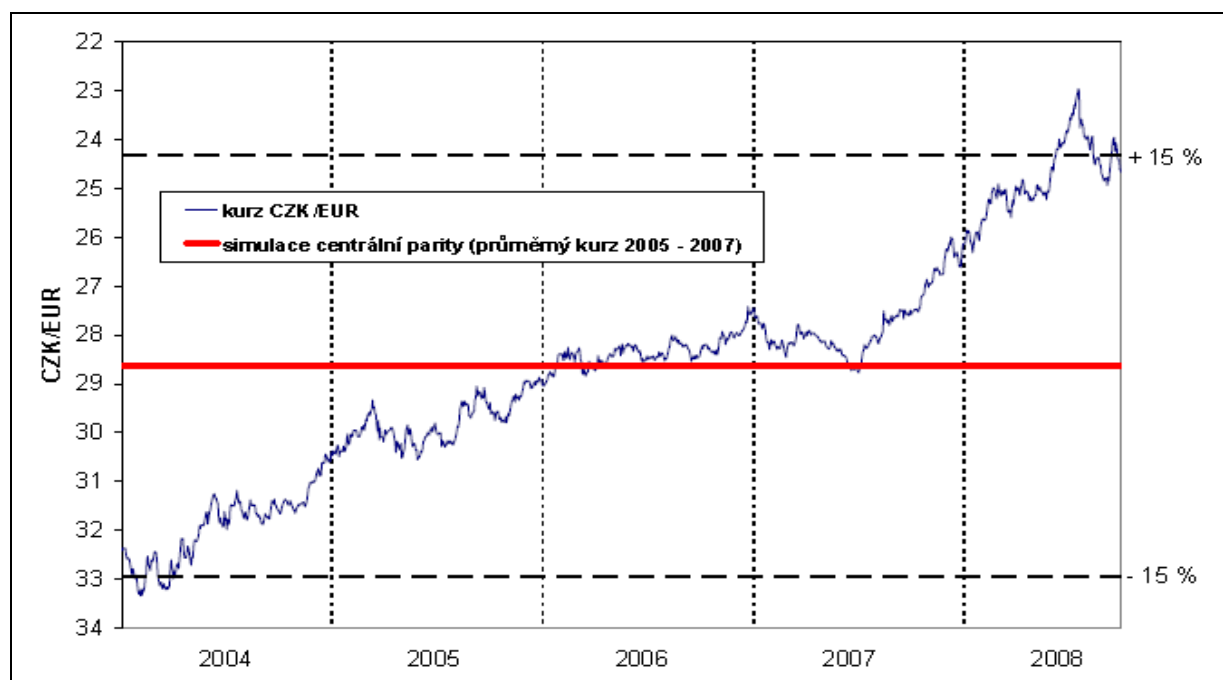
Kritérium stability měnového kurzu je možné hodnotit až po vstupu daného státu do evropského mechanismu měnových kurzů ERM II. Je požadováno, aby národní měna setrvala v ERM II minimálně dva roky.

⁶⁸ Rada Evropské unie. *Evropský semestr pro silnější a odolnější ekonomiku*. [online]. 2011. [cit. 2011-03-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.consilium.europa.eu/showFocus.aspx?lang=CS&focusID=504>>. Zavedení eura v ČR. *Evropský semestr*. [online]. 2011a. [cit. 2011-03-07]. Dostupný z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index_1649.html>.

Vstup ČR do ERM II je nutnou podmínkou pro přijetí eura, délka pobytu v ERM II by však měla být dle ČNB **minimální**. Delší účast v ERM II je chápána jako nežádoucí pro makroekonomickou stabilitu ČR, protože účast v ERM II nevede k eliminaci rizika měnových turbulencí.

ČR by se tedy měla zapojit do ERM II až bude schopna v rozhodném období pro vyhodnocování kurzového kritéria plnit i ostatní konvergenční kritéria. Rozhodnutí o vstupu ČR do ERM II bude tedy záviset, (dle aktualizované Strategie přistoupení ČR k eurozóně) jak na **hodnocení plnění maastrichtských kritérií**, tak na **hodnocení stupně ekonomické sladění s eurozónou**. Od vstupu ČR do ERM II se tedy bude odvíjet i případný vstup do eurozóny (jelikož se Vláda a ČNB přiklání k minimální délce pobytu v ERM II). Termín vstupu ČR do ERM II je pak v rukou **ČNB a Vlády ČR**.⁶⁹

Graf č. 3.6 Nominální kurz CZK/EUR v letech 2004-2008

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou, 2008.

⁶⁹ Ministerstvo financí ČR. *Aktualizovaná strategie přistoupení ČR k eurozóně*, 2007a.

Konvergenční zprávy ECB z let 2004-2010 konstatují, že se ČR neúčastní mechanismu ERM II. Pro lepší názornost jsou u tohoto kritéria využity jako zdrojový materiál analýzy Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. Jelikož Česká republika není zapojena do ERM II nemůže mít ani stanovenou centrální paritu kurzu CZK/EUR. Z tohoto důvodu není ani možné kritérium stability měnového kurzu vyhodnotit. Je však možné simulovat hypotetickou centrální paritu. Graf č. 3.6 simuluje tuto paritu na úrovni průměru denních kurzů v období 2005-2007.

Jak z grafu vyplývá, v období let 2004-2008 vykazoval kurz koruny **trend k posilování**. Do roku 2007 probíhal vývoj měnového kurzu v rámci hypotetického pásma, nicméně vývoj v roce 2008 ukázal, že může dojít k **posílení přesahujícímu 15 %**. Tento vývoj byl do značné míry způsobený rozšiřující se finanční krizí, která způsobila vyšší fluktuace měnových kurzů. Je pravděpodobné, že v této situaci by bylo plnění kurzového kritéria velmi obtížné.⁷⁰

Graf č. 3.7 Nominální kurz CZK/EUR v letech 2006-2010

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou, 2010.

⁷⁰ Česká národní banka. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou*, 2008. [online]. 2008. [cit. 2011-01-15]. Dostupný z WWW: < http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2008/081217_sladenost.html >.

Graf č. 3.7 sleduje vývoj nominálního měnového kurzu CZK/EUR v letech 2006-2010, přičemž hypotetická centrální parita CZK/EUR je stanovena jako průměrná hodnota kurzu v 1. čtvrtletí roku 2008. Z grafu je možné vysledovat, že kurz koruny má dlouhodobě tendenci k zhodnocení (apreciaci). Nicméně tento příznivý vývoj byl narušen zhruba v **druhé polovině roku 2008**, kdy došlo k **výraznému oslabení**, které bylo dále prohloubeno na začátku roku 2009. Od března 2009 pak začala koruna opět posilovat a tento vývoj je možné sledovat i v průběhu roku 2010. Je možné si povšimnout, že výchyly kurzu mohou přesáhnout stanovený rozsah fluktuace (viz graf č.3.7).

Pro úspěšné plnění tohoto kritéria tedy bude rozhodující vhodné **načasování vstupu do ERM II**. Vstupu by však měla předcházet **stabilní situace v české ekonomice a zároveň na světových finančních trzích**. Úspěšné setrvání v systému ERM II bude také záviset na **vhodném nastavení centrální parity**.⁷¹

3.5 Maastrichtská konvergenční kritéria – vhodný indikátor připravenosti na vstup do eurozóny?

Maastrichtská konvergenční kritéria jsou měřítkem dosažené nominální konvergence v kandidátských zemích na vstup do eurozóny. V souvislosti s rozšířením EU v roce 2004 se však objevila kritika těchto ukazatelů. Hlavním problémem je, že tato kritéria mají nedostatečnou vypovídací schopnost z hlediska posouzení připravenosti jednotlivých zemí opustit vlastní monetární politiku. Dále se také objevují názory, že tato kritéria mohou mít kontraproduktivní účinek v dohánějících ekonomikách. Reakcí na některé nedostatky maastrichtských konvergenčních kritérií jsou tzv. **kritéria optimality měnové zóny**.

Nejvíce kritizovaným je **kritérium cenové stability**. Toto kritérium bylo několikrát kritizováno i ze strany ČNB, nicméně tato kritika neměla žádný ohlas. Mnoho autorů např. Janáčková⁷², poukazuje na **problém výpočtu referenční hodnoty**. Tato hodnota je počítána za všechny země Evropské unie, ačkoliv by bylo logičtější počítat tuto referenční hodnotu pouze za země, které jsou členy eurozóny.

⁷¹ Ministerstvo financí ČR. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*, 2010c.

⁷² JANÁČKOVÁ, S. a kol. *Euro dříve, nebo později?* 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2007. 89 s. ISBN 80-86547-63-9.

Kritérium cenové, ale i kurzové stability může působit jako **brzda reálné konvergence**. V dohánějících ekonomikách (kterou je i ČR) se reálná konvergence projevuje reálným zhodnocením měny a růstem cenové hladiny. Reálná apreciace pak probíhá prostřednictvím dvou kanálů – inflačního a kurzového (nominální zhodnocení měny). Maastrichtská konvergenční kritéria však omezují funkci obou těchto kanálů, přičemž přijetím eura zcela zaniká možnost nominálního zhodnocení kurzu jako kanálu reálné apreciace. Po uzavření kurzového kanálu již zbývá kanál inflační. Vyšší inflace však může být v rozporu s cílem cenové stability ECB na úrovni 2 %. Kurzové a inflační kritérium může tedy pro země s nižší ekonomickou úrovní znamenat hrozbu zpomalení procesu dohánění ekonomické úrovně států eurozóny. Problematická je i délka referenčního období pro výpočet kritéria cenové stability, která je stanovena na 12 měsíců. Argumentem pro toto tvrzení jsou rozdílné míry inflace před a po vstupu do HMU jednotlivých zemí po zavedení jednotné měny. Byly totiž země, které po zavedení společné měny vykazovaly nižší inflaci (např. Německo, Belgie) a naopak země, ve kterých byla vyšší inflace.

Kritice se nevyhnulo ani **kritérium dlouhodobých úrokových sazeb**. Zde se jeví jako nejvíce problematické **krátké referenční období pro šetření a široké rozpětí kritéria**.⁷³

Kritéria udržitelnosti veřejných financí jsou pak považována za „**měkká**“ z hlediska jejich porušování v rámci Paktu stability a růstu členskými zeměmi eurozóny.

V podmínkách České republiky jsou reakcí na nedostatky konvergenčních kritérií např. kritéria prezidenta ČR Václava Klause – **tzv. kritéria Českolipská**.^{74,75}

⁷³ LACINA, L., RUSEK, A. a kol. *Evropská unie: trendy, příležitosti, rizika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2007. 260 s. ISBN 978-80-7380-077-2.

⁷⁴ Obdobně i ve Velké Británii byly zkonstruovány tzv. Brownovy testy.

⁷⁵ PEČINKOVÁ, I. *Euro versus koruna*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. 209 s. ISBN 978-80-7325-138-3.

3.6 Shrnutí Konvergenční zprávy z roku 2010

Dle výsledků z Konvergenční zprávy 2010 vyplývá, že největší bariéru České republiky při plnění maastrichtských konvergenčních kritérií představuje **stav veřejných financí**. Rozpočtový schodek činil 5,9 %, což je výrazně nad hranicí referenční úrovně 3 %, z tohoto důvodu se také na Českou republiku vztahuje rozhodnutí Rady o nadměrném schodku. Česká republika však není jediná země, která se potýká s problémy v oblasti veřejných financí. Konvergenční zpráva konstatuje, že kromě tří zemí se rozhodnutí o nadměrném schodku vztahuje na všechny ostatní hodnocené země. **Kritérium veřejného deficitu tedy není plněno.** Kritérium veřejného dluhu dlouhodobě nepřekračuje referenční hodnotu 60 %. V roce 2009 dosáhl veřejný dluh 35,4 %. Přestože má Česká republika při plnění tohoto kritéria značné rezervy, tak do budoucna se dá očekávat nárůst zadlužení. Proto je důležité věnovat velkou pozornost udržitelnosti tohoto kritéria v budoucnu.

Kritérium cenové stability je plněno. S odezněním jednorázových vlivů zvyšujících inflaci v roce 2008 došlo v roce 2009 k výrazné dezinflaci a cenová stabilita dosáhla úrovně 0,3 % (referenční hodnota 1 %). K udržitelnosti cenové stability do budoucna přispěje i nový inflační cíl ČNB, který je od roku 2010 ve výši **2 %**. Naopak rizikem v oblasti cenové stability se může stát růst světových cen ropy a růst cen potravin a dále také vyrovňávání ekonomické úrovně České republiky k eurozóně.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb je plněno a s největší pravděpodobností se dá očekávat plnění tohoto kritéria do budoucna. V České republice činila úroveň dlouhodobých úrokových sazeb 4,7 %, což je pod referenční hodnotou 6 %.

Kritérium kurzové stability není Českou republikou plněno. Je tomu tak proto, že Česká republika se neúčastní kurzového mechanismu ERM II (je požadováno minimálně dvouleté členství). Negativním trendem se však v posledních letech stává zvýšená volatilita kurzu koruny zejména v důsledku finanční krize. Z tohoto důvodu by po případném vstupu ČR do ERM II mohlo být plnění kurzového kritéria obtížné.⁷⁶

⁷⁶ Zavedení eura.cz. *Konvergenční zpráva ECB*, 2010a.

Na základě údajů Konvergenční zprávy ECB z roku 2010 vyplývá, že **Česká republika neplní maastrichtská konvergenční kritéria.**

Tab. č. 3.2 Shrnutí plnění konvergenčních kritérií Českou republikou podle Konvergenční zprávy ECB z roku 2010⁷⁷

Konvergenční kritéria	Referenční hodnota	Skutečná hodnota	Plnění
Míra inflace	1 %	0,3 %	☑
Dlouhodobé úrokové sazby	6 %	4,7 %	☑
Deficit veřejných financí (% HDP)	3 % HDP	5,9 %	☒
Veřejný dluh (% HDP)	60 % HDP	35,4 %	☑
ERM II, stabilita směnného kurzu	± 15 %, ERM II	neúčast	☒
Celkové hodnocení	kritéria nesplněna		

☒ kritérium nesplněno	☑ kritérium splněno
-----------------------	---------------------

Zdroj: vlastní zpracování, data: Konvergenční zpráva ECB, 2010.

⁷⁷ Shrnutí plnění konvergenčních kritérií Českou republikou dle Konvergenčních zpráv ECB z let 2004, 2006 a 2008 je součástí přílohy č.1.

4 Reálná konvergence České republiky k eurozóně

Česká republika svým vstupem do Evropské unie zároveň přijala závazek stát se členem eurozóny. Než se tomu stane je nutné, aby ekonomika České republiky bylo schopna obstát podmínkám přijetí eura – maastrichtským konvergenčním kritériím. Vedle těchto formálních kritérií přijetí eura však existují ještě kritéria další – jsou to **kritéria reálné konvergence**. Ve zjednodušení by se dalo říci, že plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií má zejména za cíl ochránit současné členy eurozóny před státy např. s vyšší inflací, která by pak způsobila růst inflace v celé eurozóně. Tedy na špatnou hospodářskou situaci jedné země by doplatili všichni členové eurozóny. Z pohledu přistupující země je však zajímavější a hlavně důležitější zabývat se kritérii reálné konvergence. Tato kritéria odpovídají na otázku do jaké míry je Česká republika připravená přijmout společnou měnu euro, aby to pro ni v konečném důsledku bylo přínosem a nikoliv nákladem.

Česká republika se svým vstupem do eurozóny stane součástí měnové unie, která vytváří vlastní měnovou politiku, jejíž řízení je svěřeno Evropské centrální bance, a používá jednotnou měnu. Je důležité upozornit na to, že tato měnová politika bude vytvářena komplexně a bude reagovat na problémy a potřeby celé eurozóny nikoliv jednotlivých národních států. Pokud tedy ČR chce, aby vstup do měnové unie pro ni byl přínosem měla by vykazovat **vysoký stupeň reálné konvergence a sladění ekonomického vývoje s eurozónou**.

Z tohoto důvodu jsou v této práci zařazeny jak základní ukazatele reálné konvergence mezi, které se řadí HDP/1 obyv. v PPP, cenová hladina HDP, tak ukazatele přímé a nepřímé sladění ČR s eurozónou. Mezi přímé ukazatele sladění je v této práci zařazena strukturální a cyklická podobnost ekonomik ČR a eurozóny a dále také konvergence úrokových sazeb a konvergence měnových kurzů. Mezi nepřímé ukazatele sladění ČR a eurozóny se pak řadí mezinárodní ekonomické vztahy a ukazatele finančního trhu.

Tyto ukazatele jsou hodnoceny v čase a srovnávány jak s eurozónou jako celkem, tak s vybranými zeměmi, které jsou členy eurozóny, ale i se zeměmi, které o vstup do eurozóny teprve usilují. Mezi srovnávané země eurozóny jsou zařazeny **Německo, Rakousko, Slovinsko a Slovensko**.

Země, které nejsou členy eurozóny jsou v této práci zařazeny z důvodu větší názornosti, protože se nacházejí ve stejné situaci jako ČR, tedy mimo eurozónu. Těmito zeměmi jsou **Maďarsko** a **Polsko**. Hodnoty ukazatelů pro eurozónu jsou definovány na úrovni EA-16.

Východiskem pro zpracování této kapitoly jsou **Analýzy sladění a Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou**. Teoretickým východiskem těchto dokumentů je teorie optimálních měnových zón.

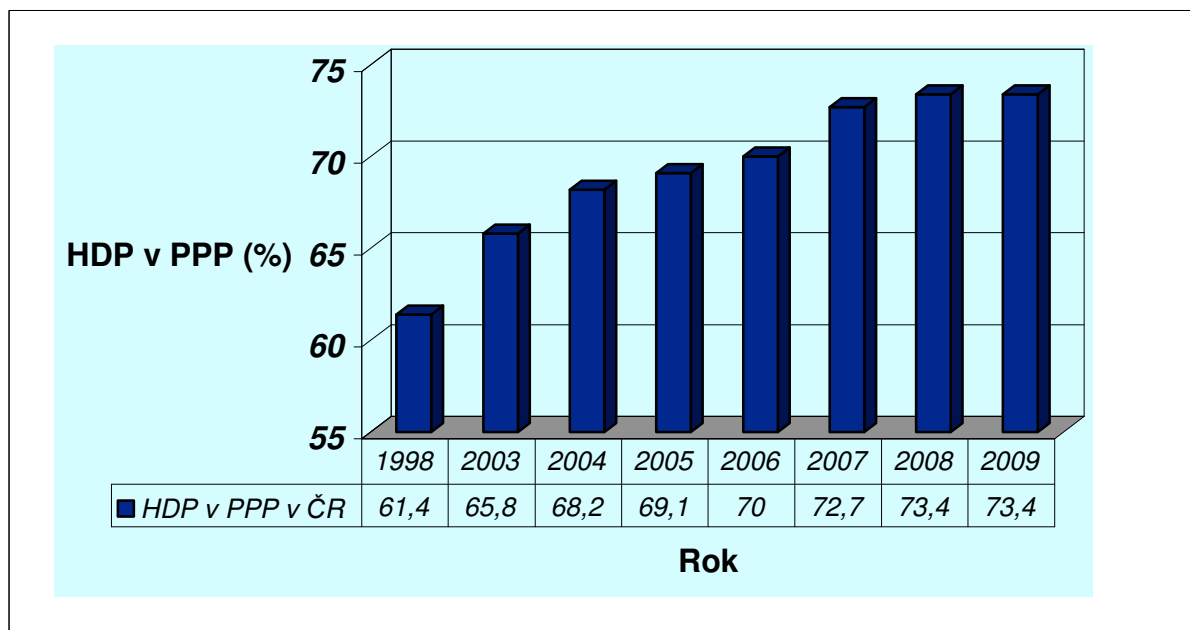
4.1 Reálná ekonomická konvergence

Reálná konvergence představuje dotahování výkonnosti ekonomiky ČR na úroveň eurozóny. Nejčastěji je stupeň reálné konvergence měřen pomocí ukazatele **HDP/1. obyv v paritě kupní síly a ukazatelem cenové hladiny HDP**. Čím vyšší stupeň reálné konvergence před vstupem do eurozóny bude dosažen, tím se dá očekávat, že po vstupu ČR do eurozóny budou tlaky na růst cenové hladiny nízké.

4.1.1 Ekonomická úroveň

Hrubý domácí produkt představuje základní měřítko životní úrovně v dané zemi a je také jedním z hlavních ukazatelů reálné konvergence. Vyjádření HDP v paritě kupní síly pak umožňuje mezinárodní srovnatelnost. Jelikož se tato kapitola zabývá reálnou konvergencí ČR k eurozóně, pak vychozí základnou, která představuje 100 % je právě eurozóna. První graf (graf č. 4.1) sleduje vývoj HDP v PPP v České republice od roku 2003 a pro názornost je uveden i údaj za rok 1998. Z grafu vyplývá, že HDP v České republice se pomalým tempem přibližuje k úrovni eurozóny, a v současnosti (v roce 2009) dosahuje úrovně **73,4 % HDP eurozóny**. Naproti tomu v roce 2003 to bylo pouze 65,8 % HDP eurozóny a ještě méně tomu bylo v roce 1998 (61,4 % HDP eurozóny).

Graf č. 4.1 Vývoj HDP v paritě kupní síly v České republice (EA-16 = 100)

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2010.

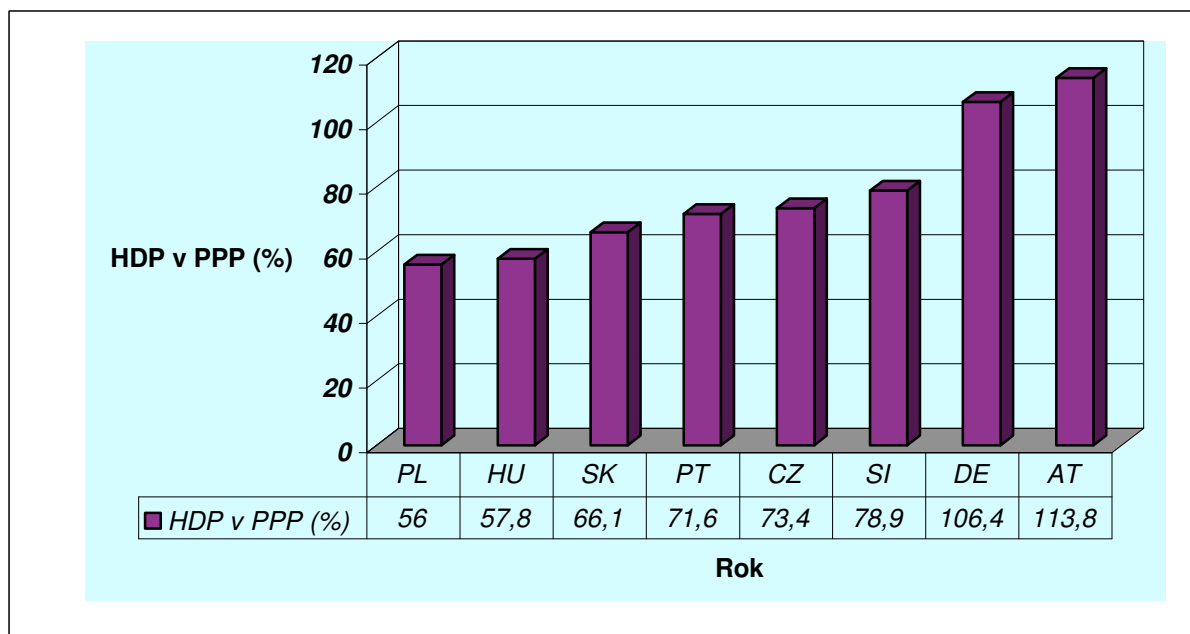
Tento příznivý trend byl však narušen hospodářskou recesí v roce 2008, a z tohoto důvodu zůstala úroveň HDP v PPP České republiky v roce 2009 ve stejné výši jako v roce 2008. Z dlouhodobého hlediska je však možné konstatovat, že **Česká republika konverguje k eurozóně v HDP na hlavu.**

Hrubý domácí produkt ve vybraných zemích EU v roce 2009

Graf č. 4.2 pak srovnává HDP na hlavu v České republice a ve vybraných členských zemích eurozóny, ale také v zemích, které prozatím do eurozóny nevstoupily. Česká republika se svou úrovní necelých 74 % eurozóny **převyšuje nejméně vyspělé země měnové unie**, tedy Slovensko (66,1 % eurozóny) a Portugalsko (71,6 % eurozóny). A dosahuje taktéž lepších výsledků v HDP na hlavu než země stojící mimo eurozónu jako např. Polsko (56 % eurozóny) a Maďarsko (57,8 % eurozóny). I přes tyto příznivé výsledky České republiky je zřejmé, že za takovými zeměmi eurozóny jako je Německo a Rakousko **výrazně zaostává**.⁷⁸

⁷⁸ Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s Eurozónou*. [online]. 2010. [cit. 2011-02-13]. Dostupný z WWW: <www.cnb.cz/miranda2/export/sites/.../analyzy_sladenosti_2010.pdf>.

Graf č. 4.2 HDP v paritě kupní síly v roce 2009 ve vybraných zemích EU (EA-16 = 100)

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2010.

Legenda: PL – Polsko, HU – Maďarsko, SK – Slovensko, PT – Portugalsko, CZ – Česká republika, SI – Slovinsko, DE – Německo, AT – Rakousko.

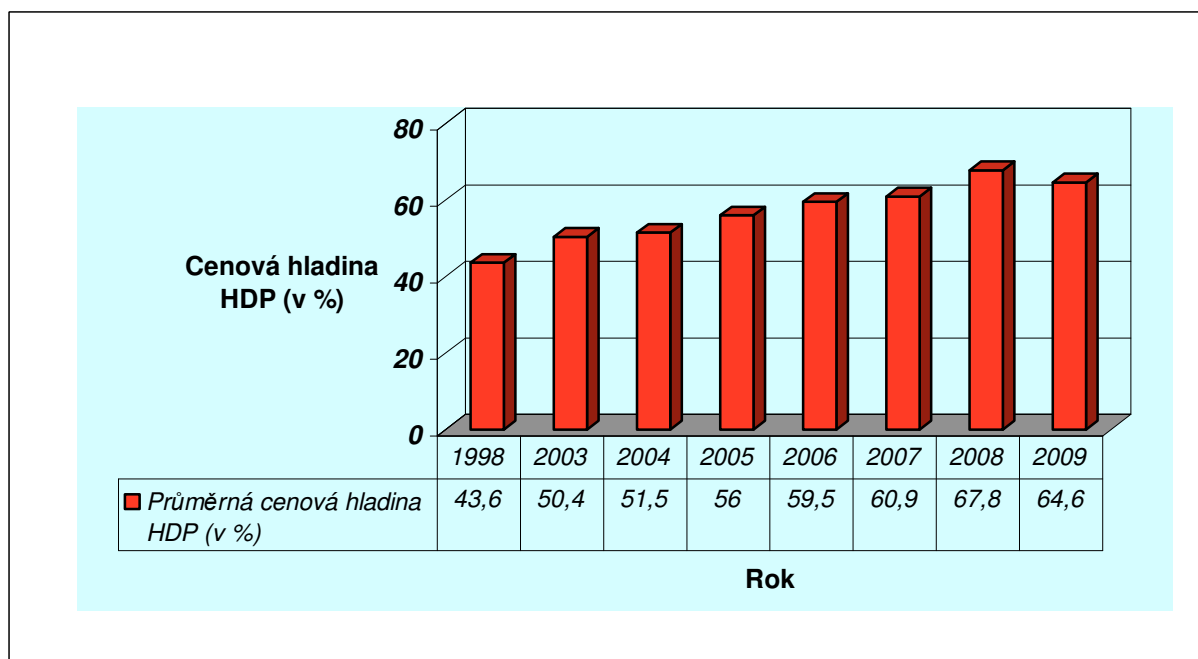
Tyto země převyšují úroveň eurozóny a dosahují v případě Rakouska téměř 114 % průměru eurozóny. Rozdíly v ekonomické úrovni ČR k průměru eurozóny je možné snížit pouze **trvale vyšší ekonomickou výkonností ČR**, než které dosahuje v průměru eurozóna.⁷⁹

4.1.2 Cenová hladina HDP

Dalším významným ukazatelem reálné konvergence je cenová hladina HDP. Vývoj tohoto ukazatele v České republice v letech 2003-2009 sleduje graf č. 4.3. (opět pro srovnání je uveden údaj z roku 1998). **I v tomto ukazateli probíhá konvergence k eurozóně**, ačkoliv se během hospodářské recese tento trend pozastavil.

⁷⁹ MANDEL, M.; TOMŠÍK, V. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*, 2008.

Graf č. 4.3 Vývoj cenové hladiny HDP v České republice (EA16 = 100)

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2010.

V roce 2009 dosahovala cenová hladina HDP v České republice **64,6 % průměru eurozóny**, naproti tomu v předchozím roce to bylo téměř 68 %. Je jisté, že Česká republika udělala velký pokrok v tomto ukazateli oproti roku 1998, kdy cenová hladina HDP dosahovala pouze 43,6 % HDP eurozóny. Je však zřejmé, že současnou úroveň, tedy 64,6 % není možné považovat za uspokojivou hodnotu.⁸⁰

Snížení rozdílu cenové hladiny ČR k průměru eurozóny je možné dosáhnout jednak **nominálním zhodnocením koruny vůči euru** (kursový kanál) nebo **vyšší inflací v ČR** než v zemích eurozóny (inflační kanál). Konvergence cenových hladin může být dosaženo také kombinací obou těchto kanálů. Do roku 1998 probíhal konvergenční proces v ČR prostřednictvím inflačního kanálu. Kolem roku 2000 však začal kurs koruny k euru nominálně posilovat, tzn. že došlo ke změně charakteru konvergenčního procesu, který v současnosti probíhá prostřednictvím kursového kanálu.⁸¹ Kursový a inflační kanál konvergenčního procesu ČR je popsán v příloze č. 2. Po vstupu do eurozóny se však kurzový kanál uzavře a růst relativní cenové hladiny se zcela přelije do vyšší inflace.

⁸⁰ Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladění ČR s Eurozónou*, 2010.

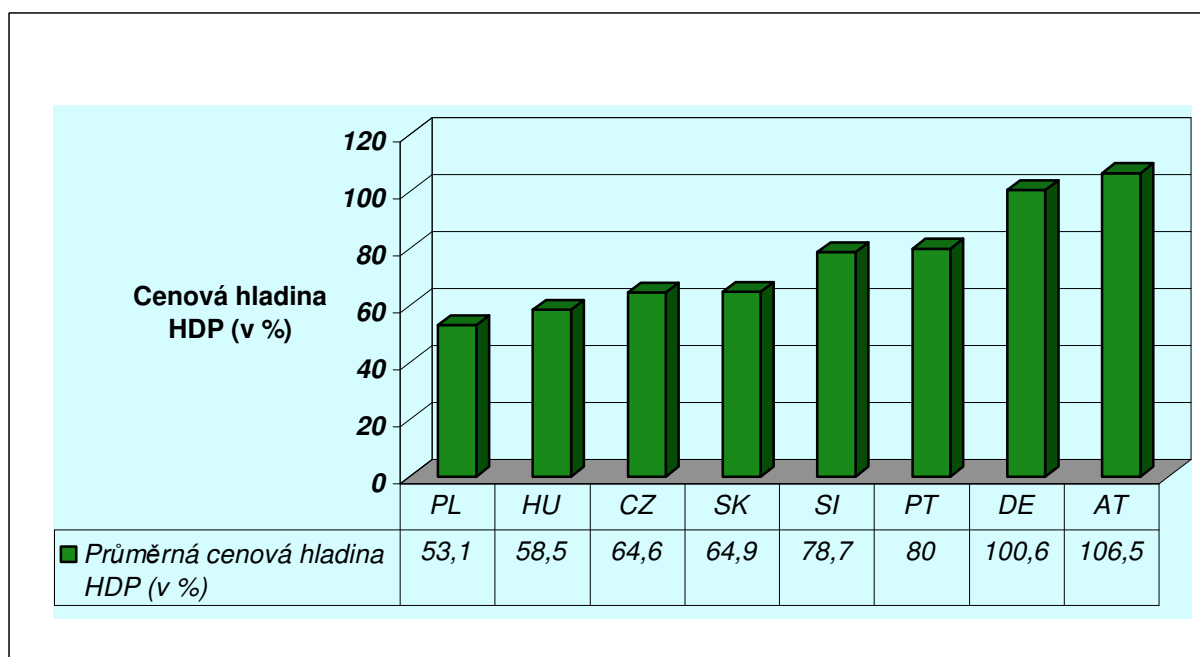
⁸¹ MANDEL, M.; TOMŠÍK, V. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*, 2008.

Pro ČR by to však bylo nevýhodné oproti dnešnímu stavu, kdy je dosahováno rozumné míry inflace s posilováním koruny.⁸² Před vstupem do eurozóny bude nutné pokročit v ukazateli cenové hladiny HDP a **přiblížit se na úroveň převládající v eurozóně**.

Cenová hladina HDP ve vybraných zemích EU v roce 2009

Porovnání cenové hladiny HDP v členských i nečlenských zemích eurozóny nabízí graf č. 4.4. Česká republika v roce 2009 v tomto ukazateli značně zaostávala nejen za Rakouskem (106,5 %) ale také za Německem (100,6 %), Portugalskem (80 %) a Slovinskem (78,7 %). V roce 2009 se také zcela poprvé cenová hladina Slovenska dostala nad úroveň České republiky, a to o pouhé tři desetiny procentního bodu. Nižší cenovou hladinu ze sledované skupiny zemí oproti České republice mají Polsko (53,1 %) a Maďarsko (58,5 %).

Graf č. 4.4 Cenová hladina HDP ve vybraných zemích EU v roce 2009 (EA-16 = 100)

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2010.

Legenda: PL – Polsko, HU – Maďarsko, SK – Slovensko, PT – Portugalsko, CZ – Česká republika, SI – Slovinsko, DE – Německo, AT – Rakousko.

⁸² JANÁČKOVÁ, S. a kol. *Euro dříve, nebo později?*, 2007.

4.2 Ukazatele ekonomické sladěnosti

Před přijetím eura je důležité, aby ČR vykazovala sladěnost s eurozónou. Jedná se zejména o cyklickou a strukturální sladěnost, dále zde řadíme konvergenci úrokových sazeb a konvergenci měnového kurzu. Čím vyšší sladěnosti v těchto ukazatelích bude dosaženo, tím se dá očekávat, že pobyt ČR v eurozóně bude přínosem a riziko vzniku asymetrických šoků bude minimální.

4.2.1 Sladěnost hospodářských cyklů ČR a eurozóny

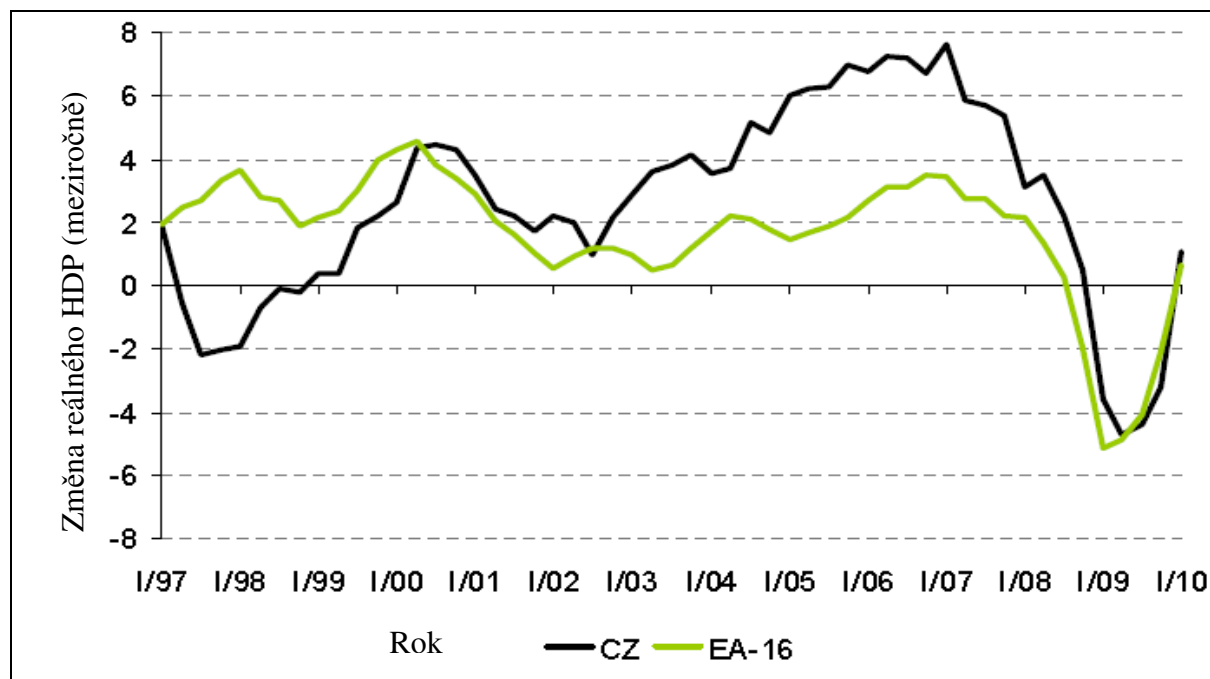
Česká republika svým vstupem do eurozóny ztratí možnost realizovat nezávislou monetární politiku. Pokud tedy chce ČR vstoupit do měnové unie, měla by mít dostatečně sladěný vývoj hospodářského cyklu s průměrem eurozóny. Při splnění této podmínky se dá předpokládat, že pobyt v měnové unii bude pro ČR přínosem. Naopak pokud by ČR neměla dostatečně sladěný vývoj hospodářského cyklu, vystavila by se možnosti, že společná měnová politika by nevyhovovala jejím potřebám a ČR by mohla být vystavena ekonomickým nákladům.

Graf č. 4.5 sleduje vývoj meziročního růstu reálného HDP v České republice a v eurozóně. Začátek sledovaného období je charakteristický odlišným vývojem v těchto ekonomikách. Hospodářský pokles v České republice v roce 1997 byl způsoben zejména transformačními problémy a strukturálními změnami. Naproti tomu v eurozóně docházelo k hospodářskému růstu.

V období let 2000-2002 byl zaznamenán hospodářský pokles jak v eurozóně, tak v České republice. V tomto období byl vliv zahraničního zpomalení v ČR umocněn kurzovou apreciací. Od roku 2003 pak docházelo v České republice k výraznému růstu ekonomiky. V zemích eurozóny byl zaznamenán taktéž růst, nicméně nedosahoval takové dynamiky jako v České republice. Od roku 2007 se pak tempo ekonomického růstu začalo zpomalovat v obou ekonomikách a na přelomu let 2008 a 2009 v důsledku finanční krize došlo k výraznému propadu obou ekonomik. Rok 2009 pak znamená pro ČR i eurozónu postupné oživení ekonomické aktivity a v prvním čtvrtletí roku 2010 se meziroční růsty obou ekonomik dostaly do kladných hodnot. Je tedy možné konstatovat, že v posledním období **vykazuje Česká republika obdobný hospodářský vývoj jako eurozóna.**

Graf č. 4.5

Meziroční změny reálného HDP v ČR a eurozóně (%)

Zdroj: Česká národní banka, 2010.

Korelace ekonomické aktivity České republiky a eurozóny

Sladěnost hospodářských cyklů je možné formálně vyjádřit **jednoduchým korelačním koeficientem**. Koeficient nabývá hodnot v intervalu od -1 do 1, přičemž čím vyšší hodnoty koeficient nabývá, tak tím vyšší sladěnost hospodářského cyklu lze očekávat.

Odborníci z České národní banky ve své publikaci Analýzy sladěnosti 2010 použili pro vyjádření sladěnosti hospodářského cyklu dvě metody. První metoda vychází z meziročních rozdílů logaritmovaných časových řad a druhá metoda vychází z mezičtvrtletních rozdílů logaritmovaných sezonně očištěných řad. Zkoumané období rozdělili do dvou částí, a to na období 1997-2001 a 2002-2010. V prvním období byla zaznamenána oběma metodami velmi nízká korelace **0,09 a - 0,03**. Odlišný vývoj byl pak zaznamenán v rámci druhého období. V tomto období (2002-2010) dosahovaly korelace českého HDP a eurozóny dle obou metod významnou korelaci na úrovni **0,7-0,9, což značí vysoký stupeň sladěnosti hospodářského cyklu v ČR a eurozóně**.

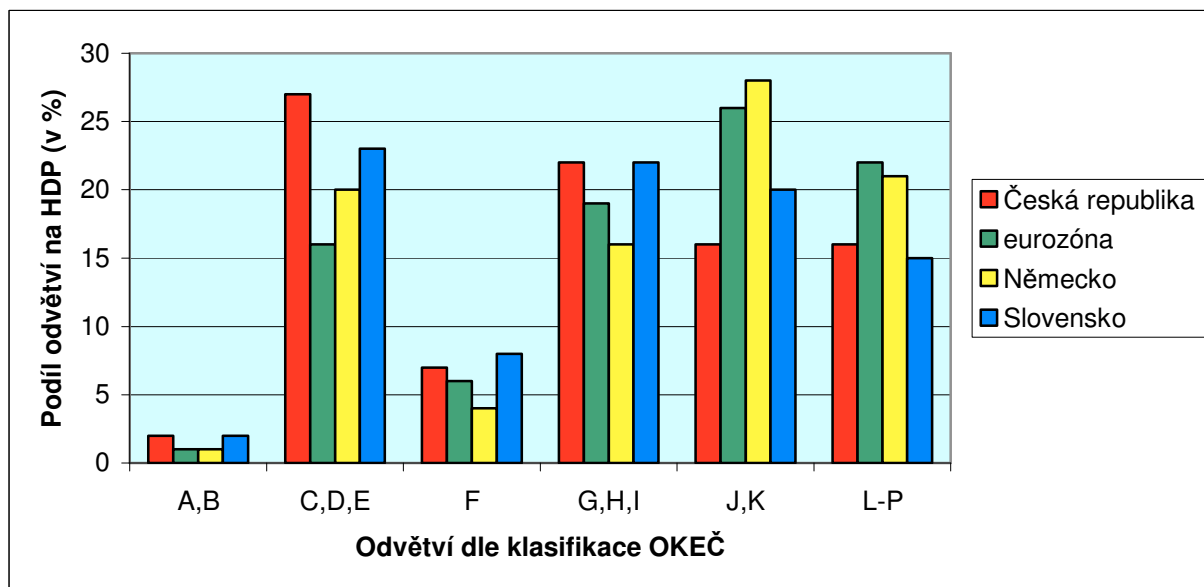
Tyto výsledky jsou pro Českou republiku velmi pozitivní, nicméně je důležité brát zřetel na poslední ekonomický vývoj, kdy došlo k propadu ekonomické aktivity a jejímu následnému oživení souběžně v obou ekonomikách (důsledky finanční krize). Z tohoto důvodu nelze tyto výsledky považovat za dobré indikátory budoucího vývoje.⁸³

4.2.2 Strukturální sladěnost ekonomiky ČR a eurozóny

Podobná struktura ekonomické aktivity České republiky a eurozóny by měla snižovat riziko vzniku asymetrických ekonomických šoků. Strukturální podobnost ČR s průměrem eurozóny se měří pomocí **Landesmannova koeficientu**. Tento koeficient nabývá hodnot od 0 do 1, přičemž hodnoty blíž k nule indikují vyšší strukturální podobnost ekonomik.

Podíl jednotlivých odvětví na hrubém domácím produktu v roce 2009 ve vybraných zemích EU sleduje graf č 4.6. V tomto grafu je sledována struktura ekonomické aktivity nejen v České republice a eurozóně, ale pro srovnání také v Německu a Slovensku.

Graf č. 4.6 **Struktura ekonomické aktivity v ČR a ve vybraných zemích eurozóny v roce 2009**

Zdroj: vlastní zpracování, data: Česká národní banka, 2010.

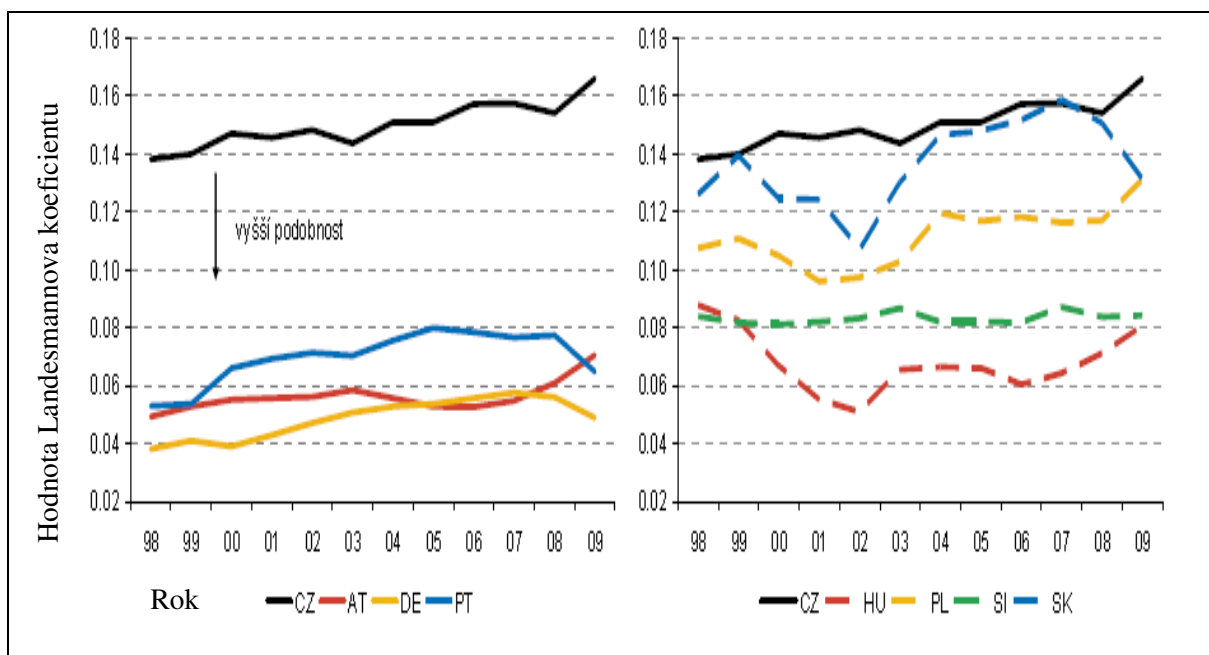
Legenda: **A, B** – zemědělství, lesnictví a rybolov; **C, D, E** – průmysl; **F** – stavebnictví; **G, H, I** – velkoobchod a maloobchod, opravy, ubytování, doprava a komunikace; **J, K** – finanční zprostředkování, reality, pronájem a podnikatelské činnosti; **L až P** – ostatní služby.

⁸³ Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s Eurozónou*, 2010.

Jak z grafu vyplývá, tak Česká republika ve srovnání s eurozónou **vykazuje vyšší podíl průmyslu**⁸⁴ (kategorie C,D,E) a na druhou stranu **menší podíl služeb** z hlediska tvorby HDP. V případě služeb se jedná zejména o **finanční zprostředkování, realitní služby a ostatní služby**, tedy kategorie J, K a L-P. Je možné si také povšimnout, že obdobnou ekonomickou strukturu jako Česká republika vykazuje také Slovensko. Slovensko má obdobný problém jako Česká republika, tedy vyšší podíl průmyslu na tvorbě HDP než v eurozóně. Na rozdíl od České republiky se v posledních letech Slovensku daří snižovat podíl průmyslu ve prospěch zvyšování podílu služeb na tvorbě HDP.

Graf č. 4.7 pak sleduje hodnotu Landesmannova koeficientu jak v České republice, tak v dalších členských i nečlenských zemích eurozóny. Je zřejmé, že Česká republika v porovnání s ostatními zeměmi dosahuje nižší strukturální podobnosti než průměr eurozóny. Na druhou stranu se Landesmannův koeficient České republiky pohybuje u nižší hranice intervalu (0,17).⁸⁵

Graf č. 4.7 Strukturální sladěnost vybraných zemí EU ve vztahu k eurozóně

Zdroj: Česká národní banka, 2010.

⁸⁴ Český průmysl je také specifický vysokým podílem **automobilového průmyslu**, který je srovnatelný s Německem, a je tedy vyšší než průměr eurozóny.

⁸⁵ Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s Eurozónou*, 2010.

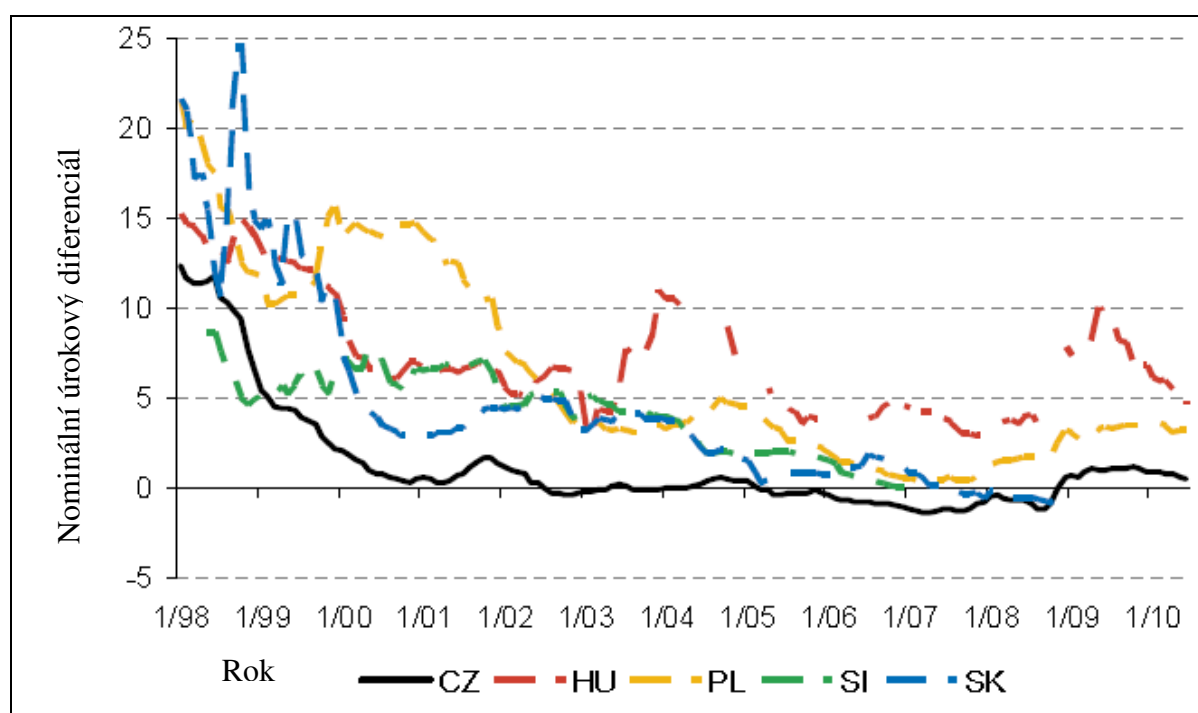
Ministerstvo financí ČR. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou*. 2010c.

4.2.3 Konvergence úrokových sazeb

V minulosti znamenal vstup do eurozóny pro některé země rychlou konvergenci nominálních úrokových sazeb na úroveň unie, což pak v důsledku působilo jako asymetrický šok. Je tedy přínosné, aby před vstupem do měnové unie, daná země vykazovala přibližování úrokových sazeb na úroveň úrokových sazeb v eurozóně.

Rozdíl mezi krátkodobými tržními úrokovými sazbami v České republice a eurozóně se v letech 2002-2007 blížil nulovým hodnotám (viz graf č. 4.8). To je velmi příznivé pro Českou republiku, protože čím více se blíží úrokové diferenciály nule, tím se dá předpokládat, že vstup do eurozóny nezpůsobí rychlou změnu nominálních i reálných sazeb, která by pak v důsledku měla negativní dopad na ekonomiku České republiky. Nicméně na konci roku 2008 pak zejména v důsledku finanční krize docházelo k růstu úrokového diferenciálu v České republice, který se dále ještě zvýšil v roce 2009. V ČR se krátkodobé diferenciály v roce 2009 pohybovaly na úrovni 1 p. b. a v roce 2010 se začaly opět zmenšovat až na úroveň 0,5 p. b.

Graf č. 4.8 Rozdíly v tříměsíčních úrokových sazbách vůči eurozóně (p.b.)

Zdroj: Česká národní banka, 2010.

Obdobný vývoj jako v České republice byl zaznamenán i v dalších srovnávaných zemích. Tedy do roku 2008 probíhala v těchto zemích konvergence krátkodobých úrokových sazeb, ale vlivem finanční krize došlo v roce 2009 k nárůstu úrokových diferenciálů. Nejvyšší hodnota diferenciálu byla zaznamenána v Maďarsku a dosáhla úrovně 10 p. b. V roce 2010 se pak situace stabilizovala.

V případě vývoje diferenciálů výnosů státních dluhopisů s pětiletou dobou splatnosti byla situace obdobná, kdy od roku 2008 začaly růst a následně začaly klesat různým tempem v jednotlivých zemích. V ČR od počátku roku 2009 do poloviny roku 2010 dosahovaly diferenciály hodnot od 1-2 p. b. Obdobná situace byla i v případě desetiletých vládních dluhopisů, kdy úrokový diferenciál od roku 2005 do roku 2008 kolísal kolem nuly a v roce 2009 mírně vzrostl. Od druhé poloviny roku 2009 je možné sledovat konvergující trend českých dlouhodobých úrokových sazeb.

V dlouhodobém horizontu můžeme konstatovat že se **hladina českých úrokových sazeb je dostatečně blízko hodnotám v eurozóně** a riziko vzniku případných makroekonomických nerovnováh je minimální.

V případě ukazatelů rozdílů tříměsíčních, pětiletých a desetiletých sazeb docházelo do roku 2008 v ČR ke konvergenci k eurozóně. V roce 2009 byla zaznamenána mírná divergence a od roku 2010 se situace stabilizuje.⁸⁶

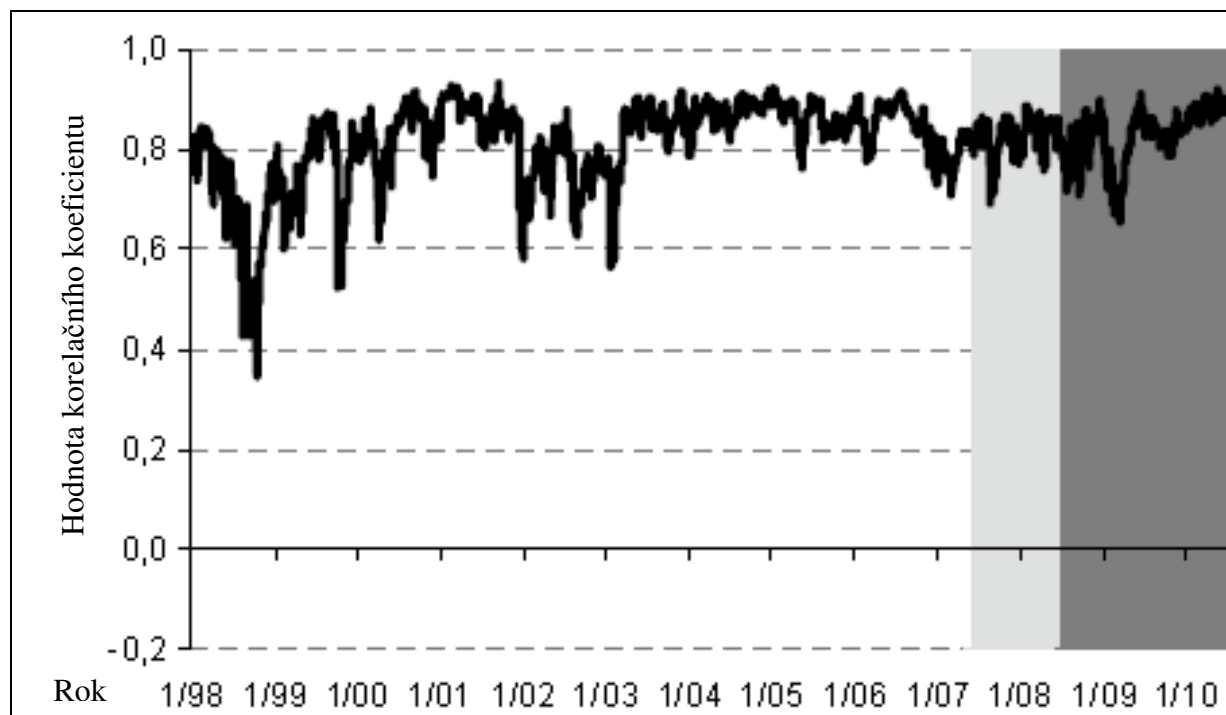
4.2.4 Konvergence měnového kurzu

Pokud dochází k dlouhodobě podobnému pohybu kurzů dvou měn vůči třetí měně znamená to, že faktory, které na utváření kurzů působí jsou podobné. V případě vysoké korelace kurzů dvou měn vůči třetí měně (americký dolar), pak může znamenat, že tyto dvě země mohou sdílet jednotnou měnu.

⁸⁶ Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladění ČR s Eurozónou*, 2010.

Graf č. 4.9

Korelační koeficienty CZK a EUR k USD

Zdroj: Česká národní banka, 2010.

Korelace české koruny s eurem po roce 2000 je relativně vysoká. Poklesy korelace byly zaznamenány zejména v letech 2001-2002 a dále také v druhé polovině roku 2008 a v prvním čtvrtletí roku 2009. V roce 2010 se pak opět hodnota korelace české koruny s eurem vrátila na úroveň kolem 0,8-0,9. Lze tedy konstatovat, že **korelace české koruny s eurem je poměrně vysoká** a až na výjimky (období krize) dlouhodobě přetrvávající.^{87,88}

4.3 Zapojení ČR do mezinárodních ekonomických vztahů

Podobnost ekonomického vývoje v České republice a v eurozóně může být podpořena vzájemnými ekonomickými (obchodními), ale také vlastnickými vztahy. Z vyšší obchodní a vlastnické provázanosti s eurozónou může tedy daná země profitovat.

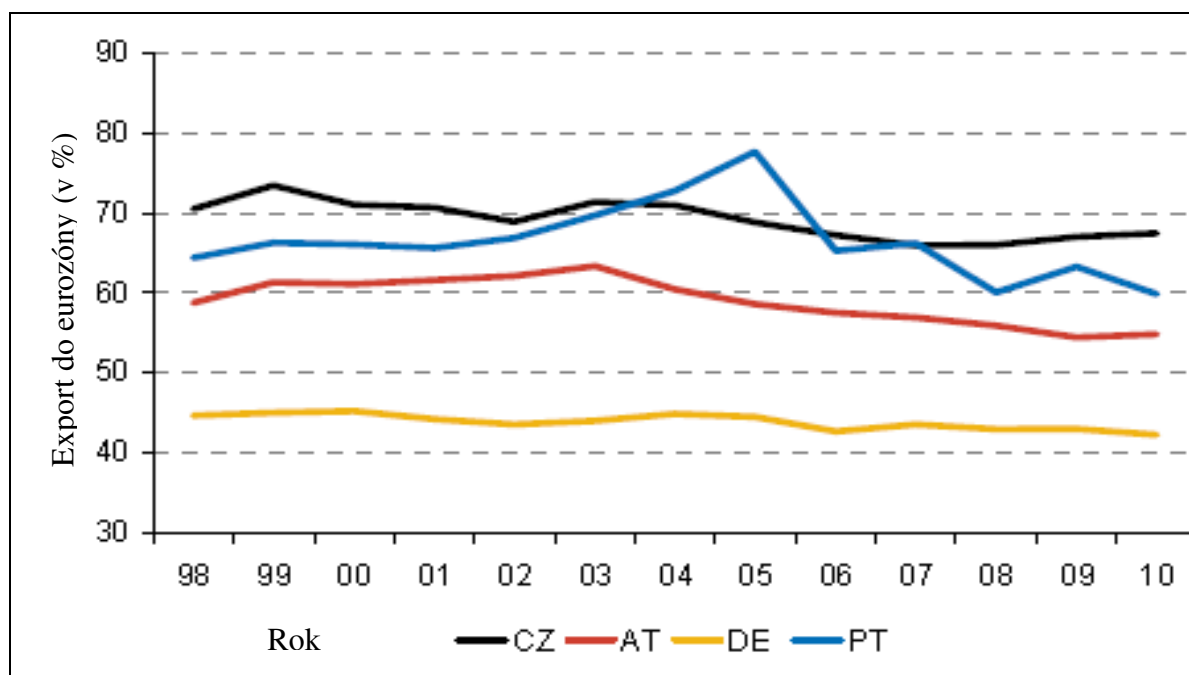
⁸⁷ Je tedy možné soudit, že česká koruna reaguje na změny ve vnějším prostředí mimo eurozónu podobně jako euro.

⁸⁸ Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladění ČR s Eurozónou*, 2010.

4.3.1 Obchodní provázanost ČR a eurozóny

V případě vyšší ekonomické provázanosti mezi Českou republikou a eurozónou se zvyšuje pravděpodobnost, že ekonomický vývoj v obou ekonomikách bude velmi podobný. Vyšší obchodní provázanost podporuje vyšší korelaci ekonomické aktivity v rámci jednotné měnové oblasti. Na druhé straně může vyšší intenzita obchodních vztahů vést k růstu specializace a snižování strukturální podobnosti. Vzájemný obchod České republiky se zeměmi eurozóny dosahuje téměř **70 % celkového vývozu a více jak 60 % celkového dovozu**. Jak vyplývá z grafu č. 4.10, tak podíl exportu ČR do eurozóny je nejvyšší ze všech sledovaných zemí.

Graf č. 4.10 Podíl exportu do eurozóny na celkovém exportu (%)

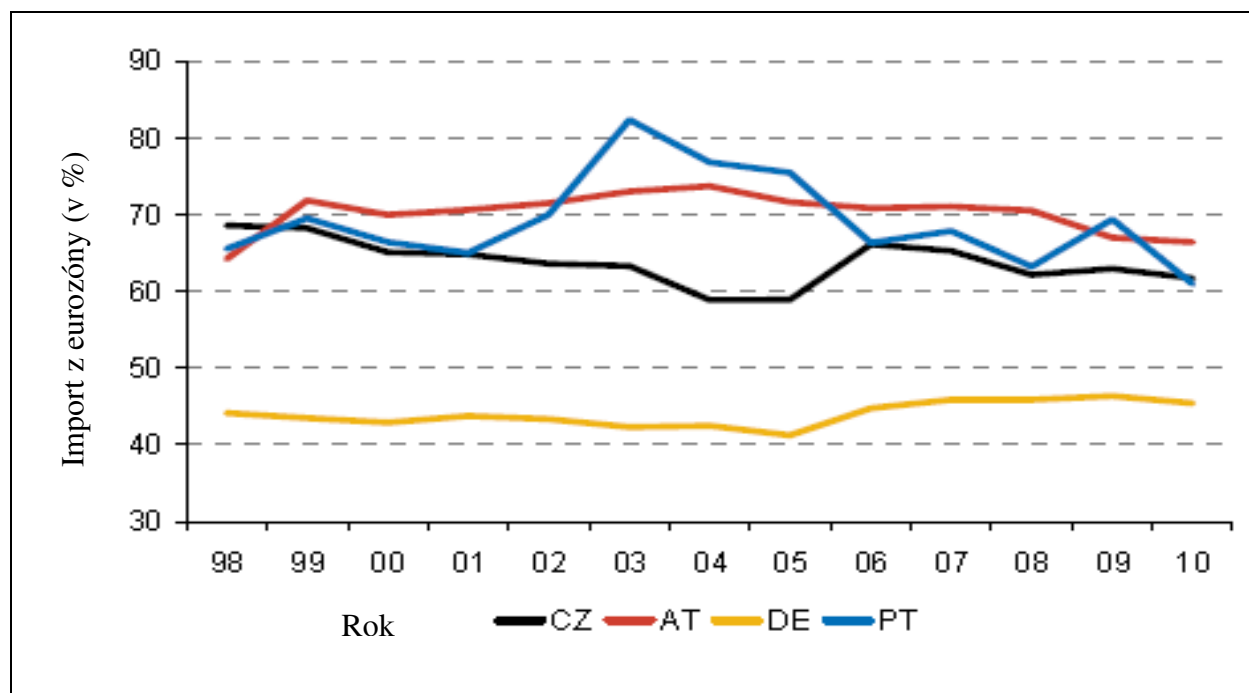
Zdroj: Česká národní banka, 2010.

Vysoký podíl je dosahován také z hlediska importu do ČR směrem z eurozóny, kdy vyššího podílu ze sledovaných zemí dosahuje pouze Rakousko (viz graf č. 4.11). Mezi největší obchodní partnery České republiky patří: **Německo, Slovensko, Rakousko, Francie, Nizozemí a Itálie**. Lze tedy konstatovat, že **Česká republika dosahuje vysokého stupně ekonomické integrace s eurozónou**.⁸⁹

⁸⁹ Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s Eurozónou, 2010.*

Graf č. 4.11

Podíl importu z eurozóny na celkovém importu (v %)

Zdroj: Česká národní banka, 2010.

4.3.2 Vlastnická provázanost ČR a eurozóny

Tak jako obchodní provázanost podporuje vyšší sladěnost ekonomické aktivity i vlastnická provázanost přispívá k tomuto jevu.⁹⁰ Vlastnická provázanost s eurozónou je měřena **podílem přímých zahraničních investic na HDP**. Investice pak mohou plynout z a nebo do eurozóny. Podíl přímých zahraničních investic směrem z eurozóny na HDP ČR v roce 2008 dosahuje **49 %** a tento podíl se trendově zvyšuje. V roce 2009 však došlo v souvislosti s globální krizí k poklesu podílu PZI eurozóny na HDP ČR z 109 mld. Kč v roce 2008 na 43 mld. Kč v roce 2009. V roce 2010 pak opět dochází k přílivu PZI z eurozóny. V obráceném směru – tedy podíl PZI v eurozóně na HDP ČR pak v roce 2008 dosahuje **4,1 %** a taktéž se tento podíl zvyšuje.⁹¹

⁹⁰ Dochází k přenášení ekonomických impulzů, zejména díky pronikání technologií, které mají významný vliv na produktivitu domácích firem.

⁹¹ Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s Eurozónou*, 2010.

4.4 Finanční trh ČR

Finanční sektor má významnou roli při fungování transmisních mechanismů měnové politiky, ale na druhou stranu může být také zdrojem asymetrického šoku. V případě dosažení strukturální podobnosti českého finančního trhu a jeho integrace do evropských trhů se dá očekávat, že z hlediska přijetí eura bude pro ČR tato okolnost velmi pozitivní.

4.4.1 Finanční zprostředkování v ČR

Hloubka finančního zprostředkování, která se měří podílem aktiv finančních institucí na HDP (v %) je v **ČR dlouhodobě pod průměrnou úrovní zemí eurozóny**. V ČR tvoří aktiva finančních institucí zhruba **150 % HDP**, naproti tomu v eurozóně je to zhruba **560 % HDP**. ČR tedy dosahuje zhruba třetiny hodnoty finančního zprostředkování v eurozóně. Je nutné, ale také přihlídnout k tomu že současná výše finančního zprostředkování v eurozóně může být odrazem vysoké předluženosti jak soukromého i veřejného sektoru. Z tohoto důvodu nemusí být tato výše ideálním měřítkem pro srovnávání s ČR. Nižší finanční zprostředkování v ČR je zejména způsobeno nižším zadlužením českého soukromého sektoru ve srovnání se zeměmi eurozóny. Zadlužení v ČR dosahuje **55 % HDP** naproti tomu v eurozóně je to **145 % HDP**.

Přestože má ČR nižší velikost finančního sektoru a hloubku finančního zprostředkování ve srovnání s eurozónou, v případě přijetí eura by se nemělo jednat o závažný problém.

4.4.2 Struktura finančních aktiv a pasiv podniků a domácností

Struktura finančních aktiv a pasiv českých podniků se v průběhu let 1998-2009 **přibližuje struktuře v eurozóně**. V případě aktiv českých podnikatelských subjektů je problémem poměrně **vysoký podíl ostatních aktiv**, která zahrnují pohledávky z obchodního styku, a dále také **nižší podíl účastí** na vlastním jmění ostatních společností. Tyto rozdíly se v čase snižují nicméně v současnosti jsou poměrně výrazné. Struktura pasiv českých podniků pak obsahuje **nižší podíl úvěrů** na celkových pasivech, který je nižší než průměr pro země eurozóny.

Podobný vývoj v ČR a eurozóně je možné sledovat v případě vlastních zdrojů podniků v ČR. Zde dochází k jejich růstu na celkových pasivech a obdobně jako v zemích eurozóny představuje vlastní jmění zhruba polovinu celkových pasiv. Naopak v případě **ostatních pasiv**, která zahrnují další závazky a obchodní úvěry dosahuje jejich podíl v ČR na celkových pasivech **výrazně vyšší podíl** než v zemích eurozóny. Struktura finančních aktiv českých domácností vykazuje určité odlišnosti oproti eurozóně. Jedná se zejména o **vysoký podíl hotovosti a vkladů** na celkových aktivech českých domácností oproti eurozóně. To je důsledkem zejména konzervativního přístupu českých domácností při rozhodování o finančních investicích. Odlišnosti existují i v případě **ostatních aktiv**, které zahrnují pojištění a penzijní fondy. V tomto případě je ale jejich podíl na celkových aktivech v ČR výrazně **nižší** než v eurozóně. Struktura finanční pasiv českých domácností je pak charakteristická vysokým podílem úvěrů na celkových pasivech. Tento trend převládá také v eurozóně. Je tedy zřejmé, že mezi **strukturou finančních aktiv domácností a podniků existují mezi ČR a eurozónou určité rozdíly, které však nejsou z pohledu přijetí eura zásadní.**

4.4.3 Integrace finančních trhů ČR

Integrace českých finančních trhů zahrnuje trh peněžní, devizový, dluhopisový a akciový. V důsledku dopadů finanční krize došlo k **rozvolnění integrace finančních trhů ČR** a rychlost přizpůsobení se snížila. Od poloviny roku 2009 se situace postupně zlepšuje, nicméně takových hodnot integrace, kterých bylo dosahováno před vypuknutím světové finanční krize ještě docíleno nebylo. Nižší stupeň konvergence před vypuknutím krize vykazoval trh peněžní, což bylo projevem zejména rozdílné měnové politiky.⁹²

4.5 Přizpůsobovací mechanismy v ČR

Pokud se bude ČR vyznačovat nedostatečným stupněm konvergence, pak musí být schopna reagovat na asynchronní vývoj a na případné asymetrické šoky. ČR bude moci na případné asymetrické šoky reagovat prostřednictvím **přizpůsobovacích mechanismů**, zejména **pružností trhu práce, pružností cen a mezd a veřejnými rozpočty prostřednictvím jejich stabilizační funkce.**

⁹² Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladění ČR s Eurozónou*, 2010.

Z hlediska **veřejných financí** hraje důležitou úlohu jejich strukturální část. Protože čím blíže vyrovnanosti jsou veřejné rozpočty ve své strukturální části, tím je větší prostor pro působení vestavěných stabilizátorů. V ČR je celkové rozpočtové saldo téměř totožné se strukturální složkou. K zlepšování dochází od roku 2010, kdy byl strukturální deficit snížen působením úsporného balíčku rozpočtových opatření. S dalším zlepšením strukturálního schodku počítá také návrh státního rozpočtu na rok 2011. Problémem do budoucna se může stát narůstající celkový vládní dluh ČR. Dalším rizikem pro udržitelnost veřejných financí jsou očekávané demografické změny.

Pružnost mezd je v ČR poměrně nízká, ačkoliv v letech 2007-2010 vývoj nominálních mezd reagoval na vývoj ekonomické aktivity v odpovídajícím směru a citlivě. Český **trh práce** se pak vyrovnává s dopady ekonomického útlumu posledního období. V ČR od druhé poloviny roku 2009 dochází k **růstu nezaměstnanosti** a rovněž dlouhodobá nezaměstnanost zaznamenala zvýšení. Trh práce ČR se také potýká s vysokými regionálními rozdíly mezi jednotlivými kraji, nesoulad existuje zejména mezi nabídkou práce a poptávkou po práci, který je možné vyjádřit rozdíly v počtech nezaměstnaných na volné pracovní místo v krajích⁹³. Vysoké regionální rozdíly v nezaměstnanosti v ČR mohou být také důsledkem nízké regionální mobility pracovní síly. Nesoulad je možné vypočítat také mezi poptávkou a nabídkou práce některých profesí. Oblast **pružnosti trhu produktů** je charakteristická postupným zlepšováním, ačkoliv podnikatelské prostředí ČR je nadále zatíženo administrativními překážkami. Pozitivem v této oblasti pak je postupné zjednodušování zakládání podniků. **Stabilní bankovní sektor** je předpokladem pro absorpci dopadů ekonomických šoků. Dle výsledků posledních výzkumů, které provedla ČNB je český bankovní sektor dostatečně odolný vůči extrémně nepříznivému finančnímu vývoji.⁹⁴

4.6 Shrnutí reálné konvergence a sladění ČR s eurozónou

Z hlediska kritérií reálné konvergence se dá konstatovat, že Česká republika v některých ukazatelích dosahuje velmi dobrých výsledků, na druhou stranu jsou oblasti, ve kterých má ČR co dohánět a dosavadní výsledky v těchto oblastech nejsou uspokojivé.

⁹³ Grafické zobrazení regionálních rozdílů na českém trhu práce je součástí přílohy č. 3.

⁹⁴ Česká národní banka. *Analýzy sladění*, 2010.

Česká republika **konverguje v úrovni HDP/1. obyv. k eurozóně** a v roce 2009 dosahuje úrovně necelých **74 % HDP eurozóny**. Obdobná situace se promítá i v ukazateli cenové hladiny HDP, kdy ČR dosahuje v roce 2009 úrovně necelých **65 % cenové hladiny eurozóny**. Vývoj v těchto ukazatelích byl však poznamenán důsledky finanční krize. Z tohoto důvodu zůstala úroveň HDP/1 obyv. v ČR na stejné úrovni jako v předchozím roce a cenová hladina HDP v ČR dokonce poklesla pod úroveň dosaženou v předchozím roce.

Z pohledu cyklické sladění ČR s eurozónou dochází od roku 2008 k **podobnému vývoji hospodářského cyklu** obou těchto ekonomik. V obou ekonomikách totiž došlo k poklesu ekonomické aktivity a následně se situace stabilizovala a v roce 2010 pak opět v obou ekonomikách dochází k oživení ekonomického růstu. Tuto skutečnost potvrzuje i korelace ekonomické aktivity, kdy v období let 2002-2010 dosahovala korelace HDP ČR a eurozóny hodnot **0,7-0,9**. Což značí **vysoký stupeň korelace ekonomické aktivity** v ČR a v eurozóně. Tyto výsledky však byly zapříčiněny finanční krizí a z tohoto důvodu nejsou dobrým indikátorem budoucího vývoje. Největším problémem strukturální podobnosti ČR a eurozóny je **vysokým podíl průmyslu na tvorbě HDP v ČR a nízký podíl služeb na HDP** v porovnání s průměrem eurozóny. ČR má také vyšší podíl automobilového průmyslu než průměr eurozóny. Hodnota Landesmannova koeficientu v ČR dosahuje hodnoty **0,17**. Tato hodnota je poměrně blízko spodní hranice intervalu, a i když z hodnocených zemí je v ČR tento koeficient nejvyšší, je možné jej považovat za **poměrně dobrý výsledek**.

Hladina českých úrokových sazeb je dostatečně blízko hodnotám v eurozóně a riziko vzniku případných makroekonomických nerovnováh je minimální. Korelace české koruny s eurem v roce 2010 dosahuje hodnot v rozmezí **0,8-0,9**. Jedná se o **vysokou korelaci**, a dá se předpokládat, že česká koruna reaguje na změny ve vnějším prostředí podobně jako euro. Česká republika **dosahuje vysoké obchodní a vlastnické provázanosti s eurozónou**. V případě obchodní provázanosti, ČR realizuje **70 % svého vývozu** v eurozóně a v opačném směru směřuje **60 % dovozu** z eurozóny. Vlastnická provázanost měřená podílem PZI na HDP se ve směru z i do eurozóny **trendově zvyšuje**. Ve srovnání s eurozónou dosahuje Česká republika **nižší úrovně finančního zprostředkování**, a také **struktura finančních aktiv a pasiv domácností a podniků vykazuje určité odlišnosti** oproti eurozóně. Tyto odlišnosti však nejsou z pohledu přijetí eura zásadní. V důsledku dopadů finanční krize došlo k **rozvolnění integrace finančních trhů ČR** a rychlost přizpůsobení se snížila.

5 Přípravenost České republiky na vstup do eurozóny

Předchozí kapitoly pojednávaly o kritériích nominální a reálné konvergence, které by země měla plnit pokud usiluje o přijetí společné měny. V každé zemi je však nutné přikročit k tvorbě příslušných legislativních dokumentů, které vstup do eurozóny umožní. Země, která uvažuje o přijetí společné měny by měla taktéž bilancovat přínosy a náklady, které sebou tento proces přináší. V neposlední řadě je velmi důležité jaký je aktuální vývoj ekonomiky, zda bylo přikročeno k reformám veřejných financí, které přispějí k plnění konvergenčních kritérií. Vedle těchto analýz je také důležité přihlídnout k tomu, jakou podporu má přijetí eura u veřejnosti.

5.1 Závazek České republiky zavést euro

ČR svým vstupem do Evropské unie zároveň **převzala závazek** účastnit se třetí fáze Hospodářské a měnové unie (HMU). ČR se přitom řadí mezi státy na, které se vztahuje **dočasná výjimka**. ČR tedy patří mezi skupinu zemí, které prozatím nesplnily podmínky pro přijetí společné měny euro. Toto postavení ČR je také vyjádřeno v Aktu o podmínkách přistoupení ČR k EU (čl. 4.): „Každý nový členský stát se účastní HMU ode dne přistoupení jako členský stát, na který se vztahuje výjimka“.

Stanovení termínu vstupu do eurozóny je pak na každém členském státě a toto rozhodnutí se odvíjí od připravenosti daného státu na přijetí společné měny. Národní plán zavedení eura v ČR interpretuje Smlouvu tak, že „země s přechodnou výjimkou je povinna usilovat o zavedení eura v co nejbližším možném termínu“. O zrušení výjimky (ze zavedení eura) rozhoduje kvalifikovanou většinou Rada EU (ve složení ministrů financí – ECOFIN), a to na návrh Evropské komise. Rozhodnutí Rady předchází projednání v Evropské radě zasedající na úrovni hlav států nebo předsedů vlád a konzultace s Evropským parlamentem. Rada na návrh Komise a po konzultaci s ECB taktéž stanoví **přepočítací koeficient**^{95 96}.

⁹⁵ **Přepočítací koeficient** je kurz mezi národní měnou a eurem, který se použije při všech transakcích v rámci přechodu na euro. Je ukotven v národní legislativě a je závazný pro jakýkoliv přepočet z národní měny do eura a naopak. Tento koeficient je vždy vyjádřen množstvím národním měny za euro a stanoven na šest platných číslic.

⁹⁶ HELÍSEK, M. a kol. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3.

5.2 Praktické přípravy ČR na vstup do eurozóny

Vstup České republiky do eurozóny je náročný proces. Česká republika musí být připravena na tento vstup z hlediska nominální a reálné konvergence, což bylo analyzováno v 3. a 4. kapitole této diplomové práce. Nahrazení národní měny měnou společnou je zcela nový prvek pro každou zemi a je nutné se na tento velmi důležitý krok náležitě připravit i z **hlediska technického**. Z tohoto pohledu bylo nutné vypracovat v ČR řadu dokumentů, které tento proces specifikují, konkretizují a ujasňují úkoly jednotlivých aktérů v tomto procesu. V ČR bylo k tvorbě těchto dokumentů přikročeno již v roce 2002, kdy byl zpracován dokument **ČR a euro – návrh strategie přistoupení**. ČR vždy deklarovala svůj záměr do eurozóny nespěchat, nicméně přípravu dokumentů podcenit nechtěla.

Stav příprav na vstup do eurozóny v jednotlivých zemích je hodnocen ve **Zprávách Evropské komise o praktických přípravách na budoucí rozšíření eurozóny**. Dle Zprávy EK z roku 2008 patří ČR spolu s pobaltskými republikami mezi **nejlépe připravené země**. Všechny tyto státy mají Národní plán včetně jeho aktualizace. Následující výčet přináší přehled nejdůležitějších dokumentů v procesu zavádění eura v ČR. V textu jsou pak z pohledu autora diplomové práce dále přiblíženy nejdůležitější dokumenty.

Mezi základní dokumenty přistoupení ČR k eurozóně se řadí:

- Česká republika a euro – návrh strategie přistoupení (2002),
- **Strategie přistoupení ČR k eurozóně (2003),**
- Přehled hlavních úkolů v oblasti působnosti ČNB a nástin dalších úkolů v souvislosti se zavedením eura v ČR (2005, aktualizace v roce 2007),
- Institucionální zajištění zavedení eura v České republice (2005),
- **Volba scénáře zavedení eura v České republice (2006),**
- **Národní plán zavedení eura v České republice (2007),**
- **Aktualizovaná strategie přistoupení České republiky k eurozóně (2007),**
- Konvergenční programy ČR – zpracované MF ČR, obsahují analýzy hospodářských politik, hospodaření vládního sektoru a udržitelnosti veřejných financí.

- ☛ Každoročně je pak vypracováván Ministerstvem financí ČR a ČNB dokument – **Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou.**⁹⁷

5.2.1 Strategie přistoupení ČR k eurozóně

Společný dokument vlády a ČNB, který byl zpracovaný v říjnu roku 2003. Strategie formuluje východiska přistoupení k eurozóně, zejména se zaměřuje na maastrichtská konvergenční kritéria. V dokumentu jsou také definovány předběžné a přínosy a rizika přistoupení ČR k eurozóně. Podmínkou přijetí eura je vedle **plnění konvergenčních kritérií** také **ekonomická sladění české ekonomiky s eurozónou**, fiskální konsolidace a zvýšení flexibility trhů práce. Dále strategie stanovuje, že připravenost ČR na účast v mechanismu ERM II a na přistoupení k eurozóně bude každoročně vyhodnocována prostřednictvím vyhodnocení současného a očekávaného plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a vyhodnocení stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. Na základě výsledků těchto analýz pak společně ČNB s MF ČR navrhne, zda iniciovat vstup do eurozóny. Strategie také konstatuje, že dle doporučení ČNB účast v ERM II delší než minimálně nutné dvouleté období není žádoucí. Z toho také vyplývá, že rozhodnutím o vstupu do ERM II bude zároveň dán i okamžik přistoupení k eurozóně.

V závěru strategie je konstatováno, že při splnění maastrichtských konvergenčních kritérií a dosažení dostatečného stupně reálné konvergence lze očekávat přistoupení k eurozóně v horizontu let 2009-2010.⁹⁸

5.2.2 Aktualizovaná strategie přistoupení ČR k eurozóně

Vzhledem k nenaplnění cílů původní strategie z roku 2003, bylo v roce 2007 rozhodnuto o její aktualizaci. V roce 2006 bylo rozhodnuto o zrušení původního termínu vstupu do eurozóny v roce 2010, který byl uveden ve strategii z roku 2003.

⁹⁷ PLCHOVÁ, B. *Česká republika a EU: ekonomika – měna – hospodářská politika*. 1. vyd. Praha, Krigl, 2010. 206 s. ISBN 978-80-869-12-39-4.

⁹⁸ Ministerstvo financí ČR. *Strategie přistoupení ČR k eurozóně*. [online]. 2003. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <http://mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_strategie_pristoupeni_11297.html?year=PRESENT>.

Aktualizovaná strategie zohledňuje vývoj v domácí ekonomice i v zahraničí a stejně jako původní strategie představuje koordinovaný přístup vlády ČR a ČNB k přijetí eura. Hlavní překážky v zavedení eura jsou pak spatřovány ve **špatném stavu veřejných financí a nízké pružnosti trhů práce**. Závěr strategie konstatuje, že datum přijetí eura se odvine od vyřešení těchto problematických míst v české ekonomice. **Strategie** na rozdíl od té minulé **nestanovuje žádné rámcové datum pro případný vstup do eurozóny**.⁹⁹

5.2.3 Institucionální zajištění zavedení eura v ČR

Zavedení eura v České republice je poměrně složitý proces, bylo tedy nutné vytvořit určitou funkční strukturu pro řízení a koordinaci jednotlivých aktivit. Východiskem bylo rozhodnutí vlády ČR v roce 2005, kdy došlo k vytvoření **Národní koordinační skupiny** pro zavedení eura v ČR. Jejím úkolem je koordinovat organizační, technické a legislativní úkoly související se zavedením eura v ČR.

V čele této „skupiny“ stojí **národní koordinátor**, který je zástupcem ministerstva financí. V roce 2007 byl do funkce národního koordinátora jmenován doc. Ing. Oldřich Dědek, CSc., který je bývalým viceguvernérem ČNB. NKS¹⁰⁰ pro svoji potřebu zřizuje **pracovní skupiny**, které připravují podklady pro rozhodování NKS. V současnosti je těchto pracovních skupin šest. Jedná se o pracovní skupinu pro: finanční sektor, nefinanční sektor, veřejnou správu, legislativu, komunikaci, informatiku a statistiku. Dále byl zřízen **Organizační výbor** NKS, který koordinuje aktivity jednotlivých pracovních skupin a podílí se na dalších úkolech v souvislosti se zavedením eura.^{101,102}

⁹⁹ Ministerstvo financí ČR. *Aktualizovaná strategie přistoupení ČR k eurozóně*, 2007a.

¹⁰⁰ NKS – Národní koordinační skupina

¹⁰¹ Zavedení eura v ČR. *Institucionální zajištění eura v ČR*. [online]. 2005. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <http://zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Institucionalni_zajisteni_eura_v_cr.pdf>.

¹⁰² Zavedení eura v ČR. *Národní koordinátor zavedení eura v ČR*. [online]. 2011b. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/narod_koord_skup_koordinator_cr.html>.

5.2.4 Volba scénáře zavedení eura v ČR

Tento dokument byl schválený vládou v říjnu roku 2006. Na základě tohoto dokumentu, bylo rozhodnuto, že euro v ČR bude zavedeno cestou **tzv. „velkého třesku“**¹⁰³ („big-bang“), tzn., že dojde k současnému zavedení eura jak v bezhotovostní, tak hotovostní podobě.

Zbývající možnosti scénáře zavedení eura jsou tyto:

- **Tzv. Madridský scénář**, jedná se o dvoufázový přechod. V první fázi je zákonným platidlem národní a měna a euro se používá pouze bezhotovostně, v druhé fázi je pak zavedeno euro už i v hotovostní podobě (tento scénář byl využit při vzniku eurozóny).
- **Scénář „phasing-out“**, jedná se o jednofázový přechod. Euro je zavedeno jednofázově, dočasně je však možné používat v některých platebních nástrojích domácí měnu (max. délka období je omezena na 12 měsíců).¹⁰⁴

5.2.5 Národní plán zavedení eura v ČR

Jedná se o dokument, který popisuje jednotlivé technické, organizační a legislativní kroky, které je třeba provést, aby bylo možné zavést euro v České republice. Národní plán byl zpracován v roce 2007 je určený všem subjektům české ekonomiky. Tento dokument je vypracován na základě spolupráce MFČR a České národní banky (+ spolupráce dalších ministerstev). Národní plán neslouží k tomu, aby určil konkrétní datum zavedení eura v ČR, ale popisuje konkrétní úkoly a změny včetně harmonogramu jednotlivých úkolů¹⁰⁵, které je třeba provést, aby bylo možné zavést euro v České republice. Poslední aktualizace „Národního plánu“ je z března 2009 a byla vydána pod názvem **„Zpráva o plnění Národního plánu zavedení eura v České republice“**.¹⁰⁶

¹⁰³ Grafické zobrazení scénáře zavedení eura v ČR je součástí přílohy č. 5.

¹⁰⁴ PLCHOVÁ, B. *Česká republika a EU: ekonomika – měna – hospodářská politika*, 2010.

¹⁰⁵ Harmonogram zavedení eura v ČR je součástí přílohy č. 4.

¹⁰⁶ Ministerstvo financí ČR. *Národní plán zavedení eura* [online]. 2007b. [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_plan_zavedeni_eura.html>.

5.3 Aktuální vývoj české ekonomiky

Tato podkapitola se zabývá aktuálním vývojem české ekonomiky. Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů v roce 2009 a 2010 je doplněn predikcí MF ČR na roky 2011 a 2012. Dalším důležitým bodem této podkapitoly je státní rozpočet na rok 2011. Je zřejmé, že vláda ČR se snaží o nápravu veřejných financí směrem k fiskální udržitelnosti. V současnosti je velmi diskutovaná reforma důchodového systému, proto je této problematice taktéž věnovaná pozornost. Aktuálně byl také představen návrh daňové reformy, které se věnuje poslední část této podkapitoly.

5.3.1 Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů ČR

Po předchozím propadu ekonomiky zaznamenává Česká republika v současnosti oživení ekonomického růstu. V roce 2009 klesl reálný HDP o 4,1 %, v roce 2010 je pak odhadováno, že reálný HDP vzrostl o 2,5 %. Propad české ekonomiky byl způsoben kolapsem světového obchodu v důsledku finanční krize. Výhled na další roky ukazuje, že v roce **2011** dojde k mírnému zpomalení ekonomického růstu na **2,2 % HDP**. Tento pokles je připisován zejména konsolidačním fiskálním opatřením v roce 2011. Optimističtější pohled pak nabízí rok 2012, kdy je predikován ekonomický růst ve výši 2,7 %. (viz tab. č. 5.1)

Tab. č. 5.1: Vývoj makroekonomických ukazatelů ČR v letech 2009-2012

Ukazatel	Měřicí jednotka	2009	2010*	2011**	2012**
Hrubý domácí produkt	mld. Kč, b.c.	3626	3693	3806	3984
Hrubý domácí produkt	růst v %, s.c.	-4,1	2,5	2,2	2,7
Průměrná míra inflace	%	1,0	1,5	2,3	2,4
Zaměstnanost (VŠPS)	růst v %	-1,4	-1,0	0,3	0,6
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	průměr v %	6,7	7,3	7,2	6,8
Podíl BÚ na HDP	%	-1,0	-2,8	-2,5	-2,9

* odhad MF ČR

** predikce MF ČR

Zdroj: vlastní zpracování, data: Ministerstvo financí ČR.

V letech 2011 a 2012 je odhadován růst spotřebitelských cen, mírně nad 2 %. Důsledky recese se projevují i na trhu práce. V roce 2011 by mělo po dvou letech poklesu dojít k zvýšení zaměstnanosti o 0,3 %, v roce 2012 pak o 0,6 %. Míra nezaměstnanosti dosáhla svého vrcholu v roce 2010 (7,3 %), v následujících letech je pak očekáván její pokles. Poměr deficitu běžného účtu platební bilance k HDP se pohybuje na udržitelné úrovni.¹⁰⁷

5.3.2 Státní rozpočet ČR na rok 2011

Státní rozpočet na rok 2011 v ČR počítá se schodkem **135 mld. Kč**. Oproti předchozímu roku dojde ke snížení schodku o 27,7 mld. Kč. Snížení deficitu bylo dosaženo prostřednictvím výdajových škrťů. Jednotlivé resorty dostaly limity, kolik musí ve svém rozpočtu ušetřit.

Jak je vidět z grafu č. 5.1, tak v ČR je snaha schodek státního rozpočtu snižovat. Nejvyššího deficitu státního rozpočtu bylo dosaženo v roce 2009, kdy deficit dosáhl 192,4 mld. Kč. Deficit veřejných financí v roce 2011 bude představovat **4,6 % HDP**. Dle predikce MF ČR pak veřejný dluh v poměru k HDP dosáhne v roce 2011 **42,1 % HDP**. Pod hranici maastrichtského kritéria veřejných financí by se ČR měla dostat v roce 2013, kdy by měl deficit veřejných rozpočtů dosáhnout 2,9 % HDP. Vyrovnaných veřejných financí chce vláda dosáhnout v roce 2016.

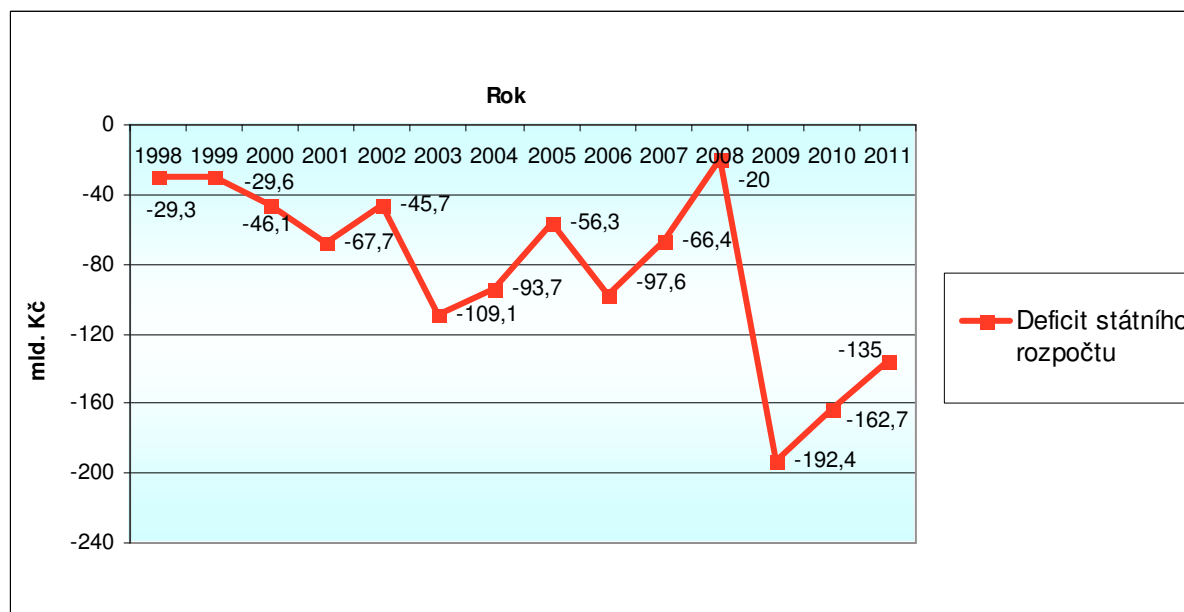
Základní ukazatele státního rozpočtu na rok 2011

- **Příjmy** ⇒ 1044 mld. Kč (oproti roku 2010 růst o 21,8 mld. Kč (2,1 %))
- **Výdaje** ⇒ 1179 mld. Kč (oproti roku 2010 pokles o 5,9 mld. Kč (0,5 %))
- **Deficit** ⇒ 135 mld. Kč (oproti roku 2010 pokles o 27,7 mld. Kč)¹⁰⁸

¹⁰⁷ Ministerstvo financí ČR. *Shrnutí predikce*. [online]. 2011b. [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/makro_pre_60167.html>.

¹⁰⁸ Ministerstvo financí ČR. *Návrh státního rozpočtu ČR na rok 2011 a vývoj veřejných financí s ohledem na hospodaření obcí*. [online]. 2010b. [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <www.smocr.cz/data/fileBank/b28ae254-f23d-4ad0-811a-66d9cee80133.ppt>.

Graf č. 5.1 Vývoj deficitu státního rozpočtu ČR v období let 1998-2011

Zdroj: vlastní zpracování, data: Ministerstvo financí ČR, 2010b.

Dle vedoucí mise MMF¹⁰⁹ Zuzany Murgašové je rozpočet ČR pro rok 2011 základním krokem **k dosažení fiskální udržitelnosti**, zaměřený na škrty na straně výdajů je pak považováno za vhodnou cestu k snížení schodku veřejných financí.¹¹⁰ Státní rozpočet na rok 2011 se dá považovat za cestu správným směrem, výraznější reformy však přijdou až v dalších letech, což potvrdil i premiér Petr Nečas, když řekl: „*To, co teď děláme, nelze označit za reformy. Reformy přijdou až v přípravě rozpočtu na rok 2012 a následující roky.*“¹¹¹

5.3.3 Důchodová reforma v ČR

V souvislosti s aktuálním vývojem ekonomiky ČR není možné se nezmínit o důchodové reformě. V podmínkách ČR se diskuze o důchodové reformě vedou již několik let, nicméně k razantnějším krokům se vláda odhodlala až v současné době.

¹⁰⁹ MMF – Mezinárodní měnový fond.

¹¹⁰ E15.cz. MMF: Růst české ekonomiky letos zpomalí na 1,75 %. [online]. 2011. [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW:< <http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/mmf-rust-ceske-ekonomiky-letos-zpomali-na-1-75-procenta>>.

¹¹¹ Radio.cz. Resorty musejí škrtnat: vláda schválila hlavní rysy státního rozpočtu na r. 2011. [online]. 2010. [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW:< <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/resorty-museji-skrtnat-vlada-schvalila-hlavni-rysy-statniho-rozpocetu-na-r-2011>>.

Na podobě důchodové reformy se dohodli ekonomičtí ministři koaličních stran v únoru 2011. Nastavení současného důchodového systému není udržitelné. Dochází k stárnutí populace a do systému přispívá stále méně lidí a naopak požadavky na čerpání jsou stále vyšší. Z tohoto důvodu je nutné pokračovat v postupných parametrických úpravách důchodového pojištění a dále doplnit stávající systém o **tzv. kapitalizační pilíř**. Podstatou kapitalizačního pilíře je možnost vyvedení 3% sociálního pojištění na soukromé účty občanů vedené u penzijních společností, avšak za podmínky další dodatečné platby minimálně ve výši 2% ze základu pro výpočet odvodu na sociální pojištění. Lidé mladší 35 let se budou moci do konce roku 2012 rozhodnout o vstupu do systému individuálních účtů. Toto rozhodnutí je však nevratné a ze systému již není možné vystoupit. Se startem nového kapitalizačního pilíře se počítá k 1. lednu 2013. Návrhy zákonů upravující penzijní reformu by měly být předloženy do konce tohoto pololetí a následně by se jimi měl zabývat Parlament ČR.

S reformou důchodového systému také souvisí změny sazeb DPH, které by se měly od roku 2013 sjednotit na 17,5 %. Od příštího roku (2012) by se měla zvýšit snížená sazba DPH na 14 %.^{112,113}

5.3.4 Daňová reforma v ČR

Daňová reforma představuje třetí pilíř komplexní daňové reformy, kdy již funguje první procesní pilíř (nový daňový řád) a připravuje se institucionální pilíř, který spočívá v zavedení jednoho inkasního místa. Hlavní body připravované daňové reformy byly představeny ministrem financí Miroslavem Kalouskem 18. 3. 2011. Ministerstvo chce paragrafované znění změn předložit do konce června vládě a účinnost těchto změn by měla platit od roku 2013. Mezi hlavní připravované změny patří **snížení daně z příjmů FO**. V současnosti se daň z příjmů FO počítá ze superhrubé mzdy a činí 15 %, nový koncept počítá se zrušením superhrubé mzdy a novou sazbou **19 %**, která by měla být počítána z hrubé mzdy. Daň z příjmů PO osob zůstane nezměněna na úrovni 19 %.

¹¹² Česká televize. *Dohoda o reformě penzí: dobrovolné spoření a jedna DPH*. [online]. 2011. [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: < <http://www.ct24.cz/ekonomika/duchodova-reforma/115788-dohoda-o-reforme-penzi-dobrovolne-sporeni-a-jedna-dph/>>.

¹¹³ MPSV.cz. *Důchodová reforma*. [online]. 2011. [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: < <http://www.mpsv.cz/cs/10450>>.

Další změny se pak týkají odvodů na zdravotní a sociální pojištění, daňového zvýhodnění na dítě a odpočtu úroků z hypoték ze základu daně.¹¹⁴ Cíle této reformy jsou spatřovány ve snížení administrativních nákladů jak státu, tak i poplatníků a ve zjednodušení celého systému.

5.4 Přínosy a náklady společné měny pro ČR

Vstup do měnové unie sebou přináší jak náklady, tak i přínosy. Náklady a přínosy se pak mohou v dané zemi projevit buď **přímo** (bezprostředně po zavedení nové měny) a nebo **nepřímo**, tzn. s odstupem času jako důsledek působení přímých přínosů a nákladů. Přímé dopady nejsou obvykle zpochybňovány, naopak dopady nepřímé nemají jednoznačné posouzení. Také ne všechny přínosy a náklady je možné s přesností kvantifikovat. Země, která uvažuje o vstupu do měnové unie by měla **uvažovat vzájemnou bilanci přínosů a nákladů** a na tomto základě se pak o případném vstupu (nebo odkladu vstupu) do měnové unie také rozhodovat. Přínosy a náklady měnové unie pro ČR jsou přehledně zobrazeny v tab. č. 5.2.

Tab. č. 5.2 **Přínosy a náklady měnové unie pro Českou republiku**

Přímé dopady	Nepřímé dopady
Přínosy	
▪ omezení kurzového rizika	▪ růst zahraničního obchodu
▪ snížení transakčních nákladů	▪ příliv zahraničních investic
▪ nižší náklady na obstarávání kapitálu	▪ stabilizace veřejných financí
▪ vyšší transparentnost cen	
Náklady	
▪ ztráta samostatné měnové politiky	▪ dlouhodobý růst cenové hladiny
▪ bezprostřední růst cenové hladiny	
▪ administrativní a technické náklady přechodu na euro	
▪ specifické náklady bankovního sektoru	

Zdroj: vlastní zpracování, informace z: Studie vlivu zavedení eura v ČR, 2007.

¹¹⁴ Financninoviny.cz. *Reforma podle MF sníží daňové zatížení, mění výpočet i sazbu.* [online]. 2011. [cit. 2011-03-21]. Dostupný z WWW:< <http://www.financninoviny.cz/zpravy/reforma-podle-mf-snizi-danove-zatizeni-meni-vypocet-i-sazbu/611125>>.

5.4.1 Přínosy zavedení eura v ČR

Nejvýznamnější přínosy přijetí společné měny jsou spatřovány zejména v **eliminaci kurzového rizika, snížení transakčních nákladů a cenové transparentnosti**. V důsledku těchto přímých přínosů může dojít k přílivu zahraničních investic, růstu zahraničního obchodu a stabilizaci veřejných financí. Takto jsou přínosy identifikovány v **Studii vlivu zavedení eura v ČR**.

Eliminace kurzového rizika

Efekt odstranění kurzového rizika bude působit nejen na občany, ale také na podniky a investory. Odstranění kurzového rizika bude představovat pro Českou republiku okamžitý přínos, který se neprojeví pouze v přímých dopadech, ale zprostředkovaně např. v celkovém rozvoji finančního trhu a dále také v růstu zahraničního obchodu se zeměmi eurozóny. Dá se předpokládat, že zvýšení zahraničního obchodu bude pozitivně působit na zaměstnanost a životní úroveň v ČR. Dá se tedy říci, že **odstranění kurzového rizika sebou přinese pozitivní efekt na celou ekonomiku**. Tento přínos bývá mnohdy označován jako **stěžejní**.

Snížení transakčních nákladů

Transakční náklady jsou členěny na **finanční** a **administrativní**. Finanční náklady představují zejména směnárenské poplatky, tj. konverze jedné měny za druhou. Administrativní náklady jsou spojovány s vedením devizových účtů, s nutností vést např. dvojí účetnictví v případě, že podnik uskutečňuje četné obchodní styky se zahraničím (vede účetnictví jak v Kč tak v eurech). Zavedením společné měny euro tyto náklady zanikají, což představuje **okamžitý, nezpochybnitelný přínos pro českou ekonomiku**.

Vyšší transparentnost cen

Očekává se, že efekt vyšší cenové transparentnosti se projeví až ve **střednědobém horizontu**, nicméně pro českou ekonomiku to bude přínos, ačkoliv bude zpočátku pravděpodobně jen mírný.¹¹⁵

¹¹⁵ Euroskop.cz. *Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR*. [online]. 2007. [cit. 2011-03-21]. Dostupný z WWW:< www.euroskop.cz/gallery/2/850-studie_vlivu_zavedeni_eura_v_cr_na_ekonomiku.pdf>

Stimulace zahraničního obchodu

Zavedení jednotné měny namísto dosavadní národní měny přináší v zahraničním obchodě dvě změny: jednak zanikají některé transakční náklady a taktéž zaniká kurzové riziko a náklady spojené s jeho snížením.

Při zániku kurzového rizika pak dochází k růstu obchodu, přičemž se rozlišují dva efekty na export firem:

- ➡ stávající exportující firmy zvýší svůj export,
- ➡ vzroste množství exportujících firem.

Zánik kurzového rizika vede k převaze druhého efektu, tedy že dojde k růstu množství exportujících firem. Závěrem lze dodat, že jak zánik transakčních nákladů, tak i zánik kurzového rizika vedou ke **stimulaci zahraničního obchodu dané ekonomiky**, k rostoucí specializaci, k efektivnější alokaci výrobních zdrojů. Výsledkem je pak zvýšení multifaktorové produktivity, která **stimuluje ekonomický růst**.¹¹⁶

Příliv přímých zahraničních investic

Obdobně jako u zahraničního obchodu, tak i zde bude pokles nákladů spojený s konverzí deviz do domácí měny pozitivně působit na příliv PZI. Významnější dopad na růst PZI však bude mít pravděpodobně zánik kurzového rizika.

Příliv PZI vede k:

- ➡ stimulaci technologického pokroku modernějšími technologiemi,
- ➡ růstu investičních výdajů,
- ➡ růstu pozitivních externalit: jako např. technologické a jiné zlepšení.

Příliv PZI způsobí **zvýšení produktivity a následně dojde ke stimulaci ekonomického růstu**.¹¹⁷

¹¹⁶ HELÍSEK, M. a kol. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*, 2009.

¹¹⁷ HELÍSEK, M. a kol. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*, 2009.

5.4.2 Náklady zavedení eura v ČR

Přímé náklady představují **negativní dopady** na ekonomiku země, která přijímá společnou měnu a jsou vyvolány bezprostředně po zavedení společné měny. Mezi nejčastější přímé náklady bývají řazeny: **ztráta samostatné měnové a kurzové politiky, bezprostřední růst cenové hladiny, administrativní a technické náklady a specifické náklady bankovního sektoru.**

Bezprostřední růst cenové hladiny

Zavedení eura bývá velmi často občany spojováno s **jednorázovým zvýšením cen.** Při dodržení pravidel pro zaokrouhlování na nejbližší eurocent po přepočtení dle přepočítacího koeficientu je tato obava neopodstatněná. Může však dojít ke skokovému **zvýšení cen**, které jsou **prezentovány formou katalogů nebo jídelního lístku.** V tomto případě je možné, že podnikatelé čekají na přijetí eura a při příležitosti přeceňování na euro, pak do ceny zakomponují i dříve odložené cenové úpravy.

Ztráta samostatné měnové a kurzové politiky

Přijetím společné měny euro zaniká samostatná měnová politika, která je posléze svěřena do rukou Evropské centrální bance. Tato centrální autorita provádí měnovou politiku celé eurozóny. Tzn. při svém rozhodování bere v úvahu eurozónu jako celek. Čím je však měnová unie **heterogenní**, tím se **zvyšuje riziko**, že tato **rozhodnutí nebudou vyhovovat všem jejím členům.** Stát v měnové unii je omezen na používání nástrojů fiskální politiky a samovyrovnávacích tržních mechanismů (flexibilita mezd a cen, mobilita práce a kapitálu).

Administrativní a technické náklady zavedení eura

Podnikatelé a instituce veřejného sektoru budou muset **přizpůsobit své softwarové programy pro účetnictví, fakturace atd.** tak, aby byly tyto programy schopné pracovat s oběma měnami v období půl roku před zavedením eura a rok po jeho zavedení. Další náklady jsou spojené s šířením informací o zavedení eura. Taktéž podnikatelé budou muset zajistit informovanost zákazníků o nových cenách v eurech. Jedná se o tisk nových katalogů, letáků, jídelních lístků atd.

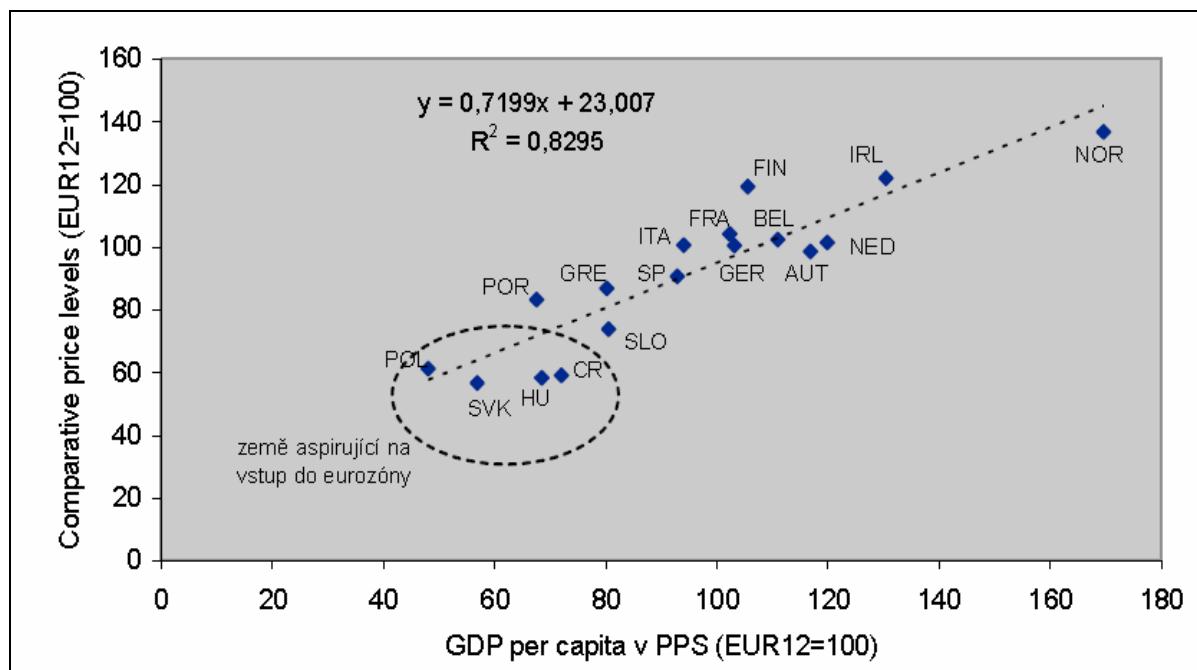
Specifické náklady bankovního sektoru

Bankovnímu sektoru budou vedle administrativních a technických nákladů vznikat také **náklady specifické**. ČNB vzniknou náklady spojené s **přípravou, výrobou a distribucí euro-bankovek a mincí a stažením národních mincí a bankovek z oběhu**. Komerční banky budou muset uzpůsobit své bankomaty pro vydávání eur. Další náklady, které bankám vzniknou jsou spojeny s poklesem příjmů z devizových transakcí.

Růst inflace v důsledku konvergence

ČR je považována za **tzv. dohánějící ekonomiku**, která se vyznačuje **vyšším průměrným růstem HDP** v porovnání s „doháněnými vyspělejšími státy“ (eurozóna). Dochází tedy k přibližování ekonomické úrovně vyjádřené velikostí HDP na jednoho obyvatele úrovni členských států eurozóny. Pro tento proces se běžně používá označení reálná konvergence. Dohánění ekonomické úrovně je spojeno taktéž s **přibližováním srovnatelných cenových hladin**.

Graf č. 5.2 Ekonomická úroveň a srovnatelná cenová hladina v eurozóně a vybraných kandidátských zemích v roce 2006

Zdroj: Studie vlivu zavedení eura v ČR, 2007.

Jak je vidět na grafu č. 5.2, tak ČR leží pod úrovní regresní přímky, což znamená, že patří mezi země, které mají **podhodnocenou cenovou hladinu** vzhledem k dosažené ekonomické úrovni.

Zjednodušeně to znamená, že **HDP roste rychleji než srovnatelná cenová hladina**. Jak již bylo řečeno v kapitole o reálná konvergenci, k vyrovnávání cenových hladin dochází **dvěma kanály**. Prostřednictvím **inflačního** a **kurzového** kanálu. V ČR pak tento proces v současnosti probíhá přes kurzový kanál. Po vstupu ČR do měnové unie se však kurzový kanál uzavře a k přibližování cenové hladiny bude docházet výhradně přes kanál inflační, **tzn. prostřednictvím inflačních diferenciálů** neboli vyšší inflace. Z tohoto pohledu je nízká cenová úroveň jedním z důležitých inflačních faktorů, které budou na inflaci působit po našem vstupu do eurozóny.¹¹⁸

5.5 Euro a veřejné mínění v ČR

V souvislosti se zaváděním eura v České republice se do popředí zájmů dostávají různé analýzy výhod a nevýhod měnové unie, makroekonomických a mikroekonomických dopadů na ekonomiku. **Co však zůstává opomíjené je názor občanů** – tedy veřejné mínění. Tento element je v procesu měnové integrace taktéž důležitý, jelikož jsou to právě občané, kteří budou přijetím eura nejvíce ovlivněni. Na úrovni Evropské unie se názor občanů zjišťuje prostřednictvím **eurobarometru**, v ČR pak názor veřejnosti zjišťuje např. agentura **STEM**. Názor občanů může být do jisté míry ovlivněn názory politické reprezentace, z tohoto důvodu je další podkapitola věnovaná postoji prezidenta ČR (zároveň i ekonoma) na zavedení eura v ČR.

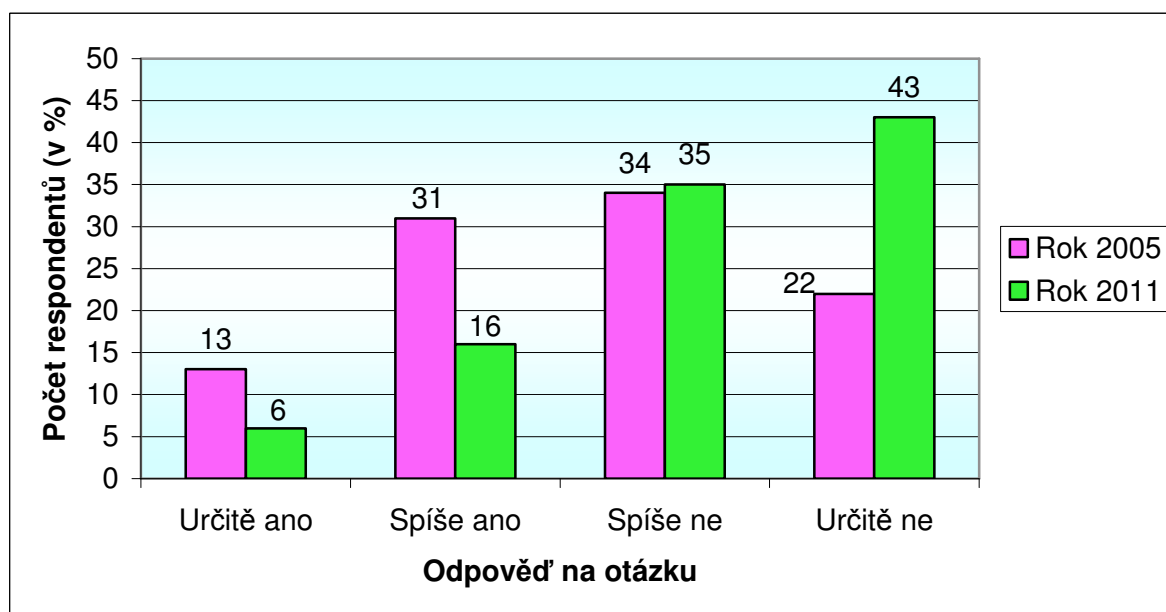
5.5.1 Postoj občanů ČR k euru

Tato podkapitola se zabývá názorem občanů na zavedení společné měny euro v České republice. Názor občanů je analyzován na základě údajů agentury STEM, která provedla průzkum v **lednu 2011** a na základě **eurobarometru z roku 2010**. Graf č. 5.3 srovnává názorové mínění občanů ČR v roce 2005 a 2011. Tento graf vychází z průzkumu, který provedla agentura STEM ve dnech 3.-10. ledna 2011. Na otázku „**Podporujete zavedení eura jako měny v České republice?**“ odpovědělo 1245 respondentů.

¹¹⁸ Euroskop.cz. *Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR*, 2007.

Dle tohoto průzkumu v současnosti (rok 2011) podporuje přijetí eura **22 % obyvatel ČR** (pokud sečteme odpovědi určitě ano a spíše ano). Naproti tomu **43 % obyvatel ČR je razantně proti přijetí společné měny euro**. Zajímavý pohled pak nabízí srovnání s rokem 2005, kdy je zřejmé, že se **počet odpůrců eura v ČR se téměř zdvojnásobil**. Počet zastánců zavedení eura v ČR se naproti tomu snížil o polovinu.

Graf č. 5.3 Podporujete zavedení eura jako měny v České republice?

Zdroj: vlastní zpracování, data: Středisko empirických výzkumů, 2011.

Pro přijetí eura v ČR jsou častěji stoupenci ODS, TOP 09 a VV, méně pak zastánci ČSSD a KSČM. Zavedení eura v ČR také podporují zejména mladí lidé (18-29 let) a lidé dobře materiálně zajištění. Lidé starší 45 let a stejně tak lidé, kteří jsou špatně materiálně zajištění jsou naopak častěji proti zavedení eura v ČR jako zákonného platidla.¹¹⁹

Eurobarometr 296 – Zavedení eura v nových členských státech EU

Stejně jako v České republice se zjišťuje názor občanů obdobně i v Evropské unii. Tyto průzkumy se realizují pod názvem **Eurobarometr**. Vedle standardního Eurobarometru, který se zaměřuje na pravidelně se opakující otázky se realizují i průzkumy zaměřené na specifická témata.

¹¹⁹ Středisko empirických výzkumů. *Podpora zavedení eura v ČR klesá*. [online]. 2011. [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW:< <http://www.stem.cz/clanek/2114>>.

Eurobarometr na téma „**Zavedení eura v nových členských státech EU**“ byl zveřejněn v červenci 2010. Tento průzkum se zaměřuje na názorové mínění v nových členských státech, které prozatím euro nezavedly. Je možné tedy porovnávat názory občanů ČR i s názory občanů z jiných zemí. Na základě tohoto průzkumu si občané ČR přejí, aby bylo **euro zavedeno co nejpozději (47 %)**, naproti tomu pouze **17 % občanů ČR si přeje, aby bylo euro zavedeno co nejdříve**. Ve srovnání s ostatními zeměmi se občané ČR staví poměrně skepticky k očekávaným výhodám zavedení eura. Občané ČR se spolu s Estonskem a Maďarskem řadí mezi země s nejvyšší informovaností občanů o euru.¹²⁰

5.5.2 Postoj prezidenta ČR Václava Klause k euru

Prezident ČR Václav Klaus je známý svými skeptickými výroky ve vztahu k Evropské unii. Nikoho tedy nepřekvapí, že obdobně skepticky se staví ke společné měně euro. Z pohledu této práce se nejvíce za důležité sympatizovat nebo nesympatizovat s těmito názory, nebo určit zda jsou tyto názory správné nebo špatné. Podstatné je se s těmito názory obeznámit, protože i ony mohou ovlivňovat názorové mínění v ČR.

Václav Klaus je nejen státníkem, politikem, ale také ekonomem. Už z tohoto titulu je zřejmé, že problematika společné evropské měny jej velmi zajímá. Je možné vypožorovat, že všechny příspěvky prezidenta ČR o euru se opírají o jednu skutečnost – o teorii optimálních měnových zón. Dle něj je největším problémem, že **eurozóna není optimální měnovou zónou**. Z tohoto konstatování pak vyplývá, že jestliže eurozóna není optimální měnovou zónou, pak náklady na její vytvoření a udržování převyšují přínosy, které tato měnová unie přináší. Z teorie optimálních měnových zón také vycházel, když jako první v ČR formuloval kritéria pro přijetí společné měny – **tzv. kritéria Českolipská**.

Dle něj by se země měla rozhodovat o přijetí společné měny na základě toho, zda to pro ni bude výhodné, zda to přispěje ke stabilizaci ekonomiky, hospodářskému růstu atd. Je nutné tedy ke kritériím maastrichtským připojit také kritéria „Českolipská“. Také se domnívá, že **společná evropská měna je projekt, který nebyl úspěšný**. Vychází přitom ze srovnání ekonomického růstu evropských zemích před a po vzniku eurozóny.

¹²⁰ Evropská komise. *Eurobarometr: Názory na zavedení eura v nových členských státech EU*. [online]. 2010. [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW:< http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/100727_euro_cs.htm>.

Ekonomický růst zemí eurozóny byl v 70. letech 3,4 %, v 90. letech 2,2 % a v současnosti, tedy v letech 2001-2009 1,1 %. Taktéž nedošlo k sblížení míry inflace, v eurozóně existují země, kde je nižší míra inflace a země, kde je naopak vyšší míra inflace.

Závěrem lze dodat tuto větu prezidenta: „*Zrušení měnové unie nehrozí. Cena za její udržování však bude dále narůstat. Určitě jsme proto - jako Česká republika – neudělali žádnou chybu, že jsme do eurozóny ještě nevstoupili.*“¹²¹

5.6 Zhodnocení připravenosti České republiky na vstup do eurozóny

Připravenost ČR na vstup do eurozóny jednak závisí na **plnění maastrichtských konvergenčních kritériích** a také na dosaženém **stupni reálné konvergence a sladění české ekonomiky s eurozónou**.

Dle poslední konvergenční zprávy ECB z roku 2010 ČR jednoznačně **nesplňuje konvergenční kritéria**. Největší problém je spatřován ve **stavu veřejných financí**. Rozpočtový schodek dosáhl dle Konvergenční zprávy **5,9 %**, což je výrazně nad hranicí referenční hodnoty 3 %. Dle posledních údajů ministerstva financí v roce 2010 činil rozpočtový schodek 4,8 %, což je hodnota opět nesplňující konvergenční kritérium udržitelnosti veřejných financí. Fiskální strategie vlády však směřuje ke konsolidaci. Cíle konvergenčního programu z roku 2010, kterými je dosažení rozpočtového deficitu ve výši 3 % HDP v roce 2013 nová vláda převzala a dokonce i zpřísnila. Vláda má za cíl dosáhnout v roce 2013 rozpočtového deficitu ve výši 2,9 % HDP, což je hodnota splňující konvergenční kritérium udržitelnosti veřejných financí. Druhá část kritéria udržitelnosti veřejných financí – tedy kritérium vládního dluhu – je v ČR bez problémů plněna. Zde bych upozornila na zvyšující se trend veřejného zadlužení. V roce 2008 činil veřejný dluh 30 % HDP, v roce 2011 je pak predikován veřejný dluh ve výši 42,1 % HDP. Pokud nebudou provedeny reformy důchodového a zdravotního systému lze očekávat v budoucnu další nárůst veřejného zadlužení.

¹²¹ EBELING, R. a kol. *Autoři CEPu o euru*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. 133 s. ISBN 978-80-8654-94-7.

Kritérium cenové stability je plněno. S odezněním jednorázových vlivů zvyšujících inflaci v roce 2008 došlo v roce 2009 k výrazné dezinflaci a cenová stabilita dosáhla úrovně 0,3 % (referenční hodnota 1 %). ČR taktéž nemá problém s **kritériem dlouhodobých úrokových sazeb, které je dlouhodobě plněno.** ČR **neplní kritérium stability měnového kurzu**, protože se neúčastní ERM II. Negativním trendem v posledních letech se stává vysoká volatilita koruny vůči euru, z tohoto pohledu by mohlo být plnění kurzového kritéria po vstupu do ERM II obtížné. Vláda ČR se spolu s ČNB rozhodly, že delší období setrvání v ERM II, než je minimálně nutná doba dvou let není žádoucí. Plnění tohoto kritéria bude záviset na době vstupu do ERM II a také na stabilitě finančních trhů. Od vstupu ČR do ERM II se tedy bude odvíjet i případný vstup do eurozóny.

Z hlediska kritérií **reálné konvergence** se ČR přibližuje ekonomické úrovni zemí eurozóny. Nicméně v posledních dvou letech byl vývoj v těchto ukazatelích poznamenán důsledky světové finanční krize. Česká republika roce 2009 dosahuje úrovně necelých **74 % HDP eurozóny**. Z hlediska cenové hladiny dosahuje ČR **65 % eurozóny**. Dle mého názoru tento výsledek není uspokojivý a bude nutné v tomto ukazateli ještě pokročit, než vstoupíme do eurozóny. Nízká výchozí cenová hladina by po vstupu do eurozóny mohla způsobit nárůst inflace oproti zemím eurozóny (této problematice jsem se věnovala v podkapitole 5.4.2). Česká republika v posledních letech vykazuje vysoký stupeň korelace ekonomické aktivity se zeměmi eurozóny, nicméně tyto výsledky jsou ovlivněné finanční krizí a z tohoto pohledu nejsou považovány za dobrý indikátor budoucího vývoje. Myslím si, že bude důležitý vývoj cyklické sladěnosti v dalších letech. Struktura tvorby HDP v ČR je typická vyšším podílem průmyslu na tvorbě HDP a naopak nižším podílem služeb na tvorbě HDP oproti zemím eurozóny. Naopak jako pozitivum bych vyzdvihla vysokou obchodní a vlastnickou provázanost ČR a eurozóny a podobnou výši úrokových sazeb v ČR a eurozóně. Určité odlišnosti přetrvávají u finančních trhů, nicméně tyto odlišnosti nejsou z hlediska přijetí eura zásadní.

Přizpůsobovací mechanismy, které by měly tlumit případné asymetrické šoky po vstupu do eurozóny jsou značně problematické v podmínkách ČR. Rozdílnosti přetrvávají na trhu práce, kde existují meziregionální rozdíly v nezaměstnanosti, které jsou dány nerovnováhou mezi poptávkou po práci a nabídkou práce a do jisté míry mohou být způsobeny nízkou regionální mobilitou pracovní síly. Také pružnost mezd je v ČR nízká.

Vedle kritérií nominální a reálné konvergence je důležité hodnotit **postup ČR v tvorbě příslušných dokumentů**, které vstup do eurozóny umožní. ČR k tvorbě těchto dokumentů přistoupila již v roce 2002. ČR má zpracovanou jak Strategii přistoupení ČR k eurozóně, tak Národní plán zavedení eura v ČR. Každoročně je pak vypracováno Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. ČR patří z tohoto technického hlediska spolu s pobaltskými státy k nejlépe připraveným zemím.

Poslední údaje o makroekonomickém vývoji ČR svědčí o **postupném ožívání ekonomiky** po předchozím propadu. V ČR bylo taktéž přikročeno k daňové a důchodové reformě a také státní rozpočet na rok 2011 je snahou vlády k dosažení fiskální udržitelnosti. Podle premiéra Petra Nečase lze však zásadnější reformy očekávat až v dalších letech.

Dle posledních průzkumů **euro v ČR nemá důvěru**. Většina občanů je proti zavedení eura jako zákonného platidla. Mínění české veřejnosti se velmi změnilo, oproti roku 2005 je dvakrát více občanů proti přijetí eura v ČR. Naopak oproti jiným kandidátským zemím na vstup do eurozóny jsou Češi považováni za nejvíce informované občany euru.

Závěrem této kapitoly bych konstatovala, že **ČR není z hlediska kritérií nominální a reálné konvergence připravena k vstupu do eurozóny**. Toto tvrzení opírám o skutečnost, že ČR v současnosti neplní konvergenční kritéria, a přestože v kritériích reálné konvergence udělala velký pokrok, i zde je prostor k dalšímu zlepšení. Jako pozitivum bych zdůraznila velmi odpovědný přístup k tvorbě národních dokumentů v souvislosti se zavedením eura. Termín přijetí eura se bude odvíjet od vývoje veřejných financí a také od přesvědčení politické reprezentace.

Tímto také potvrzuji hypotézu, že Česká republika není z hlediska plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a dosaženého stupně reálné konvergence a sladění s eurozónou připravena na přijetí eura.

6 Závěr

Integrační proces v Evropě se neustále prohlubuje a dostává stále širší rozměr. Zatím nejambicióznějším projektem bylo zavedení společné evropské měny, která byla nazvána euro. Euro se dnes používá v 17 zemích EU, přičemž tato oblast nese název eurozóna. Před vstupem do této oblasti je však nutné prokázat určitou míru konvergence, která je spjata s plněním maastrichtských konvergenčních kritérií. Vedle těchto kritérií je důležité pokročit i v kritériích konvergence reálné. Česká republika již svou cestu k euru započala, nicméně tento proces je spjatý s mnoha nástrahami a zvládnutí vstupní zkoušky v podobě konvergenčních kritérií se stalo pro náš stát velkou výzvou.

Cílem diplomové práce bylo na základě teoretických přístupů a empirických studií posoudit plnění kritérií nominální a reálné konvergence v České republice a celkově zhodnotit připravenost ČR na přijetí společné měny. Cíl, který jsem si stanovila v úvodu diplomové práce, **byl dosažen** vypracováním čtyř stěžejních kapitol. Na začátku diplomové práce bylo nutné zpracovat teoretický základ dané problematiky. **Ekonomická konvergence**, pojem zmiňovaný již v názvu práce, představuje proces, ve kterém dochází k zmenšování rozdílů v ekonomické úrovni a výkonnosti jednotlivých států. Konvergence je v literatuře členěna na nominální a reálnou. Vysvětlení nominální konvergence není mezi autory jednoznačné. Nominální konvergence je však nejčastěji spojována s plněním maastrichtských konvergenčních kritérií. Plnění těchto kritérií je každé dva roky přezkoumáváno Radou ECOFIN na základě konvergenčních zpráv, které zpracovává EK a ECB.

Nominální konvergence ČR k eurozóně byla analyzována na základě posledních čtyř Konvergenčních zpráv ECB z let 2004, 2006, 2008 a 2010. Z konvergenční zprávy roku 2010 jednoznačně vyplývá, že **ČR konvergenční kritéria neplní**. Největší úskalí pro ČR představuje kritérium udržitelnosti veřejných financí, resp. jeho první část – **kritérium rozpočtového deficitu**, které bylo splněno jen v roce 2008. Fiskální strategie vlády však směřuje k splnění tohoto kritéria v roce 2013, kdy by měl deficit veřejného rozpočtu klesnout na 2,9 % HDP. Druhá část kritéria je plněna, negativním trendem se však stává dynamika růstu veřejného dluhu. S kritériem dlouhodobých úrokových sazeb nemá ČR dlouhodobě problémy. Taktéž kritérium cenové stability je plněno a predikce MF ČR předpokládá jeho plnění i v letech 2011 a 2012.

ČR neplní kritérium stability měnového kurzu, protože se neúčastní ERM II. Negativním trendem v posledních letech se stává vysoká volatilita koruny vůči euru, z tohoto pohledu by mohlo být plnění kurzového kritéria po vstupu do ERM II obtížné.

Další kapitola analyzuje reálnou konvergenci v podmínkách ČR. Z hlediska kritérií **reálné konvergence** se ČR přibližuje ekonomické úrovni zemí eurozóny. Nicméně v posledních dvou letech byl vývoj v těchto ukazatelích poznamenán důsledky světové finanční krize. Česká republika konverguje k eurozóně, jak v ukazateli HDP na obyvatele, tak v ukazateli cenové hladiny HDP. Nicméně v ČR roste HDP rychleji než cenová hladina, která zůstává na nízké úrovni, což je dáno tím, že se ČR řadí mezi tzv. dohánějící ekonomiky. Nízká výchozí cenová hladina by po vstupu do eurozóny mohla způsobit **nárůst inflace** oproti zemím eurozóny. Česká republika v posledních letech vykazuje vysoký stupeň korelace ekonomické aktivity se zeměmi eurozóny, nicméně tyto výsledky jsou ovlivněné finanční krizí a z tohoto pohledu nejsou považovány za dobrý indikátor budoucího vývoje. Struktura tvorby HDP v ČR je typická vyšším podílem průmyslu na tvorbě HDP a naopak nižším podílem služeb na tvorbě HDP, oproti zemím eurozóny. Naopak jako pozitivum bych vyzdvihla vysokou obchodní a vlastnickou provázanost ČR a eurozóny a podobnou výši úrokových sazeb v ČR a eurozóně. Určité odlišnosti přetrvávají u finančních trhů, nicméně tyto odlišnosti nejsou z hlediska přijetí eura zásadní.

V předposlední kapitole jsem se mimo jiné zabývala veřejným míněním v ČR ve vztahu k přijetí eura. Z průzkumů vyplývá, že občané ČR se staví skepticky k zavedení společné měny v ČR. Ve srovnání s rokem 2005 se počet odpůrců zavedení eura jako zákonného platidla v ČR téměř zdvojnásobil. Myslím si, že je důležité vést veřejné diskuse o zavedení eura v ČR, nicméně se domnívám, že by se měly řešit otázky **vhodného načasování vstupu** do eurozóny a nikoliv, zda euro zavést nebo nezavést. Mnoho občanů si neuvědomuje, že se ČR k zavedení eura zavázala již v přístupových smlouvách.

Závěrem konstatuji, že **ČR není z hlediska kritérií nominální a reálné konvergence připravena k vstupu do eurozóny**, a tímto také potvrzuji hypotézu stanovenou v úvodu této práce. Toto tvrzení opírám o skutečnost, že ČR v současnosti neplní konvergenční kritéria, a přestože v kritériích reálné konvergence udělala pokrok, tak tyto výsledky nejsou dostačující. Problematicky vnímám nízkou cenovou úroveň vzhledem k dosažené ekonomické úrovni.

Nedostatečná cyklická sladěnost ekonomiky ČR a eurozóny, a taktéž nízká strukturální podobnost obou ekonomik, by se mohly negativně projevit po vstupu do eurozóny. Negativní vliv na českou ekonomiku po vstupu do eurozóny by také mohl mít nedostatečně flexibilní trh práce a pružnost mezd, která je v ČR stále nízká, což snižuje jejich účinnost jako přizpůsobovacích mechanismů případným asymetrickým šokům. Jako pozitivum bych zdůraznila velmi odpovědný přístup k tvorbě národních dokumentů v souvislosti se zavedením eura v ČR, kde z tohoto pohledu patří ČR spolu s pobaltskými státy mezi nejlépe připravené země. Celkově lze zhodnotit, že v důsledku hospodářské krize se připravenost ČR na přijetí eura zhoršila. V současnosti nejsou vytvořeny vhodné podmínky, aby mohlo být stanoveno cílové datum vstupu do eurozóny. Termín přijetí eura se bude odvíjet od vývoje **veřejných financí, sladěnosti české ekonomiky s ekonomikou eurozóny** a také od **přesvědčení politické reprezentace**.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

BALDWIN, R.; WYPLOSZ, Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1.

BARRO, R. J., SALA-I-MARTIN, X. *Economic Growth*. 2nd ed. Cambridge : The MIT Press, 2004. 654 s. ISBN 978-0-262-02553-9.

BRŮŽEK, A., SMRČKOVÁ, G., ZÁKLASNÍK, M. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha: Velryba, 2007. 197 s. ISBN 978-80-85860-19-1.

DĚDEK, O. *Historie evropské měnové integrace*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 260 s. ISBN 978-80-7400-076-8.

EBELING, R. a kol. *Autoři CEPu o euru*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. 133 s. ISBN 978-80-8654-94-7.

FRAIT, J., KOMÁREK, L. Na cestě do Evropské unie: nominální a reálná konvergence v tranzitivních ekonomikách. In *Finance a úvěr*, 2001, roč. 51, č. 6, s. 314 – 330. ISSN 0015-1920.

GREENE, W. H. *Econometric analysis* (5th. edition). Upper Saddle River, Prentice Hall, 2003, 1026 stran. ISBN 0-13-066189-9.

HELÍSEK, M. *Česká republika a EU*. 1. vyd. Krigl: Praha, 2010. 206 s. ISBN 978-80-86912-39-4.

HELÍSEK, M. a kol. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3.

JANÁČKOVÁ, S. a kol. *Euro dříve, nebo později?* 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2007. 89 s. ISBN 80-86547-63-9.

KADEŘÁBKOVÁ, A.; SPĚVÁČEK, V., ŽÁK, M.. *Růst, stabilita a konkurenceschopnost: aktuální problémy české ekonomiky na cestě do EU*. 1. vyd. Praha: Linde, 2003. 329 s. ISBN 80-86131-35-1.

KADEŘÁBKOVÁ, A.; ŽDÁREK, V. *Makroekonomická analýza*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2007. 293 s. ISBN 978-80-86730-05-9.

LACINA, L. *Měnová integrace : Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.

LACINA, L., RUSEK, A. a kol. *Evropská unie: trendy, příležitosti, rizika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2007. 260 s. ISBN 978-80-7380-077-2.

MANDEL, M.; TOMŠÍK V. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*. 2 vyd. Praha: Management press, 2008. 367 s. ISBN 978-80-7261-185-0.

MANKIW, N. G. *Zásady ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. 763 s. ISBN 80-7169-891-1.

NACHTIGAL, V.; TOMŠÍK, V. *Konvergence zemí střední a východní Evropy*. 1. vyd. Praha: Linde, 2002. 231 s. ISBN 80-7201-361-0.

PEČINKOVÁ, I. *Euro versus koruna*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. 209 s. ISBN 978-80-7325-138-3.

PLCHOVÁ, B. *Česká republika a EU: ekonomika – měna – hospodářská politika*. 1. vyd. Praha, Krigl, 2010. 206 s. ISBN 978-80-869-12-39-4.

ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. 364 s. ISBN 80-7179-472-4.

Elektronické zdroje

BARROSO, J. M. *Desáté výročí ECB*. [online]. 2008. [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/emu10/quotes_barroso_cs.htm>.

Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s Eurozónou*. [online]. 2009. [cit. 2010-06-25]. Dostupný z WWW: <www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/analyzy_sladenosti_2009.pdf>.

Česká národní banka. *Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s Eurozónou, 2010*. [online]. 2010. [cit. 2011-02-13]. Dostupný z WWW: <www.cnb.cz/miranda2/export/sites/.../analyzy_sladenosti_2010.pdf>.

Česká národní banka. *Nový inflační cíl a změny v komunikaci měnové politiky*. [online]. 2007. [cit. 2011-01-08]. Dostupný z WWW: <www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/inflacni_cil_cnb_201>.

Česká národní banka. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou, 2008*. [online]. 2008. [cit. 2011-01-15]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2008/081217_sladenost.html>.

Český statistický úřad. *Indexy spotřebitelských cen – inflace*. [online]. 2011. [cit. 2011-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/kalendar/2008-isc>>.

Česká televize. *Dohoda o reformě penzí: dobrovolné spoření a jedna DPH*. [online]. 2011. [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/ekonomika/duchodova-reforma/115788-dohoda-o-reforme-penzi-dobrovolne-sporeni-a-jedna-dph/>>.

EUROSTAT. *General government debt*. [online]. 2011a. [cit. 2011-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb090&plugin=1>>.

EUROSTAT. *Inflation rate (annual)*. [online]. 2011b. [cit. 2011-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsieb060&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>>.

EUROSTAT. *Public balance*. [online]. 2011c. [cit. 2011-01-18]. Dostupný z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb080&plugin=1>>.

Euroskop.cz. *Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR*. [online]. 2007. [cit. 2011-03-21]. Dostupný z WWW: <www.euroskop.cz/gallery/2/850-studie_vlivu_zavedeni_eura_v_cr_na_ekonomiku.pdf>.

Eur-lex.cz. *Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie*. [online]. 2010. [cit. 2010-09-23]. Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2010:083:SOM:CS:HTML>>.

Evropská komise. *Eurobarometr: Názory na zavedení eura v nových členských státech EU*. [online]. 2010. [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/100727_euro_cs.htm>.

E15.cz. MMF: Růst české ekonomiky letos zpomalí na 1,75 %. [online]. 2011. [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/mmf-rust-ceske-ekonomiky-letos-zpomali-na-1-75-procenta>>.

Financninoviny.cz. *Reforma podle MF sníží daňové zatížení, mění výpočet i sazbu*. [online]. 2011. [cit. 2011-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.financninoviny.cz/zpravy/reforma-podle-mf-snizi-danove-zatizeni-meni-vypocet-i-sazbu/611125>>.

CHRENKOVÁ, J., MUCHOVÁ, E. *Nominálna a reálna konvergencia v kontexte rozširovania EMÚ*. [online]. 2007. [cit. 2010-06-23]. Dostupný z WWW: <www3.ekf.tuke.sk/konfera2008/zbornik/files/prispevky/chrenkova.pdf>.

Ministerstvo financí ČR. *Aktualizovaná strategie přistoupení ČR k eurozóně*. [online]. 2007a. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_strategie_pristoupeni.html>.

Ministerstvo financí České republiky. *Makroekonomická predikce ČR*. [online]. 2011a. [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/makro_pre.html>.

Ministerstvo financí ČR. *Fiskální výhled České republiky, říjen 2010*. [online]. 2010a. [cit. 2011-01-23]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ek_fiskalni_vyhledy.html>.

Ministerstvo financí ČR. *Národní plán zavedení eura* [online]. 2007b. [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_plan_zavedeni_eura.html>.

Ministerstvo financí ČR. *Návrh státního rozpočtu ČR na rok 2011 a vývoj veřejných financí s ohledem na hospodaření obcí*. [online]. 2010b. [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <www.smocr.cz/data/fileBank/b28ae254-f23d-4ad0-811a-66d9cee80133.ppt>.

Ministerstvo financí ČR. *Shrnutí predikce*. [online]. 2011b. [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/makro_pre_60167.html>.

Ministerstvo financí ČR. *Strategie přistoupení ČR k eurozóně*. [online]. 2003. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <http://mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_strategie_pristoupeni_11297.html?year=PRESENT>.

Ministerstvo financí ČR. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou, 2010*. [online]. 2010c. [cit. 2011-01-15]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_strategie_pristoupeni_59040.html>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Důchodová reforma*. [online]. 2011. [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/10450>>.

Rada Evropské unie. *Evropský semestr pro silnější a odolnější ekonomiku*. [online]. 2011. [cit. 2011-03-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.consilium.europa.eu/showFocus.aspx?lang=CS&focusID=504>>.

Radio.cz. *Resorty musejí škrtat: vláda schválila hlavní rysy státního rozpočtu na r. 2011*. [online]. 2010. [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/resorty-museji-skrtat-vlada-schvalila-hlavni-rysy-statniho-rozpocet-na-r-2011>>.

Sagit.cz. *Pakt stability a růstu*. [online]. 2010. [cit. 2010-09-23]. Dostupný z WWW: <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=EU_183.HTM>.

SMRČKOVÁ, G., VLČEK, I., CVENGROŠ, F. *Reálná konvergence – souvislosti a příčiny*. Výzkumná studie pro Ministerstvo financí ČR [online]. 2008. Praha: Ministerstvo financí ČR. [cit. 2010-06-20]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Proces_realne_konvergence_MF_2008_pdf.pdf>.

Středisko empirických výzkumů. *Podpora zavedení eura v ČR klesá*. [online]. 2011. [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.stem.cz/clanek/2114>>.

ŠIKULOVÁ, I. *Vzťah medzi nominálnou a reálnou konvergenciou v procese integrácie nových členských štátov EÚ do eurozóny*. [online]. 2006. [cit. 2010-09-19]. Dostupný z WWW: <www.ekonom.sav.sk/uploads/projects/Sikulova02.pdf>.

VINTROVÁ, R. *Reálná a nominální konvergence v zemích střeoevropské pětky*. [online]. 2007. [cit. 2010-06-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.vse.cz/polek/cislo.php?cislo=2&rocnik=2007>>.

Zavedení eura v České republice. *Evropský semestr*. [online]. 2011a. [cit. 2011-03-07]. Dostupný z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index_1649.html>.

Zavedení eura v České republice. *Institucionální zajištění eura v ČR*. [online]. 2005. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <http://zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Institucionalni_zajisteni_eura_v_cr.pdf>.

Zavedení eura v České republice. *Konvergenční zpráva ECB, 2004*. [online]. 2004. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/1088.html>>.

Zavedení eura v České republice. *Konvergenční zpráva ECB, 2006*. [online]. 2006. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/1088.html>>.

Zavedení eura v České republice. *Konvergenční zpráva ECB, 2008*. [online]. 2008. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/1088.html>>.

Zavedení eura v České republice. *Konvergenční zpráva ECB, 2010*. [online]. 2010a. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/1088.html>>.

Zavedení eura v České republice. *Národní koordinátor zavedení eura v ČR*. [online]. 2011b. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/narod_koord_skup_koordinator_cr.html>.

Zavedení eura v České republice. *Optimální měnová oblast*. [online]. 2011c. [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <http://zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html?PG=O#Optimální%20měnová%20oblast>.

Zavedení eura v České republice. *Scénáře přijetí eura*. [online]. 2011d. [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_scenar_prijeti.html>.

Zavedení eura v České republice. *Výkladový slovníček*. [online]. 2011e. [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: <http://zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html?PG=K>.

ŽĎÁREK, V. *Konvergence nových členských zemí EU a aktuální problémy* [online]. 2006. [cit. 2010-06-20]. Dostupný z WWW: <http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_Brno0906_VZ.pdf>.

ŽĎÁREK, V. *Konvergence české ekonomiky – současný stav a vybrané implikace*. [online]. 2007. [cit. 2010-06-20]. Dostupný z WWW: <www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zdarek_CES_VSEM.ppt>.

Seznam zkratek

CPL	relativní úroveň cenové hladiny
CZK	česká koruna
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DPH	daň z přidané hodnoty
EA-16	eurozóna (bez Estonska)
ECB	Evropská centrální banka
ECOFIN	Rada EU ve složení ministrů financí a hospodářství
EK	Evropská komise
ERM II	mechanismus směnných kurzů
EU	Evropská unie
EUR	euro
FO	fyzické osoby
HDP	hrubý domácí produkt
HICP	harmonizovaný index spotřebitelských cen
HMU	hospodářská a měnová unie
MMF	Mezinárodní měnový fond
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
NKS	Národní koordinační skupina
OCA	optimální měnová oblast
PO	právnícké osoby
PPP	parita kupní síly
PPS	parita kupního standardu
PZI	přímé zahraniční investice
STEM	Středisko empirických výzkumů
USD	americký dolar

Seznam tabulek

Tab. č. 3.1	Plnění konvergenčního kritéria udržitelnosti veřejných financí Českou republikou dle jednotlivých konvergenčních zpráv	36
Tab. č. 3.2	Shrnutí plnění konvergenčních kritérií Českou republikou podle Konvergenční zprávy ECB z roku 2010	47
Tab. č. 5.1:	Vývoj makroekonomických ukazatelů ČR v letech 2009-2012	72
Tab. č. 5.2	Přínosy a náklady měnové unie pro Českou republiku	76

Seznam grafů

Graf č. 3.1	Vývoj kritéria cenové stability v České republice podle konvergenčních zpráv (v %)	29
Graf č. 3.2	Vývoj míry inflace v České republice v období let 1998-2010 (HICP)	32
Graf č. 3.3	Vývoj kritéria dlouhodobých úrokových sazeb v České republice podle konvergenčních zpráv (v %)	33
Graf č. 3.4	Vývoj rozpočtového deficitu České republiky v období let 1998-2010 v (%)	37
Graf č. 3.5	Vývoj veřejného dluhu České republiky v období let 1998-2010 (v %)	39
Graf č. 3.6	Nominální kurz CZK/EUR v letech 2004-2008	42
Graf č. 3.7	Nominální kurz CZK/EUR v letech 2006-2010	43
Graf č. 4.1	Vývoj HDP v paritě kupní síly v České republice (EA-16 = 100)	50
Graf č. 4.2	HDP v paritě kupní síly v roce 2009 ve vybraných zemích EU (EA-16 = 100)	51
Graf č. 4.3	Vývoj cenové hladiny HDP v České republice (EA16 = 100)	52
Graf č. 4.4	Cenová hladina HDP ve vybraných zemích EU v roce 2009 (EA-16 = 100)	53
Graf č. 4.5	Meziroční změny reálného HDP v ČR a eurozóně (%)	55
Graf č. 4.6	Struktura ekonomické aktivity v ČR a ve vybraných zemích eurozóny v roce 2009	56
Graf č. 4.7	Strukturální sladěnost vybraných zemí EU ve vztahu k eurozóně	57
Graf č. 4.8	Rozdíly v tříměsíčních úrokových sazbách vůči eurozóně (p.b.)	58
Graf č. 4.9	Korelační koeficienty CZK a EUR k USD	60
Graf č. 4.10	Podíl exportu do eurozóny na celkovém exportu (%)	61
Graf č. 4.11	Podíl importu z eurozóny na celkovém importu (v %)	62
Graf č. 5.1	Vývoj deficitu státního rozpočtu ČR v období let 1998-2011	74
Graf č. 5.2	Ekonomická úroveň a srovnatelná cenová hladina v eurozóně a vybraných kandidátských zemích v roce 2006	80
Graf č. 5.3	Podporujete zavedení eura jako měny v České republice?	82

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 29. dubna 2011

.....

Bc. Kateřina Doláková

Adresa trvalého pobytu studenta:

Loukov 214

768 75 LOUKOV

Seznam příloh

Příloha č. 1	Souhrnný přehled plnění konvergenčních kritérií Českou republikou dle Konvergenčních zpráv ECB z let 2004, 2006 a 2008
Příloha č. 2	Kurový a inflační kanál konvergenčního procesu České republiky
Příloha č. 3	Regionální rozdíly na českém trhu práce
Příloha č. 4	Harmonogram zavedení eura v ČR
Příloha č. 5	Scénář zavedení eura v České republice – tzv. Big Bang (velký třesk)